

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

שנה 1 (תשפ"ב)

מאמרים נבחרים משכונות חמדה, שווים לכל נפש מכוונים ומרוממים
מכתבם וכלשונם מותוך הספרים הקדושים

ואתחנן

זהר המבואר
הקָתֵר וְהַקְבוֹד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהריה
על שם כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

מהדורת 'קדו מלכי מנחם'

מכון אור לישרים

ירושלים - נהריה

לאור באור לשמים

"שמועדי בדברי הקודש האלה יאיר

כל איש נשמתו הנקראת שמים"

(הרה"ק ר' משה מנחם מבראגין ז"ל)

בשורה טובה לישורי הסודות:

ספר אור לשמים המבואר

הרה"ק רבי מאיר זיע"א מאפמא

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

ואתחנן

מתורתו של אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א

מְרִגְלָה בְּפִמְיָהּ דְּהָרַב בְּעַל שֵׁם טוֹב נְשַׁמְתּוּ בְּגִנְיָ מְרוּמִים זְכוּתוֹ
יַעֲמֹד לָנוּ עַל מַה שֶּׁפָּתַיב 'וְסִרְתָּם וְעִבְדְתָם אֱלֹהִים אֲחֵרִים', תִּכְרָ
כְּשִׁסְרְתָם מֵאֵת ה' מִיַּד 'וְעִבְדְתָם אֱלֹהִים אֲחֵרִים', כִּי זֶהוּ עֶשֶׂר הַדְּעַת
לִידַע שֶׁכָּל כַּחוֹתָיו וְחִיּוֹתוֹ הוּא הַבּוֹרָא בְּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא תִקְיָוָה וְיַעֲלֵ
הַיְלָלֶת וְיַעֲלֵ הַכַּחוֹת כּוֹלֵם וְהוּא יִתְבָּרַךְ מִנְעֻנְעַע כָּל הַכַּחוֹת שְׁלוֹ, וְתִכְרָ
כְּשִׁסְרְ מַדְעַת זֶה נַעֲשֶׂה עוֹבֵד אֱלֹהִים אֲחֵרִים, כַּחוֹת אֲחֵרִים זִילַת הַבּוֹרָא
בְּרוּךְ הוּא, שְׂאִי לוֹ דְעַת זֶה שֶׁכָּל הַכַּחוֹת שְׁלוֹ הוּא הַבּוֹרָא בְּרוּךְ הוּא
(מאור עינים - שמות)

אוצר פניני החסידות

רְזָא דְשִׁבְתָּ | קִבַּלְתָּ הַתּוֹרָה נִמְשַׁכְתָּ מִשְׁבוּעוֹת עַד פְּרִשְׁתָּ וְנִתְחַנַּן א
פְּרִי צִדִּיק | קְרִיאַת פְּרִשְׁתָּ וְנִתְחַנַּן בְּשִׁבְתָּ נְחֻמוֹ – חֲזוּק גְּדוֹל שֶׁכֵּל תְּפִלוֹתֵינוּ עַל הַגָּאֵלָה אֵינָם שְׂבִיבִים וְרִיקִים וְבוֹתוֹף הַגְּלוּת רוֹאִים הַגָּאֵלָה . . . א
בֵּית אֲבוֹרָן | הַתּוֹרָה מִיִּשְׂרָאֵל אֵת הָאֲדָם וְהַלְמוּד בָּהּ הִיא הַהֲכֵנָה לַתְּפִלָּה ב
מִגֵּן אֲבוֹרָהִים | מִי שְׁלוּמֵד תּוֹרָה בְּקִבְלַת עַל קֶדֶם הַתְּפִלָּה זֹכֵה לַתְּפִלָּה רְאוּיָה ב
זְכוּרֹן נִפְתָּלִין | הֲכֵנָה לַתְּפִלָּה בַּתּוֹרָה אוֹ לְכָל הַפְּחוּת בְּסַפּוּרֵי צִדִּיקִים שֶׁהֵם כְּמַעֲשֵׂה מְרֻכָּבָה ג
מְאוּר וְשִׁמְשׁ | עֲקָר הָעֲבוּדָה בְּדוֹרוֹת אֵלוֹ תְּפִלָּה בְּכֻנְיָה ג
שְׁפֵטֵי צִדִּיק | אֵין לְכָל אֶדָם לְדַמוּת עֲצָמוֹ לְרִבּוּתֵינוּ הַקְּדוּשִׁים שֶׁהֵיוּ מִתְּפַלְלִים בִּיחִידוֹת ד
מְאֻמְרֵי אֲדַמּוּרֵי הַזָּקֵן תַּקְעֵ"א | 'וְאֶהְבֵּת אֶת ה' אֱלֹקֶיךָ' – עַל הָאֲדָם לְגַלוּת הָאֱלֹקוֹת בְּקִרְבּוֹ מִמֶּשׁ וְלִהְפֹךְ ב' חֲלָלֵי הַלֵּב לְעֲבוּדוֹתָיו יִתְבַּרֵךְ . . . ד
לְקוּטֵי שִׁיחּוֹת | לְשׁוֹן הַרְמַב"ם בְּצוּיֵי הַאֲהָבָה וְהִיָּרָא ה
בְּאוֹר מִשָּׁה | תְּפִלַּתוֹ שֶׁל מִשָּׁה – כְּנֶגֶד תַּקְטִ"ו שְׁמִטוֹת ח
פְּתוּחֵי חוֹתֵם | בְּתְּפִלַּת מִשָּׁה נִרְמָזוּ הַנְּהַגוֹת הַתְּפִלָּה ח
תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב | עֲצוֹת וְדַרְכִּים לְזִרְיוֹת בְּעִשְׂיַת הַמְּצוֹת מִרְבִּי מִשָּׁה לִּיבֵב מִסְּאֻבּוֹ זֵי"א ט
פְּתוּחֵי חוֹתֵם | קִנְיַתָּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְדִבְקוּתָם בְּהַקְבָּ"ה ט
דְּבָרֵי שְׁלוֹם | כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת 'כֵּל פֶּה' – אֶפְלוֹ תְּפִלָּה בְּפֶה לֹא לֵב י
זַרְעֵי בְּרוּךְ | 'וְעֲבַדְתֶּם שָׁם וְגו' עַץ וְאֲבֹן' – רִיבָה אַחַר הַגְּשֵׁמִיית י
לְקוּטֵי הַלְכוֹת | אֵל תֹּאמַר שָׂאֵם הִיָּה לִךְ מִצָּב אַחַר אֲזוֹ הֵייתָ עוֹבֵד אֶת ה', אֲלָא בְּמִצָּב שָׂאֵתָּה בּוֹ אֲזוֹ תַעֲבֹד אֶת ה' יא
בֵּית יַעֲקֹב | הַבְּטָחָה כְּתוּבָה בַּתּוֹרָה לְכָל הַרוּצָה לְשׁוֹב בַּתְּשׁוּבָה שְׂוֹנֵקָה יא
עֲרֻבֵי נַחַל | אֵין עוֹד' – אֵין שׁוֹם מִצִּיאוֹת בְּעוֹלָם כָּלֵל חוּץ מִמִּצִּיאוֹת הַבוּרָא יִתְבַּרֵךְ יב
חֲתָם סוּפֵר | הַזְּקֵרֵת 'אַרְצֵי יִשְׂרָאֵל' וְכֵן עֲצֵם הַזְּקֵרֵת שֶׁם 'יִשְׂרָאֵל' הוּא סְגֻלָּה לְעוֹרֵר קִדְשָׁה יג
לְקוּטֵי יְהוּדָה | יִשְׁתַּדֵּל שֶׁלֹּא לִשְׁמַע דְּבָרִים בְּטִלִּים וְיִזְקֶה לִשְׁמַע דְּבָרֵי תּוֹרָה יג
דְּבָרוֹת הַמּוֹגִיד | בְּאוֹר מִדּוּעַ נִדְרָשׁ מִ'בְּכָל לִבְךָ' דְּרוֹקָה הַתְּפִלָּה יג
תְּפִאָרֵת שְׁלֵמָה | 'נְחֻמוֹ נְחֻמוֹ' – הַקְּבִ"ה מְנַחֵם אֶת יְרוּשָׁלַיִם נְחֻמוֹת ע"ג נְחֻמוֹת יד
אֲמוּרֵי הַרִ"ם | כֵּל אֲחֵד וְכוּל לִשְׁמַע אֶת הַקּוֹל הַקּוֹרֵא לְפִנּוֹת כֵּל הַרַע וְהַפְּסִלַת שְׁבוֹ יד
פְּרִי צִדִּיק | שְׁבֵת 'נְחֻמוֹ' – כּוֹלֵלַת אֶת כֵּל הַז' דְּנִתְמַתָּא יד
שְׁפַת אֲמֵת | פְּרִשְׁתָּ שְׁמַע נְקִרְאֵת בְּשִׁבְתָּ 'נְחֻמוֹ וְגו' יֹאמֵר אֱלֹקִיכֶם' – לוֹמֵר שְׂדֵי בְּאֱלֹקוֹתָיו יִתְבַּרֵךְ לְשִׁמְחָנוּ וְלִנְחֻמָּנוּ עַל הַצָּרוֹת שְׁעוֹבְרִים עֲלֵינוּ תְּמִיד טו

אוצרות גאוני הדורות

חֲדוּשֵׁי רַבִּי רַפְּאֵל חַיִּים בֶּן עֶסֶר | בְּקִשְׁתָּ מִשָּׁה הַכֶּנֶס לְאַרְץ נִתְרָה מִדְּבָרֵי עֲצָמוֹ טז
אֲמוֹ יוֹסֵף | מִשָּׁה רִצָּה לְהִכְנִס לְאַרְץ בְּטַעֲנָה שֵׁישׁ מִזֵּל לְיִשְׂרָאֵל טז
בֵּית אֲבוֹרָן | גְּדוֹל שְׁכָרוֹ שֶׁל הַחֲפִץ לְעֲשׂוֹת מִצְוָה וְלֹא הֵיָה בְּיָדוֹ לְעֲשׂוֹתָהּ יוֹתֵר מִהַמְּקַנֵּם אֶת הַמִּצְוָה יז
יְהוּדָה יַעֲלֶה | סְגֻלַּת זְכוּרֹן יוֹם הַמִּייתָה יט
לְקוּטֵי מַהֲרַ"ם שִׁיק הַחֲדָשׁ | קִיּוּם הַמְּצוֹת עַל יְדֵי מַחְשָׁבָה וְרִצּוֹן יט
כִּנֵּי יִשְׁחָק | הַתְּשׁוּבָה מוֹעִילָה רַק לְיִשְׂרָאֵל מֵאַחַר שֶׁנִּצְטַוּוּ בְּמִצְוֹת רְבוֹת יט
חֲמֻדַּת יִשְׂרָאֵל | כִּשְׁהָאֵב וְרָא שְׁמִים הוּא מִשְׁפִּיעַ עַל בְּנָיו שְׂנִיָּתוֹ לוֹ כ
חֲזוֹן יִשְׁעִיָּה | הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרַחֲמָיו אֵינוֹ מַעֲנִישׁ מִזֵּד לְאַחַר הָעֲבָרָה כִּי מִצַּפָּה לַתְּשׁוּבָת הַרְשַׁע כ
מִשְׁמֵרֵת אֱלֵעֲזָר | הַעֲצָה לְקַנֵּם כֵּל הַתּוֹרָה כֵּלָּה עַל יְדֵי הַרִצּוֹן וְהַתְּשׁוּקָה כ
חֲלֵק יָפֵה | שְׁקוּלָה מְצוֹת הַצְּדָקָה כְּמוֹ כֵּל הַמְּצוֹת כא
שְׁכִינָה לְמֵאוּר | מִצְוָה גּוֹרְרַת מִצְוָה כא
זְכוּרֹן יַצְחָק | מִיָּן מְצוֹת עֲשֵׂה עִם הַמַּחְשְׁבוֹת מְרַבָּה מִמִּיָּן הַלְאוּיִן כב
כֶּף הַפֶּהָן | עַל יְדֵי קִיּוּם הַמְּצוֹת מִתּוֹךְ יְרֵאֵת שְׁמִים קְרוֹב לְשִׁכְרֵי יוֹתֵר מִן הַהֲפֵסֵד כג
וְחֵי יוֹסֵף | עַל יְדֵי לְמוּד הַתּוֹרָה וְכוּל לְקַנֵּם יוֹתֵר מִרְמַח"ח מְצוֹת עֲשֵׂה כג
מַעֲשֵׂי צִדִּיקִים כד
סַפִּיר וְיֵהוּס | הֵאֲרָה חֲסִידִית מִן הַפְּרִשָּׁה לג
זוּהַר הַקְּדוּשׁ | עִם פְּרוּשׁ הַכְּתָר וְהַכְּבוֹד לט

נושאים בפרשת ואתחנן

מעלת הפרשה

רזא דשבת

רבי אליעזר זאב מקרענטשניף זיע"א

קבלת התורה נמשכת משבועות עד פרשת ואתחנן

הלוחות הראשונות מרמזים בפרשת יתרו והשניות בפרשת ואתחנן, וקבלת התורה הקדושה של שבועות נמשכת עד פרשת ואתחנן – עד קבלת הלוחות השניות שיש להם קיום לעד.

ועל סמך זה המנהג להשאיר בבית הכנסת האילנות עד פרשת ואתחנן, ומחמת שהיה בהצנע בלי רעש היו עם קיום, ולכן קבלת התורה גם בפרשת ואתחנן שרמזו על לוחות שניות:

פרי צדיק

רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א

קריאת פרשת ואתחנן בשבת נחמו – חזון גדול שכל תפלותינו על הגאולה אינם שבים ריקם ובתוך הגלות רואים הגאולה

הנה אנו קורין תמיד פרשת דברים בשבת חזון ופרשת ואתחנן בשבת נחמו. הענין הוא, מפני שספר דברים שהוא משנה תורה שמשנה מפי עצמו אמרן להוכיח את ישראל, והוא הרמז להתחלת תורה שבעל פה (כמו שנתבאר במקום אחר), מתחילין בשבת חזון שהוא תוכחת ישעיה שבאים על ידי פן לבחינת המחזה והראיה בלב כמו שנאמר (קהלת א טו) 'ולפי ראה הרבה חכמה'.

כי כל ענין התוכחה הוא כפאב את בן ירצה וכאשר ייסר איש את בנו, וטובה מרדות אחת בלבד של אדם וכו' (ברכות ז), ועל זה נאמר שם 'לכו נא ונבכהו וגו' אם יהיו חטאיכם כשנים כשילג ילבינו' (ישעיה א יח), שיוכל הכל לתקן על ידי תשובה מבינת הלב.

ופרשת ואתחנן שנוכר שם מענין התפלות שהתפלל משה רבנו עליו השלום, ואיתא (ילקוט רמז תתקמ) שהתפלל תקט"ו תפלות כמנין ואתחנן כדי שיכנס לארץ – קורין תמיד בשבת נחמו, כדי לחזק לב נפשות ישראל המצפים לישועה שאל תיאשו את עצמו מן הרחמים.

וכדאיתא במדרש תנחומא פרשה זו שלא יאמר אדם הואיל ועשה דיתיקי לא תפלל עוד וכו' שהרי משה עשה דיתיקי וכו', ולכאורה הלא נלמד כל השלש התפלות עוד מהאבות, וגם הלא ממשנה רבנו עליו השלום נראה לכאורה להפך שלא פעל כלום בכל התפלות שלו שיכנס לארץ.

אמנם מפני שבחינתו של משה רבנו עליו השלום הוא בחינת התגלות של תורה שבכתב שהוא בלי שום הסתר, שרמזו לעולם שכלו ארץ, ואם היה משה רבנו עליו השלום נכנס לארץ היה שם ההנהגה על ידי בחינת תורה שבכתב, והיה יורד להם המן מן השמים כמו שיהיה לעתיד לבוא ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו', ואתם כהני ה' תקראו וגו' (ישעיה סא ה).

אבל הנהגת ארץ ישראל הוא בעצם בבחינת מלכות פה תורה שבעל פה, ולכן לא

וּכְמוֹ שְׁנֵאָמַר (תהלים קמט ב) 'יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל בְּעֲשִׂי
בְּגֵי צִיּוֹן יִגְלוּ בְּמִלְכָּם':

הכנה לתפלה

בית אהרן

רבי אהרן מקארלין זיע"א

התורה משרתת את האדם והלמוד בה היא
ההכנה לתפלה

לתפלה צריך מקדם הכנה, שלא לבא מן
החוץ ולעמוד להתפלל, רק שיהיה
אצלו מקדם הכנה, שיודע שעומד להתפלל
לפני ה', וואש איין יוד קאן דער ליינגען עם
התפלה [מה שיהודי יכול להרויח על ידי
תפלתו], שתפלת ישראל גבוה מאד.

ובמה יוכל להכין עצמו, בלמוד תורה
הקדושה. או בלמוד גמרא בעיון, או
במאמר מזהר הקדוש, או באמירת תהלים, עם
הכל יוכל לעשות הכנה לתפלה (שבת שובה):

מגן אברהם

רבי אברהם מטריסק זיע"א

מי שלומד תורה בקבלת על קדם התפלה זוכה
לתפלה ראויה

על ידי שהאדם עוסק בתורה שבעל פה
בקבלת על מלכות שמים קדם התפלה,
על ידי זה אחר כך בעת תפלתו, כחו יפה
לדבר דבורי תפלה מעמק ונקודת לבבו באמת
לפני השם ותברך.

וזוה מרמז הכתוב באמרו (בראשית ו א) 'ויולד
נח שלשה בנים' וגו', מרמז בראשי
תבות של שם ח'ים י'פת, שהם אותיות שי"ת,
לשון תפלה, הינו שהעסק בתורה שבעל פה

היה באופן שיכנס משה רבנו עליו השלום
בפעל לארץ ישראל. וכדי שיקים המצוות שהם
תלויים בארץ פעל זאת בכל התפלות שלו
ביתר שאת.

תשוקת משה רבנו בתפלותיו הביאהו לתכלית
יותר מאשר היה נכנס בפעל

שעל ידי התשוקה שלו בכל התפלות בא
לתכלית המכון של ביאת הארץ יותר
מכאשר היה נכנס בפעל. וכמו שכבר דברנו
שבבחינת התשוקה של האדם מגיע יותר
לתכלית המכון עד בלי גבול ממה שעושה
בפעל שהוא רק בגבול לפי ערך המעשה.

ועל זה קורין הפרשה זו תמיד בשבת נחמו
— כדי לחזק ידים רפות בשבעה דנחמתא
שהיה כמה שנים וכמה קצים עברו ואיך הנחמות
שלונו היעודים לנו בכל הפטורת שבעה דנחמתא.
ומזה יהיה נכון לבנו בטיח בה' שגם תפלותינו
אינם חוזרים ריקם שאנו מתפללים תמיד
ולירושלים עירך ברחמים תשוב הגם שאין
אנו זוכים עוד בפעל אל יפל לב האדם עליו.

כל התפלות של כל איש מישראל פועלות

מפני שבאמת כל התפלות של נפשות ישראל
פועלים ברוחניות, כל פרט נפש לפי
ערך תשוקתו כן הוא זוכה לתכלית המכון
להתנחם בלבבו, כמו שאמרו ז"ל (תענית ל:) כל
המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה,
וזה ברמז אין המכון לעתיד לבא, פי הלא
נאמר בלשון הוזה זוכה ורואה וכו'.

רק שלפי ערך התשוקה והעגועים שלו
בפנימיות הלב לעמת כן הוא זוכה מד
להיות רואה ומרגיש בלבבו בשמחתה בבחינת
'שמחו צדיקים בה' (תהלים צו יב). ועבור זה
נתקנו כל נסח התפלות בלשון הוזה, 'בוזה
ירושלים', 'מצמיח קרן ושועה', 'המתחזיר שכינתו
לציון', מפני שבאמת המה נענים בתמידות,

תפלה בכונה. והוא העקר עבדות בדרות הללו – שיהיה התפלה ביראה ואהבה רבה, ועל ידי זה יוכל לבא לידי מעלות גדולות ונרמות ולידי מדרגות גדולות.

כמו שאמר הרב החסיד בוצינא קדישא מורנו הרב משה זצוק"ל מפשעווארסק, שנה רמז דוד המלך עליו השלום פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם תכתב זאת לדור אחרון (תהלים קב יח - ט), ודברי פי חכם חן.

ידחק עצמו להתפלל עם הצבור אף שמתפללים במהירות או באריכות

אבל העקר הוא להתפלל עם הצבור דוקא, הגם שמתפללים במהירות או באריכות - מחייב לדחוק את עצמו להתפלל דוקא בצבור ולא ביחידות, ואז יוכל לבא לידי מדרגות גדולות.

והנה הגם שמתפללים אף אנשים ביחד בצבור - מכל מקום אינו דומה תפלת זה האדם לזה האדם, שכל אחד מוצא אלקותו יתברך לפי פונתו והכנתו שעשה קודם התפלה.

באור פסוקי הפרשה על דרך הג"ל

ונבוא אל באור הכתובים. ובקשתם משם את ה' אלהיך (ד כט) דהינו בצבור, לכן נכתב לשון רבים 'ובקשתם', וסגים ומצאת כי תדרשנו בכל לכבוד וגו' הכל בלשון יחיד, פי כל אחד מוצא אלהותו יתברך לפי הנדפכותו ולפי הכנתו כנ"ל.

וגם אחר כך כתיב 'בצר לך ומצאוך וגו' ושבת עד ה' אלהיך (פסוק ל), הכל בלשון יחיד, פי התשובה טובה ביחוד כל אחד בפני עצמו, פי כל אדם יודע נגעי לבבו על מה לעשות תשובה, לכן נכתב בלשון יחיד:

מוליד להאדם דבר זה, שיוכל לדבר דבורי תפלה בכונה (פרשת נח):

זכרון נפתלי

רבי נפתלי הירצקא מראצפערט זיע"א הכנה לתפלה בתורה או לכל הפחות בספורי צדיקים שהם כמעשה מרכבה

פעם אחד בא איש חסיד אחד אצל זקני הקדוש בבקר קדם התפלה, ושם לא סגרו הדלת בשום פעם, וכל מי שיהיה הלך אליו בכל פעם שרצה, וכאשר בא החסיד הנה, הלך אליו.

אבל הרב הצדיק לא נתן לו שלום ולא דבר אליו, רק קרא באיזה ספר, ויבט החסיד לראות איזה ספר הוא לפניו, וירא והנה איזה ספורי מעשיות מצדיקים, וישתומם על זה אשר רב גאון וקדוש כמוהו יעסק קדם התפלה בספורי מעשיות.

וכאשר פנה אליו ונתן לו שלום, אמר הרבי: הנה לא היה לי פנאי ללמד עכשו, ורציתי לעסוק קדם התפלה, וספורי מעשיות מצדיקים הם חשובים כמעשה מרכבה, על פי פניתי לתן שלום למעלתו, כי לא רציתי להפסיק במעשה מרכבה, ומנה נראה גדל מעלות ספורי צדיקים, אשר הצדיק הנה בעצמו אמר שהוא גדול כמעשה מרכבה (זכרון-נפתלי, הקדמת נכד המחבר):

תפלה בצבור

מאור ושמש

רבי קלונימוס סלמן מקראקא זיע"א עקר העבודה בדרות אלו תפלה בכונה

הנה האדם מחייב לזכור את עצמו בהנדפכות גדול. אבל עקר הנדפכות הוא על ידי

מצות אהבת ה'

מאמרי אדמו"ר הזקן תקע"א

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א

'ואהבת את ה' אלקיך' - על האדם לגלות האלקות בקרבו ממש ולהפך ב' חללי הלב לעבודתו יתברך

הענין הוא, דהפרוש 'ואהבת את הויה אלקיך' (ו ה), ש'יהיה גלוי אלקות עד שהיה יהיה אלקיך שלך ממש. והיכן יהיה הגלוי, לזה אמר 'בכל לבבך'.

כי בלב יש ב' חללים, חלל הימני מלא רוח חיים, וחלל השמאלי מלא דם, ובכ' חללים אלו יתגלה בהם אלקותו יתברך. דהינו שיהיו ב' החללים ממלאים בעבודת ה' לכל אחד ואחד כפי ערכו ומהותו.

באור מהות שני חללי הלב

ובאור זה הוא, כי הנה חלל השמאלי המלא דם הוא בחינת גבורות, והינו בחינת מרירות על עצם ירדתו מאור פני הויה והשפתותו בעניני עולם הנה אשר לא לה' המה.

וחלל הימני מלא רוח חיים בחינת חסדים הינו בחינת שמחה של מצוה ישמח ישראל בעושיו, הם בחינת המצות שנתלבשו בעשיה ששמח בהם מצד גלוי אלקות הנמשך על ידי כו' שהם אברים דמלכא.

באור 'זורע צדקות מצמיח ישועות'

ואף שאין הגלוי עתה כי אם לעתיד לבא, רק עתה הוא ההמשכה ועדין היא בהעלם עד לעתיד לבא, וכידוע בפרוש 'זורע צדקות ומצמיח ישועות' (תפילת יוצר) - שעכשו היא הנריעה של המצות שכלם נקראים בשם צדקה, ולעתיד לבוא יהיה הצמיחה וההתגלות.

שפתי צדיק

רבי פנחס מנחם מפילץ זיע"א

אין לכל אדם לרמות עצמו לרבותינו הקדושים שהיו מתפללים ביחידות

ונראה שזה טעם רבותינו הקדושים ו'ל שהתפללו ביחידות, שכל חשיבות תפלה בצבור מטעם כל בני עשרה שכינתא שרין (סנהדרין ט), וכאשר כל אבריהם הם נקיים הרגישו השראת שכינה הקדושה תמיד.

לכך מי שאינו מרגיש, לא יוכל להדמות להם. ובפרט כפי שיסוד האר"י ו'ל ברוח הקדש לשם יחוד לפני כל מצוה לסים בשם כל ישראל, ולקיים באמת 'ואהבת לרעך כמוך', אז נכלל עמו הכלל ישראל ממש, וזהו עקר השראת השכינה.

ושמה 'כנסת ישראל', זה נקרא כנסת ישראל אשר תז"ל אמרו במשנה סנהדרין (עא:) פנוס לצדיקים נאה לעולם, שאהבה זו מאחדת לבב כלל ישראל בלבם הטהור, ובכל בקשתו מאדון כל ברוך הוא הוא מעתיר עבור כל ישראל כמו עבור נפשו ונפשות ביתו, אזי תפלתו היא תפלת צבור ממש.

ואז יירא מי שישב ביום הדין שהתפלל ביחידות שראה בן מרבו, יגרם שיעינו אם כל מעשים טובים שנהג רבו נהג גם הוא, אולי התקבל טענתו. מה שאין בן איש פשוט וכו'.

ובאמת אדמה טעם יחידי סגולה רבותינו נ"ע כדאימא בזהר הקדוש פרשת פנחס (ח"ג רמב) על פסוק קומה וגו' למנותחך וגו' וארון עזך וגו' (תהלים קלב ח) בגין דלא לאפרשא לון שני מאנין ושני עובדין, עין שם, זהו רק לקדושי עליון שיודעין דבר לאשורו:

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

לשון הרמב"ם בצווי האהבה והיראה

ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך (ו ה). האפל הנקבד והנורא הנה מצוה לאהבו וליראה אותו שנאמר ואהבת את ה' אלקיך ונאמר את ה' אלקיך תירא (רמב"ם יסוה"ת פ"ב).

הריוקים בלשונו

לכאורה כמה תמיהות בלשון הרמב"ם: א, מדוע דייק הרמב"ם 'האפל הנקבד והנורא', ולא נקט לשון הרגיל 'השם הנקבד והנורא' (ויכמו שפכתב מיד לאחרי זה (בהלכה ב) 'לידע השם הגדול'). ויתרה מזו, הרי זו לשון הפתוב 'ליראה את השם הנקבד והנורא הנה' (דברים כח נח).

ב, מלשון הרמב"ם 'האפל הנקבד והנורא הנה מצוה לאהבו וליראה אותו' משמע, ששני התארים 'הנקבד והנורא' הם פגוד ב' המצות ד'לאהבו', 'ליראה אותו', שזה שהאפל הוא נקבד מביא את האדם לאהב אותו (ויכפי שפכתב הרמב"ם בהלכה שלאחרי זה 'בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים ויראה מהן חקמתו שאין לה ערך ולא קץ מיד הוא אוהב ומשבח ומפארו כו', שפאשר משיג גדל חקמתו של הקדוש ברוך הוא הרי זה מביא גם לכך שמכבדו ומשבחו ומפארו), ו'יראה' באה מזה שהאפל הוא 'נורא' כפשוטו. ולכאורה בפסוק הנ"ל נאמר (רק) 'ליראה את השם הנקבד והנורא', הרי משמע ששני התארים שייכים וגורמים ליראה.

על אף שאהבה ויראה הן שתי מדות הפכויות מנאו הרמב"ם כאחד כיוון שמדבר באהבה שחייב בסוג היראה

ויש לומר הבאור בכל זה: אהבה ויראה הרי הן שתי מצוות (ומנא הרמב"ם לב' מצוות במנן המצוות), ועוד זאת – ששן שתי מדות

זזהו 'ישועות', שהוא ענין פגיה והטיה, כמו 'ישע ה' (בראשית ד ה), שע"ה נהורין כו', מכל מקום יתכן גם עתה השמחה מאחר שההמשכה היא עכשו לכן שמת בהם על שם הגלוי שיהיה לעתיד לבוא.

והרי זה כמו מי שבכיסו מרגליות, ששמת בהם אף גם בשעה שאינו רואה אותם בפעל, אחר שמבטח בהם שישנם בידו וכשיצויאם יראם ויתענג מהם.

וכמו כן הוא ענין השמחה של מצוה בחלל הימני שבלב, אף שעדין אינו כלל גלוי אלקות, ואדרבה הרי הוא בבחינת מרירות מצד ירידת נפשו כו', מכל מקום תהיה השמחה מן המצוות שהן המשכות אין סוף ברוך הוא ולעתיד לבוא יהיה הגלוי כו'.

מרירות ושמחה אינם סותרים

והנה המרירות והשמחה אינם סותרים זה את זה כלל, כי הרי המרירות הוא על ירידתו בחמריות עולם הזה מצד עצמו, והשמחה היא מן המצוות שהן רצונו תבדוף. וזהו חדנה תקיעה בלבאי בסטרא דא ויכנה בסטרא דא. ואדרבה, כל שתהיה המרירות יותר מן הירידה והעדר הגלוי אז יהיה יתרון השמחה אחר כך בקיום המצוות כו' וד"ל.

באור 'ואהבת את ה' אלקיך' על דרך הנ"ל

זזהו פרוש ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך, שיהיה גלוי אלקותו תבדוף בב' חללי הלב, דהינו כמה שיהיו שניהם מלאים בעבודת ה' כל חלל מהם כפי בחינתו ומדרגתו זה בבחינת גבורות וזה בבחינת חסדים, וגם בכל איש ואיש לפי ערכו כמו שנתבאר במקום

אחר (עמ' רסב-ג):

נושאים בפרשת ואתחנן

וזה מְדַק בְּלִשׁוֹן הַרְמַב"ם וּמִתְאַוּהַ תְּאוּהָ גְדוּלָה לִידַע הַשֵּׁם הַגְּדוֹל' שְׂיִדְעֵת הַשֵּׁם הַגְּדוֹל הוּא דְבָר הַנִּמְנָע מִבֶּן אָדָם הַמְחַבֵּר מִגִּלְם וְצוּרָה, כְּמוֹ שֶׁהָאֲרִיז הַרְמַב"ם בְּהַמְשֵׁף הַפָּרָק לְגַבֵּי מַעֲלַת הַמְלָאָכִים, שְׁגַם הַמַּעֲלָה הַכִּי תַחְתוּנָה דְעֵשֶׁר הַמַּעֲלוֹת דְּמִלְאָכִים (הַמְדַבְּרִים עִם הַנְּבִיאִים, וְנִרְאִים לָהֶם בְּמִרְאֵה הַנְּבוּאָה) 'גַּם הִיא יוֹדַעַת הַבוּרָא דְעָה שְׂאִין פֶּח בְּגֵי הָאָדָם הַמְחַבְּרִים מִגִּלְם וְצוּרָה יְכוֹל לְהַשִּׁיג וְלִידַע כְּמוֹתָה' וְגַם 'הַמַּעֲלָה (בְּמַעֲלַת הַמְלָאָכִים) שְׂאִין לְמַעֲלָה מִמֶּנָּה אֵלָא מַעֲלַת הָאֶפֶל בְּרוּף הוּא', 'אֵינָה יְכוֹלָה לְהַשִּׁיג אֲמַתַּת הַבוּרָא כְּמוֹ שֶׁהוּא אֵלָא דְעַתָּה קִצְרָה לְהַשִּׁיג וְלִידַע'.

הַרְנֵשֶׁת הַרְחוֹק עַל יְדֵי הַתְּאוּהָ וְהַתְּבוּנָה כְּגִדְלוֹת ה' מְבִיאָה לִירְאָה וְשִׁמְלוֹת

וְעַל פִּי זֶה מוּבָן מֵה שְׂכוֹלֵל יַחַד אֲהַבָּה וְיִרְאָה בַּתְּחִלַּת הַהֲלָכָה 'מִצְוָה לְאֲהַבּוּ וְלִירְאָה אוֹתוֹ', וְכֵן כְּשֶׁבָאֵר ה'יֵאָף הִיא הַדְּרָף לְאֲהַבְתּוֹ וְיִרְאָתוֹ בְּשַׁעַף שְׂיִתְבוּנָה כו"ו (בַּהֲלָכָה ב) — הַהַתְּבוּנָה שְׂמְבִיאָה שְׂמִיד הוּא אוֹהֵב כו"ו — מִמְשִׁיף בְּזָה וְכִשְׂמַחֵשֶׁב בְּדַבְּרִים הָאֵלוֹ עֲצָמָן מִיד הוּא נִרְתַּע לְאַחֲזִירָו וְיִפְתַּח יוֹדַעַת שֶׁהוּא בְּרִיָּה קִטְנָה שְׂפִלָּה אֶפְלָה עוֹמְדַת בְּדַעַת קִלָּה מְעוּטָה לְפָנֵי תַמִּים דְּעוֹת'.

כִּי יִרְאָה זֶה הִיא הַתְּבַטְלוֹת בַּתְּכִלִּית — בְּטוֹל הַדְּעָה, וְהִיא הִיא שְׂבָאָה בְּהַמְשֵׁף לְתַנוּעַת הַרְחוֹק שְׁנִרְנְשֵׁת בְּהַצְמָאוֹן דְּאֲהַבָּה — 'מִתְאוּהָ תְּאוּהָ גְדוּלָה לִידַע הַשֵּׁם הַגְּדוֹל'.

וְזֶהוּ שְׂמִדְגִישׁ הַרְמַב"ם תְּכָף בְּהַתְּחִלַּת דְּבָרָיו 'הָאֶפֶל הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא הִזָּה מִצְוָה לְאֲהַבּוּ וְלִירְאָה אוֹתוֹ שְׂנְאָמֵר וְאֲהַבְתּוּ אוֹתוֹ ה' אֶלְקִיד וְנְאָמֵר אוֹתוֹ ה' אֶלְקִיד תִּירָא', דְּכַתֵּב שְׂנֵי תְּאוּרִים הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא לְגַבֵּי אֲהַבָּה וְיִרְאָה, אָף שְׂבִקְרָא נְאָמְרוּ שְׂנִיָּהֶם בְּשִׁכּוֹת לִירְאָה — 'לִירְאָה אוֹתוֹ הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא'.

שְׁנוֹת וְעַד לְהַפְסִיחוֹת, כְּמוּבָן בְּפִשְׁטוֹת שְׂאֲהַבָּה הִיא תְּנוּעָה שֶׁל קְרוֹב אֶל הַנְּאָהֵב, וְיִרְאָה וְפִתַּח הִיא רְחוֹק מִן הַנּוֹרָא וְהַבְּטוֹל אֵלָיו.

וְלִפִּי זֶה יֵשׁ לְהַבִּין מַדּוּעַ כְּלָלֵן הַרְמַב"ם בְּסִפְרָה הִיד בְּחִדָּא מַחְתָּא, וְלְכַאוּרָה הִוִּי לִיָּה לְמִימֵר כְּמוֹ בְּכָל הַמַּצּוֹת: מַצּוֹת עֲשֵׂה לְאֲהַב אוֹת הַשֵּׁם שְׂנְאָמֵר וְאֲהַבְתּוּ אוֹתוֹ ה' אֶלְקִיד, מַצּוֹת עֲשֵׂה לִירְאָה אוֹתוֹ שְׂנְאָמֵר אוֹתוֹ ה' אֶלְקִיד תִּירָא.

וְעַל כְּרַחֵף צְרִיף לומר שֶׁהַרְמַב"ם בְּסִפְרָה הִיד מְדַבֵּר בְּאֲהַבָּה כְּזוֹ שְׂאֵינָה הַפְּסִיחַת מִירְאָה אֵלָא הִיא בְּאוֹתוֹ הַסּוּג.

דִּיוֹק לִשׁוֹן הַרְמַב"ם בְּדֶרֶךְ הַהִגִּיעַ לְאֲהַבָּה

וְהַהֲסַבְרָה בְּזָה — עַל פִּי דִּיוֹק לִשׁוֹן הַרְמַב"ם בְּהֲלָכָה זוֹ, וְזֶה לִשׁוֹנוֹ וְהֵיאָף הִיא הַדְּרָף לְאֲהַבְתּוֹ וְיִרְאָתוֹ בְּשַׁעַף שְׂיִתְבוּנָה הָאָדָם בְּמַעֲשָׂיו וּבְרוּאָיו הַנִּפְלְאִים הַגְּדוֹלִים וְיִרְאָה מִהֵן חֲכָמָתוֹ שְׂאִין לָה עֲרָף וְאִין לָה קִץ מִיד הוּא אוֹהֵב וּמְשַׁבַּח וּמְפָאֵר וּמִתְאוּהָ תְּאוּהָ גְדוּלָה לִידַע הַשֵּׁם הַגְּדוֹל כְּמוֹ שְׂאָמֵר דּוֹד צְמָאָה נִפְשִׁי לְאֶלְקִים לְאֶפֶל חִי'.

דְּבָרֵי הַרְמַב"ם נִסְבּוּ עַל סוּג אֲהַבָּה שֶׁל תְּאוּהָ וְצִמְאוֹן וְלֹא שֶׁל דְּבָקוֹת

שְׂמִזָּה שְׂמוּסִיף וּמִתְאוּהָ תְּאוּהָ גְדוּלָה לִידַע הַשֵּׁם הַגְּדוֹל כְּמוֹ שְׂאָמֵר דּוֹד צְמָאָה נִפְשִׁי לְאֶלְקִים לְאֶפֶל חִי', מוּבָן, שְׂעַקֵר עֲנִין הַהֲהַבָּה הוּא זֶה שְׂמִתְאוּהָ תְּאוּהָ גְדוּלָה לִידַע הַשֵּׁם הַגְּדוֹל, דְּמִפְּיֵן שְׂמִפִּיר גְּדִלְתָּ ה' ('יִרְאָה מִהֵן חֲכָמָתוֹ שְׂאִין לָה עֲרָף וְאִין לָה קִץ'). מְרִגִּישׁ רְחוֹקוֹ מֵהַשֵּׁם וְזֶה מְבִיאָו לְצִמְאוֹן וְתִשׁוּקָה.

וְהִינֵנּוּ שְׂגִדֵּר הַהֲהַבָּה כְּאֵן אֵינוֹ רְגֵשׁ שֶׁל דְּבָקוֹת וְקְרוֹב, אֵלָא הַתְּאוּהָ וְהַצְמָאוֹן, שֶׁהוּא הַרְגֵשׁ וְתַנוּעָה שֶׁל רְחוֹק, שֶׁהוּא רְחוֹק מֵהַשֵּׁם וּמִתְאוּהָ אֵלָיו.

בשתוף מפני שהם נגזרים מפעלות ימצא לנו כמותם.

וממשיך, 'השם הזה' (שם המפְרָש) וכו' מורה על עצמו יתעלה באפן שלא ישתף אחד מן הנבָרָאים באותה ההורָאה, כמו שאמרו עליו ז"ל (סוטה לח.) שמי המיחד לי, אכל שאר השמות הם כלם מורים על תארים, לא על עצמות בלבד, אלא על בעל תארים.

ומסים, כל השמות הללו הנגזרים לא נתחדשו כי אם אחר בריאת העולם וכו' שהם כלם שמות שהנחו כפי הפעלות המצויות בעולם, אבל כאשר תתבונן בעצמותו מערטלת ומפשטת מכל פעלה, לא יהיה לו שם נגזר (מן הפעלה) פלל, אלא שם אחד מיחד להורות על עצמותו.

ולכן כתב הרמב"ם 'האפל הנכבד והנורא הזה מצוה לאהבו וליראו אותו, דשם אפל הוא השם הראשון בשמותיו של הקדוש ברוך הוא המורים על 'תארי' הקדוש ברוך הוא 'כפי הפעלות המצויות בעולם' (כפי שבאים בסדר י"ג מדות הרחמים, דשם הראשון המורה 'על בעל תארים' (מה שאין כן השמות 'הויה הויה') הוא שם אפל).

להדגיש שאף שהתבוננותו וההשגה וההכרה בהבורא שיקת רק בפעלותיו של הקדוש ברוך הוא, או — בלשון הרמב"ם — כפי שהקדוש ברוך הוא הוא 'בעל תארים', לא בעצמותו [שעל זה מורה שם הויה, שם המפְרָש שם המיחד ושם העצם], מפל מקום, האהבה גופא היא לעצמותו יתברך, אמתת המצאו, שלמעלה מפעלות ותארים (חלק לה עמ' 36 ואילך):

כי 'מצוה לאהבו' שברמב"ם אינה שונה בעצם מהיתה לגמרי ממצות יראה, כי גם ה'אהבה' שברמב"ם פאן שיקת (בגדרה ותכנה) לתנועת הבטול כו' שביראה, וכנ"ל, ולכן שתייהן שיקות לשני התארים 'נכבד' ו'נורא'.

על אף ההתבוננות במעשי ה' ובכרואיו — מדרגת האהבה היא למעלה מהדעת

ולפי זה נמצינו למדים עוד חדוש גדול בדברי הרמב"ם, שאף שהתבוננות האדם היא 'במעשיו ובכרואיו הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו כו', הינו בזה שהאדם יוכל לידע ולהבין ולהשיג מהבורא, מפל מקום האהבה היא לה' כמו שהוא למעלה מיריעה והשגת האדם, שלכן האהבה היא מרחוק.

הדיוק במה שנקט הרמב"ם 'הא-ל' ולא השם וכיוצא בזה

ויש לכאור, שדבר זה מדיגיש הרמב"ם בזה שמתחיל 'האפל הנכבד והנורא הזה מצוה לאהבו וליראו אותו, ומסים' שנגאמר ו'אהבת את ה' אלקיך גו', שמידיק לכתב 'האפל' לא 'השם' או ה' וכיוצא בזה (שזהו דלא כמו שנגאמר בכתובים שמביא תכף ו'אהבת את ה' אלקיך', 'את ה' אלקיך תירא').

ככאור מעלת שם הויה לגבי שאר השמות, כותב הרמב"ם בספרו מורה נבוכים (ח"א פס"א), ש'פל שמותיו יתעלה המצויים בספרים כלם נגזרים מן הפעלות, וזה מה שאין בו נעלם, זולתי שם אחד, והוא יו"ד ה"א ו'איו ה"א, שהוא שם מיחד לו יתעלה, ולפיכך נקרא שם מפְרָש, ענינו שהוא מורה על עצמו יתעלה הוראה ברויה שאין בה שתוף, אבל שאר שמותיו הקדושים מורים

פְּרַשְׁת וְאַתְחַנֵּן

וְאַתְחַנֵּן אֵל ה' בַּעַת הַהוּא לֵאמֹר (ג כג)

פְּתוּחֵי חוֹתֵם

רבי יעקב אביחציקא זיע"א

בתפלת משה נרמזו הנהגות התפלה

וְאַתְחַנֵּן אֵל ה' בַּעַת הַהוּא לֵאמֹר, עַל דְּרָף מַה שְּׁכָתוּב בְּזֵהר הַקְּדוּשׁ (ח"ג טו). דְּבַפְסוּקִים אֵלֶּה רְמוּז עֲנֵן הַתְּפִלָּה. וְאַפְשָׁר לְרַמְזוּ עֲנֵן זֶה בְּשִׁלְמוֹת בְּפְסוּקִים אֵלֶּה, דְּבֵא לְרַמְזוּ לָהֶם מִשֶּׁה רַבְּנוּ עֲלֵיו הַשְּׁלוֹם עֲנֵן הַתְּפִלָּה, דְּהֵינּוּ, בָּא לומר לְיִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שְׁאַנִּי אוֹמֵר לָכֶם [שְׁעֵשִׁיתִי בַתְּפִלָּה, כִּף תְּהִיּוּ עוֹשִׂים:

הַתְּפִלָּה צְרִיכָה לְהֵאמֵר בְּדֶרֶךְ תַּחֲנוּנִים

וְזֵהוּ הַסֶּדֶר, הֵנֵּה הַתְּנָא אָמַר (אבות פ"ב מ"ג) אֵל תַּעֲשֵׂ תְּפִלָּתְךָ קִבְעָה, אֵלֹא רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים לְפָנֵי הַמָּקוֹם, וְזֵהוּ שְׁאַמֵּר וְאַתְחַנֵּן אֵל ה', דְּהֵינּוּ תְּפִלָּתִי כִּי אִם תַּחֲנוּנִים. וְהֵנֵּה וְאַתְחַנֵּן גִּימְטְרִיא 'תְּפִלָּה', לומר הַתְּפִלָּה כִּי אִם תַּחֲנוּנִים:

הַתְּפִלָּה דומה לסוד השירה

וְהֵנֵּה וְאַתְחַנֵּן גַּם כֵּן גִּימְטְרִיא 'שִׁירָה', וְאַמֵּר בְּזֵהר הַקְּדוּשׁ (ח"ג רפד): מֵאֵי טַעֲמָא מִשֶּׁה אָמַר 'שִׁירָה' לְשׁוֹן נִקְבָּה, מִשׁוּם דְּמִשֶּׁה סְלִיק מִתְּפִלָּה לְעֵלָּא וְאַחַר כִּף נְחִית מְעֵלָּא לְתַתָּא, וְדָא הִיא תְּשַׁבְּחָתָא דְּאִיְהִי מְעֵלָּא.

וְכֵן הוּא עֲנֵן הַתְּפִלָּה, דְּתַחֲלָה עוֹלִים הַעוֹלָמוֹת מְלַמְּשָׁה לְמַעְלָה, וְאַחַר כִּף יוֹרֵד הַשֶּׁפַע מְלַמְּעָה לְמַטָּה. לְפִיכֹף נִרְמְזָה מַלְת 'שִׁירָה' בְּמַלְת וְאַתְחַנֵּן שֶׁהִיא רְמוּזָה בַתְּפִלָּה, לְרַמְזוּ דְּהַתְּפִלָּה תְּהִיָּה דוּמְיָא דְּשִׁירָה.

יְהִיָּה כַּעֲבָד

וְהֵנֵּה מַלְת בַּעַת בְּחֵלוּף הַתִּיּוֹ בְּדִלְתָּ בְּאוֹתִיּוֹת טַלְנִת, הוּי בַּעַת אוֹתִיּוֹת 'עֲבָד', לומר דְּצָרִיף לְעֵשׂוֹת עֲצָמוּ עֲבָד קֳדָם הַתְּפִלָּה:

בְּאֵר מִשֶּׁה

רבי משה חיאל מאז'רוב זיע"א

תפלתו של משה - כנגד תקט"ו שמטות

כֹּא וְרָאָה דְּבַר נִפְלֵא, שְׁמִשֶּׁה רַבְּנוּ עֲלֵיו הַשְּׁלוֹם הַתְּפִלָּל תַּקְט"ו תְּפִלוֹת, כְּמוֹ שְׁאִיתָא (דברים רבה פ"א), וְהֵינּוּ כְּנֶגֶד תַּקְט"ו שְׁמִטוֹת שְׁיִהְיוּ בְּעוֹלָם מִפְּטִירְתּוֹ וְעַד סוּף יְמוֹת עוֹלָם.

וְהוּא שְׁמַצִּינוּ שִׁית אֶלְפֵי שְׁנֵין הוּי עֲלֵמָא (סנהדרין צו), וְאֵלוּ בְּאוֹתִיּוֹת דְּרַבִּי עֲקִיבָא, הוֹסִיפוּ צ"ג שְׁנִים, וּבְאַמַּת אֵין זוֹ סְתִירָה, כִּי בְּעוֹד שְׁהַש"ס לֹא חָשׂ לְהַזְכִּיר אֶת הַמְּסַפֵּר הַקָּטָן, הָרִי בְּאוֹתִיּוֹת דְּרַבִּי עֲקִיבָא פְּרָשוּ אֶת כָּל הַחֲשׁוּבִין.

וְנִחְזִי אֲנִן, שְׁפִטְרִית מִשֶּׁה רַבְּנוּ עֲלֵיו הַשְּׁלוֹם הִיָּתָה בְּשִׁנַּת ב' אֶלְפִים תַּפ"ח, וְאִם נִחְסִיר מְסַפֵּר זֶה מִשְׁשֵׁת אֶלְפִים וְצ"ג שְׁנִים, יִשְׁאַרוּ שְׁלֹשֶׁת אֶלְפִים תַּר"ה שְׁנָה, כְּלוּמַר תַּקְט"ו שְׁמִטוֹת.

וּמֵאחַר שְׁחַז"ל הִשּׁוּוּ אֶת שְׁנוֹת קִיּוֹם הַעוֹלָם לְשְׁנוֹת הַשְּׁמִטָּה, שְׁהָרִי אָמְרוּ (סו) כְּשֵׁם שֶׁהַשְּׁבִיעִית מִשְׁמִטָּה אַחַת לְשִׁבְעַת שְׁנִים, כִּף הַעוֹלָם מִשְׁמִט אֶלְף שְׁנִים לְשִׁבְעַת אֶלְפִים שְׁנָה. עַל כִּרְחֹף שֵׁישׁ קָשֶׁר בֵּין הַשְּׁמִטָּה לְקִיּוֹם הַעוֹלָם.

וּלְפִיכֵךְ הַתְּפִלָּל מִשֶּׁה תַּקְט"ו תְּפִלוֹת – כְּנֶגֶד תַּקְט"ו הַשְּׁמִטוֹת שְׁעִתִּידִים לְהִיּוֹת עוֹד מַעַת פְּטִירְתּוֹ עַד אַחֲרִית הַיָּמִים - יְמֵי עוֹלָם, בְּכַדִּי שְׁתְּפִלוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּכָל הַשָּׁנִים יִתְקַבְּלוּ, וְיַעֲלוּ לְרַצּוֹן וּלְנַחַת רוּחַ לְפָנָיו יִתְכַרְּבּ:

הכונה בלב

והנה בעת ה'הוא לאמר ראשי תבות 'הלב', ולאמר היא האמירה, לרמוז דהכונה שהיא הלב והאמירה, צריך שיהיו שוים בשעת התפלה, כמו שנאמר (תהלים יט טו) 'יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך':

תולדות יעקב

רבי יעקב מבארנוב זיע"א נכד רבי אשר ישעיה מרופשיץ זיע"א

עצות ודרכים לזריזות בעשית המצות מרבי משה לייב מסאסוב זיע"א

ואתחנן אל ה' וגו'. דהנה אומרים בשם חמי זקני הרב הצדיק הקדוש אריה דבי עלאה רבי רבי משה לייב זיע"א מסאסוב, שהיה דרכו בקדש לענין זריזות בעבודת השם יתברך, והיה כאשר בא לעשות איזה דבר מצוה, פגון לקום בתצות לילה, ואז היצר הרע בא לעכבו.

טען ואמר לעצמו: וכי אין נכון וראוי ומחויב האדם שיעשה על כל פנים דבר אחד קטן כזה פעם אחת לקום בתצות לכבוד הבורא ברוך הוא לעבדו יתברך בזה כל ימי חייו אשר הוא חי בטובתו וגזרת הבורא יתברך.

כי הרי מעתה מי יודע מה ילד יום, אם יהיה יכול לעשות איזה פעלה ועובדא טובא, לכן טוב לו לעבד ולעשות רצון הבורא יתברך על כל פנים שעה אחת אשר הזדמן הבורא יתברך לפניו בטיבו.

וכן עשה בכל פעם ובכל מצוה אשר באה לפניו, צדקה וגמילות חסדים, תורה ותפלה ומצות זמניות, בכל המצות, על הכל חשב את עצמו עם נפשו כנ"ל, וכן למד דעת את העם האידן לעבדו יתברך שמו.

והנה גם פן יש אנשים משקעים מאד בתאות חמדת עולם הנה רחמנא לצלן, וכל

חילם גם ממונם הכל נותנים פדי למלאות תאותם בפני כל בעניני אכילה ושתייה וכו', ומה נעשה ביום מחר אין בדעתו כלל הסתפק במעוט, כמאמר הכתוב 'הרג בקר וגו' כי מחר נמות' (ישעיה כב יג).

באור הפסוק על דרך זה

ועל פי זה יבוא לנכון הפסוק, כי למה לו להזכיר העת והזמן, ובפרט כי אינו מפרש הזמן בפרוש. אבל התורה הוא תמידית ונוהגת בכל עת וזמן, ונקרא תורה פי מורה לנו הדרך האידן לעבד עבודת הבורא ברוך הוא, והוא על פי הנ"ל.

ופרוש הפסוק כך: ואתחנן, זאת הוא התפלה, אשר אל ה', כאשר אבא אל איזה מצוה ועובדא המרמז בתבת ה', אל ה'.

אז בעת החייא לאמר, שאהיה אומר ומלמד את נפשי, הינו לעצמי, לאמר בעת החייא על כל פנים החיוב לעשות במצוה, ולא להתרפות.

אשר חס ושלום להיות מאותן אשר בעסק העולם הנה הם אומרים 'בעת החייא, רק אל ה' לאמר בעת החייא לקיים ולעשות כנ"ל. בשם חמי זקני הנ"ל הקדוש רבי רבי משה לייב זצ"ל:

ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום

(ד ט)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

קדשתם של ישראל ודבקותם בהקב"ה

אמשר לרמוז, דמשה רבנו עליו השלום בא להודיע לישראל ההתדבקות שיש לישראל עם הקדוש ברוך הוא מכל צד,

ועבדתם שם אלהים מעשה ידי אדם עץ ואבן

(ד כח)

זרע ברוך

רבי ברוך פיינחס מסקאלינע זיע"א

'ועבדתם שם וגו' עץ ואבן - ריצה אחר הגשמייות

ועבדתם שם אלהים מעשה ידי אדם עץ

ואבן. שמעתי מפה קדשו ז"ל,

היגו שכל מגמתם ועבודה זרה שלהם היזה זה שיהיו רצים אחר הגשמייות - אהבת כסף ועץ ואבן.

באור נוסף בדרך צחות

וגם בדרך צחות, כי עקר עבודתו של אדם

זה תפלה, וכמו שאמרנו חו"ל (תענית ב.)

'ולעבדו בכל לבבכם' זו תפלה שפלב, והעקר

בתפלה דע לפני מי אתה עומד להתפלל לפני

מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

אבל כשהאדם מגשם, הוא מתפלל אל העמוד

שהוא עץ ואבן, וזהו ועבדתם שם מעשה

ידי אדם עץ ואבן רחמנא לצלן. והשם יתברך

יטהר את לבבנו לעבדו באמת, ודברי פי חכם

חן :

ובקשתם משם את ה' אלקיך (ד כט)

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב זיע"א

אל תאמר שאם היה לך מצב אחר אז היית

עובד את ה', אלא במצב שאתה בו אז תעבד

את ה'

בזה טועים רב בני אדם, שכל אחד אומר,

אם היה לו פרנסה היה עובד ה'. ואם

כן לפי דבריו הקדוש ברוך הוא בא חס ושלום

בטרונא ועלילה עמו, שהוא רוצה שיעבד

ויעסק בתורה, אף על פי שאינו יכול מחמת

ויצריכים לאחו תמיד באהבתו יתברך ולהשאר
דבוקים בו, שלא ירחיקם מעליו.

תחלה אמר להם, דעו והתבוננו מה קרה

לכם ישראל, הרי שתף שמו עמכם,

ד'ישראל' הוא אותיות 'ישר אל'. עוד, ראשי

תבות של העשר ספירות כח"ב גג"ת נהי"ם

גימטריא 'ישראל', הרי מרב חבתו דבק אתכם

בקדשתו העליונה.

עוד, 'ישראל' ראשי תבות 'יש ששים רבוא

אותיות לתורה, וכנגד זה עשה ששים

רבוא נשמות ל'ישראל, והחשבון הזה של ששים

רבוא הוא פנגד שש קצוות דזעיר אנפין, כמו

שפכתנו למעלה.

נמצא ד'ישראל מתדבקים בקדשתו יתברך

מכל צד. והמתדבק בהקדוש ברוך

הוא אין לו כליון לעולם, באמת, ההתדבקות

היא על ידי תורה ומעשים טובים, לפיכך אמר

ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום,

דהיגו יש לכם חיים נצחיים שאין להם כליון:

בה' אלהינו בכל קראנו אליו (ד ז)

דברי שלום

רבי שלום מבראהין זיע"א

כי אתה שומע תפלת 'כל פה' - אפלו תפלה

כפה ללא לב

בה' אלהינו בכל קראנו אליו (ד ז). רצה לומר

בכל אפן. והענין כמו שאנו מתפללים

'כי אתה שומע תפלת כל פה' (תפילה שמונה

עשרה), ופרש רבנו זקני [שלמה חיים] נ"ע,

אפלו 'כל פה' - שהכל פה - נאר מויל אן

הארץ] - רק פה ללא לב, גם בכל קראנו

אליו - נוגע אליו כבכולו כמו שפתיב 'בכל

צרתם לו צר' (ישעיה סג ט):

אבל זה שאומר האדם אם היתה כף הייתי עוסק בתורה וכו', אין זה עצה כלה, והוא פוגם בזה הרבה, כי כל אחד צריך לבקש ממקום שהוא שם את ה' יתברך, כמו שכתוב ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת וכו', 'משם' היקא, ממקום שאתה שם, מפל מה שעובר עליך, וכמוכא בשם הפעל שם טוב וזכרונו לברכה (ראה דגל מחנה אפרים תחילת ויצא, חוקת ד"ה על כן יאמר בספר, ובעש"ט על התורה בשם מאור עינים בליקוטים) (הלכות ראש חודש הלכה ו אות י"א):

בית יעקב

רבי יעקב אב"ד אלכסנדר זיע"א

הבטחה כתובה בתורה לכל הרוצה לשוב בתשובה שיזכה

בפסוק ובקשתם משם את ה' אלהיך. [להבין פנות מה שנוכתב כאן שתי שמות] ומצאת כו'. ושמעתי בשם אדמו"ר הרב הקדוש זצ"ל מלובלין, שאמר כי מקרא זה הוא לנו מלוח הפתובה בתורה פתובה בשטר דמ"א, שפאשר אדם מבקש השם יתברך בכל לבו ונפשו, בתורה ועבודה, בודאי ימצא, והבא לטהר מסייעין לו, עד כאן.

והנה יגיד לנו הפתוב, ויורה לנו חסדי השם יתברך, לכל ליאש אדם עצמו חס ושלום, אפלו אם עונותיו עברו ראשו, כמו שנאמר ויעבדתם שם אלהים אחרים כו', ובקשתם משם את ה' כו', כי השם יתברך רוצה בתשובת הרשעים.

והנה עקר סבת החטא הוא לצד חסרון האמונה, אשר עיניו השע מראות ההשגחה פרטיות מהשם יתברך, ובשביל זה הולך אחר תאות לבו, ונהו ובקשתם משם, ממקום אשר אתה שם משפל המדרגה.

דחק הפרנסה. ואם כן, הרי הוא מהרהר אחר משפטיו של ה' יתברך.

צריך כל החפץ באמת לחוס על עצמו, שיזהר מאד מלומר פדברים האלה, רק ידע ויאמין שבחירתו תלויה היקא באפן זה שה' יתברך מתנהג עמו. ויאמין שהכל לטובתו, ויהיה רגיל לומר כל מה דעבד רחמנא לטב עבד.

ובודאי יש דרוך, שדיקא על ידי זה הדחקות והיסורים והבלבולים, יתקרב לה' יתברך. ואם קשה לו לקבל ולסבל היסורים והדחקות, יצעק ויתפלל לה' יתברך שישועו ויעזרהו. ויזהר בעצמו יתקרב לה' יתברך ויעבדהו, כי ה' יתברך מתאווה לתפלתם של ישראל. וכמו שכתוב (תהלים נ טו) 'קראני ביום צרה אחלצך ויתכבדני'.

כי אין שום עצה ותחבולה, נגד כל הצרות וההרפתקאות ודחקות וטרדת הפרנסה העוברים על כל האדם בכל עת ועת, כי אם לצעק ולזעק ולהתחנן לפני ה' יתברך, ולבכות לפניו פתינוק הבוכה לפני אביו שימלא מחסורו. וכשילך בדרך זה, גרויח תמיד הרבה רוח האמתי והנצחי.

כי על פי רב יפעל בבקשתו הרבה, כי ה' יתברך שומע תפלת כל פה, וכמו שכתוב 'קרוב ה' לכל קראיו וכו' (תהלים קמה יח). ואפלו אם לפעמים חס ושלום לא יתקבל תפלתו, כי זמנין דשמע זימנין דלא שמע – על כל פנים הרויח שקרב עצמו לה' יתברך על ידי זה, כי אין שום דבר שיקרב וידבק את האדם לה' יתברך כמו התפלה, שהיא עקר התחברות ודבקות של ישראל לה' יתברך, כמו שמבאר בלקוטי תניינא סימן פ"ד דע שעקר התחברות וכו'.

פרשת ואתחנן

לשמרך כי אין מלאך אחד עושה שתי שליחות, והשם יתברך יצוה לו מלאכים הרבה, לכל צרכי עניניו ומעלים עינו.

ויש בני אדם שהעלימו עיניהם מתרופה זאת, עד כי צר להם מאד, ולעת באו בימים, וזהו בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחריות הימים, רצה לומר לעת זקנתם, ושבת עד ה' אלהיך.

והבטיח הכתוב כי גם אז יקבל תשובתו, ושמעת בקלו, ירצה שתזכה לשמע קולו של השם יתברך, והוא הבת קול שובו בנים שובכים, יהי רצון שנזכה לבחינה זו אמן:

יודעת היום והשבת אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד (ד ט)

ערבי נחל

רבי דוד שלמה אב"ד סורוקא זיע"א

'אין עוד' – אין שום מציאות בעולם כלל חוץ מציאות הבורא יתברך

אמר הכתוב יודעת היום כו' בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד, לא אמר אין עוד אחר – שיהיה הבאור שאין עוד אלהים, אכל אמר 'אין עוד' לומר שאין שום מציאות כלל בעולם בלעדו וכל הנבראים שאנו רואין יודעים אינם נמצאים כלל, כי אלו יציר חס ושלום הפסק השגחתו והשפעתו רגע כמימרא היתה הכל בטל.

רק שיתברך שמו המציא כל המציאות שיהיו כמו בלים שיפנס בתוכם ניצוצי וזהו נעם קדשתו, וכביכול הוא שוכן בתוכם ומשפיע קדשתו וחיותו בהם בכל רגע ועל ידי זה הם

את ה' אלהיך, ירצה אשר בקשתיך יהא שיתודע לך כי ה' המהנה כל היותו, הוא אלהיך המשגיח בהשגחה פרטיות והוא הנותן לך כח לעשות חיל וכל מחסורך עליו, הבטיח לנו התרתנו הקדושה ומצאת כי בודאי תמצא מבקשך.

כל מה שיחסר לאדם יבקש מהקב"ה

וגם למד לנו דעת התורה הקדושה, כי כל מה שיחסר לאדם יבקש זאת מהשם יתברך, הן בעניני עולם הזה והן בעניני עבודת ה' בתורה ומצות, ובעניני יראה פי קרוב ה' לכל קוראיו, וישמע בקול תפלתו, ועל ידי זה יתחזק אמונתו, ויהיה בטחונו חזק בה'.

שוא תשועת אדם

ולא פאותן האנשים אשר אם יחסר להם מחסורם, הולכים ודואגים ומצפים מתי תבא לידם, וחושבים עצה ותחבולה. ובאמת אין עצה ותחכמה ותבונה לנגד ה' ושוא תשועה אדם, ואף עצה היעוצה הוא לבקש ולחנן מאת פני האדון ה' כי הוא שומע תפלת כל פה.

משל לחולה אשר בידו תרופה מרופא ממחה ומתהלך בדאגה

והוא בעיני כחולה אשר יש בידו מזור ותרופה מרופא ממחה, אשר בודאי על ידי זה יהיה רפואה תעלה למכתו, ומעלים עיניו מזה אף הולך ודואג מתי יקים מחליו, אשר בודאי מתחייב זה בנפשו.

כן ממש זה האיש, יש בידו רפואה בדיקה מרופא ממחה, רופא כל בשר, והוא התפלה, כמו שנאמר 'כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרבים אליו, כה' אלהינו בכל קראנו אליו' [ומה שנאמר קרובים לשון רבים, יראה כי הוא על דרך שכתוב כי מלאכיו יצוה לך

שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד (ו ד)

לקוטי יהודה

רבי יצחק מאיר מגור זיע"א

ישתדל שלא לשמע דברים בטלים ויזכה
לשמע דברי תורה

אבי אדוני זקני הרב הקדוש החדושי הרי"מ
זצ"ל אמר: הרבה פעמים אמרה התורה
שמע, שמע ישראל ה' אלקינו וגו', שמע
ישראל את החקים ואת המשפטים וגו' (ה א)
— הינו שכל אחד מישראל יכול לשמע, רק
שלא ישמע שמע שווא ודברים בטלים והבלי
העולם, אשר מקלקלים ומפסיקים שלא יוכלו
להכנס באזני דברי תורה.

וזה שאיתא במדרש (דבר ז ב) על הפסוק
(משלי ח לד) אשרי אדם שמע לי וכו'
ששמועותיו לי, ואמו של רבי יהושע בן חנניה
לא הוציאה עריסתו מבית המדרש כדי שלא
יכנסו באזניו אלא דברי תורה (ירושלמי יבמות פ"א
ה"ו).

וזהו שאמר על רבי יהושע אשרי יולדתו,
ואשה המציאה זאת, ומפל שפן חסיד
על אחת כמה וכמה שצריך להשתדל שלא
יהיה שומע רק דברי תורה (כתבי חסידים):

ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך וגו' (ה ה)

דברות המגיד

רבי דב בער ממעזריטש זיע"א

באור מדוע נדרש מ'בכל לבבך' דוקא התפלה

בכל לבבך זו תפלה (תענית ב), והקשה למה
לא אמר זו תפלין או קריאת שמע. ויש
לבאר, דמשל להמלך שיש לו שני עבדים,
לאחד צוה לילך למלחמה והלך בשביל המלך,
ואחד בקש ממנו שיתן לו המלך מאה אלפים
לכנות בית נאה לכבוד המלך לעשות נחת
רוח למלך.

נמצאים, ולולי זה אינם נמצאים כלל, הרי
שאין מציאות בעולם רק מציאות ה' בלבד,
ולזה אמר 'אין עוד, וק"ל (פרשת בראשית):

ושמעת ישראל ושמת לעשות וגו' כאשר דבר
ה' אלקי אבותיך לך ארץ זבת חלב ודבש (ו א)

חנת סופר

רבי משה סופר זיע"א

הזכרת 'ארץ ישראל' וכן עצם הזכרת שם
'ישראל' הוא סגולה לעורר קדשה

המקרא קשי ההבנה. ונראה לבאר, הנה בכל
פרשיות הללו שנה ומשלש
בתוכחותיו, ומזכיר ארץ ישראל בכל פרט
ופרט, והוא לסגולה נפלאה.

כי הזכרת הארץ המקדש מוליד קדשה בלב
השומע, כמו בטמאה ו'לא' ישמע על פיך'
(שמות כג יג) וכמו פל האומר רחב רחב (מגילה
טו), פן ההפוך בקדשה בהזכרת ארץ הקדושה
ואנשי קדש.

ועין ריש ספר שפתי ישנים שחבר ספרו
בשביל זה שיזכרו על שפתותם הספרים
ויהיה סגולה להתקדש.

ואמר הקדוש ברוך הוא, שכל כף יתקדשו
כלל ישראל, שאם ישמע שם ישראל
ישמר ויעשה מצות ה'. וזהו ושמעת ישראל,
אם תשמע שם ישראל, ושמעת בקלו על ידי
הזכרת שם ישראל.

ומסים למשל כאשר דבר ה' אלקי אבותיך לך
ארץ זבת חלב ודבש בכל ענין וענין
כדי שעל ידי ההזכרה יתוסף לך קדשה, הכי
נמי דכותיה:

אמרי הרי"ם

רבי יצחק מאיר מגור זיע"א

כל אחד יכול לשמע את הקול הקורא לפנות כל הרע והפסלת שבו

קול קורא במדבר פנו דרך ה' וגו' (ישעיה מ א). שבת נחמו הוא אצל העולם יום טוב, והוא כי יצאו מן המצרים לרחבות, כתוב בפסוק (משלי א כ) 'ברחבות תתן קלה', אשר כל אחד יכול לשמע את הקול שעליו נאמר 'קול קורא במדבר פנו דרך', שאם לא פן שלא יוכלו לשמע, למה קורא הקול 'פנו דרך', הינו לפנות הרע והפסלת אשר כל אחד ואחד יש בו:

פרי צדיק

רבי צדוק הפהן מלובלין זיע"א

שבת נחמו - כוללת את כל הו' דנחמתא

שבת זה נקרא שבת נחמו. הוא כמו שאמרנו, דו' הפטרות דנחמתא הם נגד ז' מדות הפתחונות, וכתוב 'נחמו וגו' 'אמר אליכם', הינו מצד השם 'תברך וסדרם מעילא לתתא, ושבת זה כנגד מדת החסד וכו'.

שבת זה כולל כל ז' הפטרות דנחמתא, שהם כנגד הו' מדות. ומשעם זה קורין לשבת זה שבת נחמו - דשבת זה כולל כל הו' דנחמתות. ועקר הנחמה בשבת, וכמו שאמרנו מדקתיב 'ביום הניח וגו' (אות י):

הפטרות ז' דנחמתא הכנה לראש השנה

'אמר אליהם'. שגם לדורות כשיקראו בספרי הנביאים הנחמות, אז בעת הקריאה, 'אמר אליהם' אלו הנחמות, ויהיה מפרש דבר ה' אשר לא ישוב ריקם, ויכנסו ללב שיקבלו הנחמות. וכן בכל שנה ושנה כשיקורין

נמצא בזה העבד השני יש נחת רוח יותר מן העבד הראשון, אלא שיש בזה העבד השני שני בחינות, אחד תקף יש לו אמונה כשהמלך אומר שיתן, יש לו אמונה שבודאי יתן, ואומר תקף שאני יעשה בודאי נחת רוח להבורא יתברך בזה המתנה.

נמצא תקף כשבקש זה האדם יש להמלך תקף נחת רוח מזה האדם, מחמת האמונה שיש לזה האדם. ואחד אין לו אמונה, ואומר בלבו, ספק אם המלך יתן, וכשיתן אני אבנה בית לכבוד המלך.

וזה שאמרו 'בכל לבבך זו תפלה', רצה לומר תקף יש לו אמונה משבקש שיתן, שבודאי יתן, ובה עושה נחת רוח גדול להבורא ברוך הוא, אבל תפלין או קריאת שמע אינו עושה רק מצות המלך, ודוק:

שבת נחמו

תפארת שלמה

רבי שלמה מנדומוסק זיע"א

'נחמו נחמו' - הקב"ה מנחם את ירושלים נחמות ע"ג נחמות

'נחמו נחמו עמי 'אמר אליהם, דברו על לב ירושלים כו' (ישעיה מ א-ב). כי בכל לילה השכינה מקוננת על ירושלים, ובכל לילה ולילה הקדוש ברוך הוא מנחם אותה נחמה אחר נחמה, כי בזה יגדל הנחמה לעתיד, כי גם אדם אינו מוציא דבריו לבטלה, על אחת כמה וכמה מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, ומכל נחמה ונחמה יהיה התשועה לעתיד תשועה חדשה לעצמה, וזהו 'נחמו נחמו' הרבה פעמים. וזהו דברו על לב ירושלים כו' - דבר זה תאמרו לה כו':

לכני ישראל הוא לקרב ולא לרחק, כמו שנאמר 'בְּכָל צָרָתֶם לֹא צָר' (ישעיה טו ט), פרוש 'לֹא בְשָׁבִילוֹ, כְּדֵי לְקַרְבְּנוּ אֵלָיו, וְהִצָּרָה עֲצָמָה לְכִנֵּי יִשְׂרָאֵל הִיא לִישׁוּעָה, כְּדֹאִיתָא בַּמִּדְרָשׁ שֶׁבְצִוּוֹר הִיא אָחָד מִלְשׁוֹנֵי תְּפִלָּה, וְכֵן הִגְאָלָה מִתּוֹךְ הִצָּרָה, כְּדֹכְתִיב 'עֲזָרָה בְּצָרוֹת נִמְצָא מְאֹד' (תהלים כו ב).

ובמדרש, מִשָּׁה רַבְּנוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם אָמַר 'וּמְצָאָהוּ רְעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת' (דברים לא יז), כְּכֹלִים שֶׁל מְאָה לִיטְרָא, דְּוָד אָמַר 'עֲנֵךְ כּוֹי' בְּיוֹם צָרָה כּוֹי' (תהלים כ ב), 'רְמִיָּה אָמַר 'עֲזַת צָרָה כּוֹי וּמִמֶּנָּה יִשְׁעוּ' (ירמיה ל ז), כְּכֹלִים שֶׁל לִיטְרָא אַחַת.

הרמז כִּי כָּל הַצָּרוֹת הֵם כְּכֹלִים, לְהִיּוֹת הָאָדָם נֶאֱסָר בָּהֶם אֵל תּוֹרַת ה' שְׁלֵא יוּכַל לְסוּר מִן הַמִּצְוֹת, וְהַצָּרוֹת פּוֹעֲלִים אֲצֵל אִישׁ יִשְׂרָאֵל, כְּדֹאִיתָא שְׁנֵה הַהִפְרָשׁ בֵּין יִשְׂרָאֵל לְעוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה, דְּכֹתִיב בָּהֶם 'קָלַל בְּמַלְכוֹ וּבְאֵלֵהֶיו כּוֹי' (ישעיה ח כא). וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת צָרָה אֶפִּילוֹ מִשָּׁהוּ, נַעֲשֶׂה אֲצֵלוֹ כְּכֹלִים לְהִתְאַסֵּר בָּהֶם אֵל הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת (שנת תרנ"ו):

שבת קדש

רבי יעקב אביחי צירא זיע"א

ביום השבת מתדבקים עם הקב"ה

ואתם הַדְּבָקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כְּלַכֶּם הַיּוֹם (דברים ד ד). אֲפֹשֵׁר לְרַמְזוֹ עַל יוֹם הַשַּׁבָּת, דְּבַיּוֹם הַשַּׁבָּת מִתְּדַבְּקִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עִם ה' דְּבוּק גְּמוּר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שמות לא יז) 'בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הוּא לְעֵלָם', שְׁבִיוֹם שַׁבָּת זוֹכִים לְתוֹסֶפֶת נֶפֶשׁ רוּחַ נְשָׁמָה, וְזֶהוּ הַדְּבוּק שְׁמוֹסִיפִים בְּשַׁבָּת.

והנה יְאִתָּם הַדְּבָקִים בַּהּוֹי"ה אֱלֹהֵיכֶם עִם הָאוֹתִיוֹת וְהַכּוֹלָל גִּימְטְרִיא יוֹם הַשַּׁבָּת,

בְּהַפְטָרוֹת ז' דְּנִחְמָתָא, מִתְחַדֵּשׁ הַנְּחֻמָּה מִפִּי ה' מִקְּשׁ, וְנִכְנָס לְלֵב. וְהוּא הַכְּנָה לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה, שִׁיְהִי נִגְאָלִין בְּתִשְׁרֵי עַל יְדֵי תְּשׁוּבָה (אות יא):

שפת אמת

רבי יהודה לייב מגור זיע"א

פְּרִשְׁתָּ שְׁמַע נִקְרָאת בְּשַׁבַּת 'נְחֻמוֹ וְגו' יֹאמַר אֱלֹקִיכֶם' – לומר שְׂדֵי בְּאֵלֻקוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ לְשִׁמְחָנוּ וְלִנְחֻמָּנוּ עַל הַצָּרוֹת שְׁעוֹבְרִים עֲלֵינוּ תָּמִיד

בפרשת קריאת שמע, שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹקֵינוּ ה' אֶחָד, לְקַבֵּל בְּכָל יוֹם אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ לְשִׁמּוֹעַ כִּי ה' הוּא אֱלֻקֵינוּ בְּיַחּוּד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר 'אֲנֹכִי ה' אֱלֹקֶיךָ' (שמות כ ב), וְכֵן צָרִיךְ לְהִיּוֹת אִישׁ יִשְׂרָאֵל שֶׁשׁ וְשִׁמַּח כָּל הַיּוֹם, וְכִמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֵת ה' אֱלֹקֶיךָ, זֶה שְׁהוּא אֱלֻקֵינוּ? הִנֵּה? חֲכִיב עֲלֵינוּ מְגוּרָה וְנִפְּשׁ וּמְאֹד.

וכתיב אֵת ה' אֱלֹקֶיךָ – לְאַהֵב כָּל הַמְּסַבֵּב אֵל קְבֻלַּת אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ שְׁמוֹ, דְּהֵינּוּ כָּל הַמִּצְוֹת וּמִדּוֹת יִשְׂרוֹת, כָּל הַגּוֹרֵם הַתְּקַרְבוֹת אֱלֻקוֹת, כָּל אֵלָה צָרִיךְ הָאָדָם לְאַהֵב וְלִהְיוֹתוֹקֵק עֲלֵיהֶם תָּמִיד.

לכן מְסַדֵּר פְּרִשָּׁה זוֹ בְּשַׁבַּת נְחֻמוֹ, כְּדֹכְתִיב 'נְחֻמוֹ נְחֻמוֹ עִמִּי יֹאמַר אֱלֹקִיכֶם' – פְּרוּשׁ שִׁישׁ דֵּי בְּאֵלֻקוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ לְנַחֵם בְּזֶה עַל כָּל הַצָּרוֹת שְׁעוֹבְרִין עֲלֵינוּ תָּמִיד. וְלָכֵן תְּקַנּוּ פְּרִשְׁתָּ עֲשֵׂרֵת הַדְּבָרוֹת אֲנֹכִי וּפְרִשְׁתָּ שְׁמַע בְּשַׁבַּת נְחֻמוֹ, כִּי זֶה נְחֻמָּתָנוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר 'אֲנֹכִי אֲנֹכִי כּוֹי מִנְּחֻמָּכֶם'.

הַצָּרוֹת הֵם חֲכֵלִים וְכֵלִים שֶׁל קְרוֹב לְכוּרָא יִתְבַּרֵךְ

כי הִנֵּה בְּאֵמַת כָּל הַיִּסּוּרִים הַבָּאִים עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, הַכּל כְּדֵי לְהִתְקַרֵב אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ וְלֹא לְעַנֵּשׁ בְּלִבְדּוֹ. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר 'לֹא אֱלֹהִים קְרִבִים' (דברים ז ד), פְּרוּשׁ כִּי גַם מִדַּת הַדִּין

‘חיים פלכם’, ודַמְשָׁכִים וְנוֹסְפִים לְכֶם חַיִּים
מִמָּקוֹר חַיִּים:

זֶה שְׁאֵמַר וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם, דְּהִינּוּ
בַיּוֹם שֶׁבַת כְּאֵמֹר, בְּזֶה הַיּוֹם אַתֶּם נִחְשָׁבִים

אוצרות גאוני הדורות

בשעת כּעֶסֶף, כּסֵּא שֶׁל רֶגֶל אַחַת (מִשֶּׁה לְבָדוּ)
עַל אַחַת כְּפֵה וְכַמָּה.

וּלְפִי זֶה, יֵשׁ לְבָאֵר אֶת הַמְדֻרָשׁ, שֶׁבִקֵּשׁ מִשֶּׁה
מֵה' "אַעֲבֶרָה נָא", בְּטַעֲנָה שְׂאִינוּ רְאוּי
לְעַנֵּשׁ עַל חֲטָא מִי מְרִיבָה, שְׂאֵם מְשׁוּם שֶׁהִיָּה
לוֹ לְלַמֵּד בְּק"ו מִהֶגֶר, זֶה אֵינוֹ, שֶׁהָרִי אֵין אָדָם
יְכוּל לְדוֹן עַל פִּי ק"ו שֶׁהַמְצִיא בְּעַצְמוֹ (ע"י נֹדָה
י"ט). עַל זֶה עָנָה לוֹ ה', שְׂאֵם כֵּן יִתְבַטְּלוּ דְבָרָיו
שְׂאֵמַר "סֶלַח נָא", שֶׁהָרִי בְּאוֹתָהּ הָעֵת דִּין מִשֶּׁה
קַל וְחֹמֶר מְעַצְמוֹ, שְׂאֵם כּסֵּא שֶׁל שְׁלוֹשׁ רִגְלִים
אֵינוֹ עוֹמֵד, קַל וְחֹמֶר שֶׁכּסֵּא שֶׁל רֶגֶל אַחַת
לֹא יַעֲמֵד, וּבְזֶה בִקֵּשׁ לְהוֹתִיר אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל
וְלֹא לְכַלּוֹתָם. וְלָכֵן, אִם "אַעֲבֶרָה נָא" אַתָּה
מִבְּקֵשׁ לְקַיֵּם, עַל יְדֵי שְׂאִינְךָ דִּין קַל וְחֹמֶר
מִהֶגֶר, בְּטָל "סֶלַח נָא" וְאֵל תְּדוֹן קַל וְחֹמֶר
מִכּסֵּא שֶׁל שְׁלוֹשׁ רִגְלִים. וּלְפִי שְׂחִיבִים יִשְׂרָאֵל
עַל מִשֶּׁה יוֹתֵר מְעַצְמוֹ, לְכֵן יוֹתֵר עַל טַעֲנַת
"אַעֲבֶרָה נָא" כְּדֵי שְׂיִתְקַיֵּם "סֶלַח נָא". (בְּאִדְיֹבוֹת
מִכּוֹן חֲכָמֵי סִפְרֵי נְחִיבוֹת)

אַעֲבֶרָה נָא וְאַרְאֶה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה וְגו' וְיִתְעַבֵּר
ה' בִּי לְמַעַנְכֶם (ג כה-כו)

חֲדוּשֵׁי רַבֵּי רַפָּאֵל חַיִּים בֶּן עֶטְרוּ

רַבֵּי רַפָּאֵל חַיִּים בֶּן עֶטְרוּ זצ"ל

בְּקִשְׁתּוֹ מִשֶּׁה לְהַכְנִס לְאָרֶץ נִסְתָּרָה מִדְּבָרֵי עַצְמוֹ

מוֹבָא בְּמִדְרָשׁ (דְּבָרֵי ז', י'), אָמַר הַקַּב"ה לְמִשֶּׁה,
אִם "אַעֲבֶרָה נָא" אַתָּה מִבְּקֵשׁ לְקַיֵּם,
בְּטָל "סֶלַח נָא" (בְּמִדְרַבֵּי יוֹ, י"ט). וְאִם "סֶלַח נָא"
אַתָּה מִבְּקֵשׁ לְקַיֵּם, בְּטָל "אַעֲבֶרָה נָא". כְּשֶׁשָּׁמַע
מִשֶּׁה כֵּךְ, אָמַר, יְמוֹת מִשֶּׁה וּמֵאָה כִּיִּצְאָ בּוֹ,
וְלֹא תִנּוּק צִפְרָנוֹ שֶׁל אֶחָד מֵהֶם. וְקִשָּׁה, הִיאָךְ
תְּלוּיָה כְּנִיסַת מִשֶּׁה לְאָרֶץ, בְּכֵךְ שֶׁתִּתְבַטֵּל
הַסְּלִיחָה לְעַם יִשְׂרָאֵל.

וְהִנֵּה אַחַר הַכּוֹת מִשֶּׁה בְּסַלְעַ, אָמַר ה' לְמִשֶּׁה
וְאַהֲרֹן "עֵזֶן לֹא אֶאֱמַנְתֶּם בִּי הַהִקְדִּישְׁנִי
לְעֵינַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכֵן לֹא תִבְיִאוּ אֶת הַקְּהָל
הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִתְּנִי לָהֶם" (בְּמִדְרַבֵּי כ', י"ב).
וּמִבְּאֵר בְּמִדְרָשׁ (וּלְקו"ש חֲקַת רִמּוֹ תַשְׁסוּד), שְׂאֵמַר ה'
לְמִשֶּׁה, הִנֵּה לָךְ לְלַמֵּד מִהֶגֶר שְׂנֵאָמַר בָּהּ "וְתִרְאֵה
בְּאֵר מַיִם" (בְּרַאשִׁית כ"א, י"ט). וּמֵהּ יִשְׁמַעֲאֵל שֶׁהִיָּה
לוֹ רַק אֶת זְכוֹת אֲבָרְהָם הַעֲלִיתִי לוֹ אֶת הַבְּאֵר,
יִשְׂרָאֵל שִׁישׁ לָהֶם זְכוֹת אַבוֹת וּזְכוֹת הַתּוֹרָה
שֶׁקִּבְּלוּ, וּזְכוֹת הַמִּצְוֹת, לֹא כָּל שֶׁכֵּן, נִמְצְאוּ
לְמִדִּים שֶׁחֲטָאִם שֶׁל מִשֶּׁה וְאַהֲרֹן, נִגְרַם מִחַמַּת
שְׂאֵל דָּנוּ קַל וְחֹמֶר, וְלֹא לְמַדּוּ מִהֶגֶר.

עוֹד מוֹבָא בְּגִמְרָא בְּרִכּוֹת (ל"ב), פִּי כְּאֶשֶׁר
אָמַר ה' לְמִשֶּׁה "הִנִּיחָה לִּי וַיִּחַר אַפִּי
בָּהֶם וְאֶכְלֵם וְאֶעֱשֶׂה אוֹתָךְ לְגוֹי גְּדוֹל" (שְׁמוֹת
ל"ב, י'), עָנָה מִשֶּׁה, 'וּמֵה כּסֵּא שֶׁל שְׁלוֹשׁ רִגְלִים
(אֲבָרְהָם, יִצְחָק וַיַּעֲקֹב) אֵינוֹ יְכוּל לְעַמֵּד לְפָנֶיךָ

וְיִתְעַבֵּר ה' בִּי לְמַעַנְכֶם וְלֹא שָׁמַע אֵלַי וַיֹּאמֶר
ה' אֵלַי רַב לָךְ אֵל תּוֹסֵף דְּבַר אֵלַי עוֹד כְּדְבַר
הַזֶּה (ג כו)

אָמַר יוֹסֵף

רַבֵּי יוֹסֵף אֶלְקֵלְעִי זצ"ל

מִשֶּׁה רִצָּה לְהַכְנִס לְאָרֶץ בְּטַעֲנָה שִׁישׁ מִזֶּל
לְיִשְׂרָאֵל

יֵשׁ לְדַקְדָּק, מֵאַחַר שְׂאֵמַר ה' לְמִשֶּׁה "אֵל
תּוֹסֵף דְּבַר אֵלַי עוֹד בְּדָבָר הַזֶּה", אִם כֵּן

ליחיד, אָבַל לְרַבִּים אוּ לְמִלְךָ (שְׁנַחֲשֵׁב כְּרַבִּים) אין מִזְל וְהַכֵּל תְּלוּי בַּמַּעֲשִׂים. וְכִינּוּן שְׂאֵתָה מִלְךָ, הָרִי שֵׁישׁ לָךְ דִּין שֶׁל רַבִּים, וְזֶהוּ "רַב לָךְ", כְּלוּמֵר, דִּין רַבִּים יֵשׁ לָךְ, וּמִמִּילָא הַכֵּל תְּלוּי בַּמַּעֲשִׂים. וּמֵאַחַר שֶׁחֲטַאתָ בְּמֵי מְרִיבָה, לָכֵן "אַל תּוֹסֵף דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בַּדָּבָר הַזֶּה".

(באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ויאמר ה' אלי רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה (ג כז)

בית אהרן

רבי אהרן צדווגון זצ"ל

גדול שכרו של ההפך לעשות מצוה ולא היה בידו לעשותה יותר מהמקום את המצוה

צָרִיךְ לְהַבִּין מֵאַחַר שֶׁכָּל פְּנִיתוֹ שֶׁל מִשָּׁה רַבְּנוּ ע"ה הִנֵּה לִפְנֵי לְאַרְץ לְקַיִם הַמְּצוֹת הַתְּלוּיֹת בְּאַרְץ, אִם כֵּן מֵהוּ שֶׁהִשִּׁיב לוֹ הַקִּבָּה "רַב לָךְ", וּפְרַשׁ רַש"י ז"ל "רַב לָךְ", הַרְבֵּה מִזֶּה שְׁמוּר לָךְ, רַב טוֹב הַצָּפוֹן לָךְ. וְקָשָׁה וְכִי מַפְגִּי שֶׁהִנֵּה לוֹ רַב טוֹב וְשֹׁכֵר גְּדוֹל צָפוֹן לוֹ לְפִיכָף לֹא יִבְקֹשׁ יוֹתֵר, וְהָרִי אֵין פְּנִיתוֹ לְאַכֵּל מִפְּרִיָהּ וְלִשְׁבַּע מִטּוֹבָה כְּדֵי שִׂיאֵמֵר לוֹ הַרְבֵּה מִזֶּה צָפוֹן לָךְ לְעוֹלָם הַבָּא, פְּנִיתוֹ לֹא הִיָּתָה אֲלֵא לְהִיּוֹת זוֹכֵה בְּקִיּוּם הַמְּצוֹת הַתְּלוּיֹת בְּאַרְץ, וְהָרִי אֵין רְאוּי לוֹ לְאַדָּם לוֹמֵר כְּכֹר יְצַאֲתִי יְדֵי חוֹבָתִי וְקִיַּמְתִּי כָּל הַמְּצוֹת, כְּמוֹ שֶׁמְצִינּוּ בְּרַבֵּי אַבְהוּ (ירושלמי ע"ז פ"ג ה"א) שֶׁאֲחִזּוּ לִיהַּ תְּלַת עֲשָׂרֵה נְהָרֵי דְאַפְרָסְמוֹנָא רַבְּנָא, וְאַף עַל פִּי כֵן אָמַר לְרִיק יִגְעַתִּי, כְּלוּמֵר עֲדִין לֹא יְצַאֲתִי יְדֵי חוֹבָתִי, וְכֵן מִשָּׁה אֲדוֹנָנוּ ע"ה אָף עַל פִּי שֶׁהִנֵּה לוֹ שֹׁכֵר גְּדוֹל לְעוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁפְּרַשׁ רַש"י ז"ל הַרְבֵּה טוֹבָה יֵשׁ לָךְ צָפוֹן לְעוֹלָם הַבָּא, עִם כָּל זֶה הִנֵּה מִשְׁתַּדֵּל לְעֲשׂוֹת יוֹתֵר וְיוֹתֵר, אִם כֵּן מֵהוּ הַתְּשׁוּבָה

כְּרוּר מֵאַלְיוֹ שְׁלֹא נִעְנֶה ה' לְתַפְלָתוֹ, וְלִשְׁמֵ מָה הוֹסִיף מִשָּׁה לוֹמֵר "וְלֹא שָׁמַע אֵלַי". עוֹד יֵשׁ לְהַבִּין, מֵה פְּנִית ה' שֶׁאָמַר לוֹ "רַב לָךְ".

ונראה לְכֹאֵר, בְּהַקְדִּים אֶת הַמַּחְלָקָת בְּגִמְרָא שְׁבַת (קנו), רַבֵּי חֲנִינְא אוֹמֵר, יֵשׁ מִזְל לְיִשְׂרָאֵל, וְאֵין מַעֲשֵׂי הָאָדָם יְכוּלִים לְשַׁנּוֹת אֶת הַמִּזְל. רַבֵּי יוֹחָנָן אוֹמֵר, אֵין מִזְל לְיִשְׂרָאֵל, וּבְכַח מַעֲשֵׂי הָאָדָם יְכוּל לְשַׁנּוֹת אֶת מִזְלוֹ.

וכתב הַרְשִׁב"א בְּתִשׁוּבָה (ח"א סי' קמח), כִּי מֵה שֶׁאָמַר רַבֵּי חֲנִינְא יֵשׁ מִזְל לְיִשְׂרָאֵל, וְאֵי אֶפְשָׁר לְשַׁנּוֹת אֶת מֵה שֶׁנִּגְזַר עַל הָאָדָם, זֶה רַק לְגַבֵּי יַחֲדֵי. אָבַל לְגַבֵּי צְבוּר, מוֹדָה הוּא, שֶׁעַל יְדֵי תְּפִלָּה, יְכוּלִים לְשַׁנּוֹת אֶת מֵה שֶׁנִּגְזַר עֲלֵיהֶם. וְאַף שֶׁמְצִינּוּ אֲצֵל חֲזַקְיָה הַמִּלְךָ, שֶׁעַל יְדֵי תְּפִלָּה הִשְׁתַּנֵּה מִזְלוֹ (וְיַחֲדֵי הוּא), עַד שֶׁאָמַר לוֹ ה' "שִׁמְעֵתִי אֶת תְּפִלָּתְךָ רֵאִיתִי אֶת דַּמְעֹתֶיךָ הִנְנִי יוֹסֵף עַל יַמִּיד חֲמַשׁ עֲשָׂרֵה שָׁנָה" (ישעיה לח, ה), כִּינּוּן שֶׁמִּלְךָ הוּא וְרַבִּים צָרִיכִים לוֹ, אֵינּוּ נֶחֱשָׁב יַחֲדֵי אֲלֵא רַבִּים. עוֹד יֵשׁ לְהַקְדִּים אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת בְּכַבָּא בְּתַרָּא (קיא. ד"ה ק"ו), שֶׁמִּשָּׁה רַבְּנוּ הִנֵּה מִלְךָ.

ומעתה, אֶפְשָׁר שֶׁמִּשָּׁה סִבַּר כְּרַבֵּי חֲנִינְא, שֵׁישׁ מִזְל לְיִשְׂרָאֵל. וְכִינּוּן שֶׁבְּטָרָם חֲטָא בְּמֵי מְרִיבָה, הִנֵּה רְאוּי הוּא לְהַכְּנִס לְאַרְץ, אִם כֵּן אֵין הַחֲטָא יְכוּל לְשַׁנּוֹת אֶת מִזְלוֹ, וְעֲדִין רְאוּי הוּא לְהַכְּנִס לְאַרְץ. אָף ה' הִשִּׁיבוּ, שֶׁהִתְלַכָּה הִיא כְּרַבֵּי יוֹחָנָן, שֶׁאֵין מִזְל לְיִשְׂרָאֵל, וּמֵה שֶׁנִּגְזַר עַל הָאָדָם יְכוּל לְהִשְׁתַּנּוֹת עַל פִּי מַעֲשָׂיו. וּמֵאַחַר שֶׁחֲטָא בְּמֵי מְרִיבָה, אֵינּוּ יְכוּל לְהַכְּנִס לְאַרְץ. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר מִשָּׁה "וְלֹא שָׁמַע אֵלַי", כְּלוּמֵר, לֹא שָׁמַע לְסַבְּרָתִי שֶׁאֵנִי סוֹכֵר שֶׁהִדִּין הוּא כְּמוֹ רַבֵּי חֲנִינְא. וּמֵה שֶׁהוֹסִיף לוֹמֵר "וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי רַב לָךְ", רְצוּנוֹ לוֹמֵר, שֶׁה' אָמַר לִי, אָף לְסַבְּרָתְךָ שֵׁישׁ מִזְל לְיִשְׂרָאֵל, זֶהוּ דוֹקָא

לעשותה, מפני מה נותן לו הקב"ה שָׂכָר יוֹתֵר מִמִּי שֶׁעֲשָׂאָהּ מְאוּצָר גְּדוֹל יוֹתֵר מִכָּל הָאוּצְרוֹת. וְנִרְאֶה לִי שֶׁכֵּן רְאוּי לְהִיּוֹת לוֹ יוֹתֵר שָׂכָר מִמִּי שֶׁעֲשָׂה הַמְצָוָה אֲף עַל פִּי שֶׁהוּא לֹא עֲשָׂה כְּלוּם, לְפִי שֶׁאֵין הַקַּב"ה מְקַפֵּחַ שָׂכָר בְּרִיָּה, וּמְדַדְק עִמָּהֶם כְּחוּט הַשְּׂעֵרָה לְתֵן שָׂכָר טוֹב לַמִּתְהַלְכִים לְפָנָיו, וְלִכֵּן רְאוּי לָזֶה לְתֵן לוֹ שָׂכָר יוֹתֵר מִמִּי שֶׁעֲשָׂה אֶת הַמְצָוָה, לְפִי שֶׁזֶה מִשְׁעָה שֶׁנִּתֵּן אֶל לְבוֹ לַעֲשׂוֹת הַמְצָוָה וְלֹא הִיָּה יָכוֹל לַעֲשׂוֹתָהּ מֵעַלָּה עֲלֵיו הַקַּב"ה כְּאֵלוֹ עֲשָׂאָה, אֲבָל יֵשׁ לוֹ תוֹסֶפֶת טוֹבָה וְשָׂכָר אַחֵר, לְפִי שֶׁהַמְבַקֵּשׁ לַעֲשׂוֹת מְצָוָה כִּיּוֹן שְׁעוֹשֶׂה אוֹתָהּ נֶעֱשֶׂה בְּקִשְׁתּוֹ וְנִתְקַרְרָה דַּעְתּוֹ שֶׁיֵּצֵא יְדֵי חוֹבְתּוֹ, אֲבָל מִי שְׂרוּעָה לַעֲשׂוֹת מְצָוָה וְאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹתָהּ, לְבוֹ דוֹאֵג וְהַלּוֹךְ לְךָ וּבִכְהָ לֹא מֵר הַיָּאֵף לֹא יֵצֵאתִי יְדֵי חוֹבְתִי, לְפִיכֵף הַקַּב"ה נּוֹתֵן לוֹ שָׂכָרוֹ יוֹתֵר מִמִּי שֶׁעֲשָׂאָהּ בְּשִׁבִיל אוֹתָהּ דְּאָגָה שֶׁהוּא דוֹאֵג וּבִכְהָ שְׁלֵא יֵצֵא יְדֵי חוֹבְתּוֹ בְּעִשְׂתֵּי הַמְצָוָה.

לְכֵן אָמַר הַקַּב"ה לְמֹשֶׁה, יוֹדַע אֲנִי שֶׁכָּל מַה שְּׂאֵתָה מִתְחַנֵּן וּמִתְפַּלֵּל לְפָנָי לְכַנֵּס לְאַרְץ אֵינִי לְאָכַל מִפְרִיָּה וְלִשְׁבֹּעַ מִטוֹבָה, אֲלֵא כְּדֵי לְקַיֵּם הַמְצוֹת הַתְּלוּיֹת בְּאַרְץ כְּדֵי שִׁיְהִיָּה לְךָ שָׂכָר טוֹב לְעוֹלָם הַבָּא, לְכֵן אָמַר לוֹ רַב לְךָ, הַרְבֵּה מְזָה שְׂמוֹר לְךָ, רַב טוֹב הַצֶּפֶן לְךָ, כְּמוֹ שֶׁפָּרַשׁ רִש"י ז"ל, לְפִי שֶׁאִם הָיִיתָ נִכְנָס לְאַרְץ כְּכֹר נִתְקַרְרָה דַּעְתְּךָ בְּעִשְׂתֵּי הַמְצָוָה וְהִיָּה לְךָ שָׂכָר גְּדוֹל עַל זֶה, אֲבָל יוֹתֵר שָׂכָר שֶׁלְךָ בְּמַה שְּׂאֵתָה מִתְחַנֵּן וּמִתְפַּלֵּל וְלֹא עָלָה בְּיָדְךָ לְכַנֵּס לְאַרְץ, לְפִי שֶׁמִּשְׁעָה שֶׁנִּתְּתָ אֶל לְבָבְךָ לְכַנֵּס לְאַרְץ לַעֲשׂוֹת הַמְצוֹת הָרִי אֲנִי מֵעַלָּה עֲלֶיךָ כְּאֵלוֹ נִכְנָסְתָ וְעִשְׂתֵּי הַמְצוֹת הַתְּלוּיֹת בְּאַרְץ כָּלֵם, לְפִי שֶׁמִּחְשְׁבָה טוֹבָה אֲנִי מְצַרְפָּה לְמַעֲשֶׂה, וּבְשִׁבִיל אוֹתָהּ דְּאָגָה וְאוֹתָהּ אֲנַחֵה שְּׂאֵתָה דוֹאֵג וּמִתְאַנֵּחַ עַל שְׁלֵא קִיַּמְתָּ הַמְצוֹת הַתְּלוּיֹת בְּאַרְץ אֲנִי נּוֹתֵן לְךָ יוֹתֵר שָׂכָר, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ עֲלִיל

שֶׁהֵשִׁיב לוֹ הַקַּב"ה רַב לְךָ הַרְבֵּה טוֹבָה יֵשׁ לְךָ צֶפֶן לְעוֹלָם הַבָּא.

וְהִנְרָאָה לְעִנְיֹת דַּעְתִּי עִם מַה שֶׁאָמְרוּ חַז"ל (שְׂמוּר' מֵה ו') פְּרִשְׁתָּ תִּשְׂא, וְחִנְתִּי אֶת אֲשֶׁר אֲחֹן' (שְׂמוֹת לֵג יט), בְּאוֹתָהּ שְׁעָה הַרְאָה לוֹ הַקַּב"ה אֶת כָּל הָאוּצְרוֹת שֶׁל מִתֵּן שָׂכָר שֶׁהֵם מִתְקַנְיִם לְצַדִּיקִים, וְהוּא אוֹמֵר הָאוּצֵר הַזֶּה שֶׁל מִי הוּא, וְהוּא אוֹמֵר שֶׁל עוֹשֵׂי מְצָוָה זֶה, וְהָאוּצֵר הַזֶּה שֶׁל מִי הוּא, וְהוּא אוֹמֵר שֶׁל מְגַדְלֵי יְתוּמִים, וְכֵן כָּל אוּצֵר וְאוּצֵר, וְאַחֵר כֵּף רְאָה אוּצֵר גְּדוֹל, אָמַר הָאוּצֵר הַזֶּה שֶׁל מִי הוּא, אָמַר לוֹ מִי שִׁישׁ לוֹ אֲנִי נּוֹתֵן לוֹ מְשָׁכְרוֹ, וְיִמִּי שֶׁאֵין לוֹ אֲנִי עוֹשֶׂה לוֹ חֲנֹם וְנוֹתֵן לוֹ מְזָה, שֶׁנֶּאֱמַר וְחִנְתִּי אֶת אֲשֶׁר אֲחֹן, וְחִנְתִּי אֶת אֲשֶׁר אֲחֹן' לְמִי שֶׁאֲנִי מְבַקֵּשׁ לְחוֹן, וְכֵן וְרַחֲמֵתִי אֶת אֲשֶׁר אֲרַחֵם, ע"ל.

וְקִשָּׂה בְּזֶה לִי טוֹבָא, וְכִי מֵאַחֵר שֶׁהַב"ה נּוֹתֵן שָׂכָר לְמִי שֶׁאֵין לוֹ יוֹתֵר מִמִּי שֶׁעֲשָׂה הַמְצוֹת, שֶׁכֵּן אָמַר מִי שִׁישׁ לוֹ אֲנִי נּוֹתֵן לוֹ מְשָׁכְרוֹ מֵאוֹתֵן הָאוּצְרוֹת, וְיִמִּי שֶׁאֵין לוֹ אֲנִי נּוֹתֵן לוֹ מְזָה הָאוּצֵר הַגְּדוֹל, אִם כֵּן מַה נּוֹעִיל בְּעִשְׂתֵּי הַמְצוֹת כְּדֵי לְקַח פְּחוֹת מִמִּי שֶׁלֹּא עֲשָׂה כְּלוּם.

תְּשׁוּבָה לָזֶה, שֶׁכִּשְׁהַקַּב"ה נּוֹתֵן שָׂכָר לְמִי שֶׁאֵין לוֹ יוֹתֵר מִמִּי שֶׁעֲשָׂה הַמְצָוָה מֵאוֹתוֹ אוּצֵר הַגְּדוֹל רְצוּנוֹ לֹא מֵר, לְמִי שֶׁהִיָּה חֶפֶץ לַעֲשׂוֹת מְצָוָה וְלֹא הִיָּה סַפֵּק בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹתָהּ, כִּגוֹן מִי שֶׁהִיָּה רוֹצֵה לְתֵן לְעִנִּי וְלֹא הִיָּה לוֹ לְתֵן, וְכֵן אִם רָצָה לְגַדֵּל יְתוּמִים וְלֹא הִיָּה יָכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ, וְכֵן כָּל מְצָוָה וּמְצָוָה, אוֹמֵר הַקַּב"ה מֵאַחֵר שֶׁהוּא חֶפֶץ לַעֲשׂוֹת הַמְצָוָה וְאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹתָהּ מֵעַלָּה אֲנִי עֲלֵיו כְּאֵלוֹ עֲשָׂאָה, שֶׁמִּחְשְׁבָה טוֹבָה הַקַּב"ה מְצַרְפָּה לְמַעֲשֶׂה.

וְאִם תֵּאמַר אִם כֵּן יְהִיָּה לוֹ שָׂכָר כְּעוֹשֶׂה הַמְצָוָה בְּשׁוּה מֵאַחֵר שֶׁהִיָּה בְּלִבּוֹ

לקוטי מהר"ם שיק החדש

רבי משה שיק זצ"ל

קיום המצות על ידי מחשבה וריצון

ויש לפרש שאמר להם משה שגם במחשבה אפשר לקיים המצות, יצן שגם אותי צנה אלקים מצות התלויות בארץ ישראל והוא ידע שלא יפגס לארץ, אלא על כרחך שיוכל לקיים במחשבה.

וזהו שאמר ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים כאשר צוני ה' אלקי, שצנה אותי לעשות כן בקרב הארץ, והיה יודע שלא אפגס לארץ ולמה צנה אותי, אלא על כרחך משום המחשבה, לכן ושמרתם, מלשון ואביו שמר את הדבר (בראשית לו יא), שתצפו לקיים במחשבה, ועשיתם נחשב לכם כמעשה.

כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרבים אליו כה' אלהינו בכל קראנו אליו. ומי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקים ככל התורה הזאת אשר אנכי נתן לפניכם היום

(ד ז-ח)

בני ישחק

רבי יצחק אקוטסי זצ"ל

התשובה מועילה רק לישראל מאחר שנצטוו במצות רבות

נראה לעניות דעתי סמיכות הפסוקים, בהקדים מה שהביא הרב חיד"א ז"ל בספרו הבהיר ראש דוד בפרשת בראשית משם הרמ"ע ז"ל דגוים אין להם תשובה, וכתבו המפרשים שני טעמים. האחד הוא, דישראל נצטוו בתרי"ג מצות, אינהו ואבינו יהו, ואין אדם יכול לעמד בכלהו דמחמך קרץ, ולכן דין הוא שיחזקבלו בתשובה, אכל הגוים שלא

מי שאין לו אני נתן לו מאותו אוצר שהוא גדול מכלם, לכן אמר רב לך כמו שפרש רש"י ז"ל הרבה מזה שמור לך רב טוב הצפון לך.

ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום

(ד ה)

יהודה יעלה

רבי יהודה חיים הפה"ס זצ"ל

סגלת זכרון יום המיתה

אפשר לומר דרך רמז על פי מה שכתב בספר הזכירה, וזה לשונו: סגלה תמיד תהיה אמת נגד עיניך, ורמז אמת ראשי תבות ארון משה ותכריכין, וזה יועיל לו שלא יחטא, מאחר כי המות לנגד עיניו, על דרך מאמר רבותינו ז"ל (שבת קנג.) ישוב היום שמא ימות למחר. עוד נקדים מה שאמר ז"ל (ברכות יח.) על פסוק (שמואל ב' כג כ') ויבניהו בן יהודע בן איש חי אטו פולהו בני מתי, אלא רצה לומר צדיק.

וכזה אתי שפיר, וזה אמרו ואתם, רצה לומר אם תתנו נגד עיניכם אתם שהוא נוטריקון ארון משה תכריכין, ובה' הדבקים בה' אלהיכם שלא תחטאו, אלא חיים כלכם דהינו צדיקים, ויכמו שאמר הפתוב בן איש חי וכו'.

ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים כאשר צוני ה' אלקי לעשות כן בקרב הארץ אשר אתם באים שמה לרשתה ושמרתם ועשיתם

(ד ה-ו)

בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקלו (ד ל)

חזון ישעיה

רבי ישעיה יונגרייז זצ"ל - בתום הגאון משאמקוט זצ"ל

הקדוש ברוך הוא ברחמיו אינו מעניש מיד לאחר העברה כי מצפה לתשובת הרשע

הנה לכאורה יש לשאל הלא אין הקב"ה ותרו, ואם כן למה באמת אינו מעניש על החטא תכף ומקד וממתין זמן רב על הענש. התרוץ על זה הוא, כי הקב"ה רוצה בתשובת רשעים, ואולי ישוב ורפא לו, לכן הקב"ה ברחמיו אינו מעניש מיד.

וזה שאמר הכתוב **בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה**, דהיינו הענש רק באחרית הימים ולא תכף לאחר החטא, ואם תשאל למה הקב"ה אינו מעניש מיד הלא אינו ותרו, התרוץ על זה הוא **ושבת עד ה' אלהיך**, שהקב"ה מתכה לתשובה, לכן מאריך אף ואינו מעניש מיד.

אז יבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן וגו' וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל

(ד מא מד)

משמרת אלעזר

רבי אהרן אלעזר פאשקס זצ"ל

העצה לקום כל התורה בלה על ידי הנצון והתשובה

ויש לדקדק בחבור הכתוב של וזאת התורה למקום זה. ונראה כי בא הכתוב להורות לנו בזה למוד עצום, כי ידוע אשר תורה

נצטוו פי אם בשבע מצות מצו למימם בהו, ומשום הכי אין להם תשובה [וכו].

וזה נראה לעניות דעתי שהיא סמיכות אלו הפסוקים, שבתחלה אמר כי מי גוי גדול וגו' כה' אלהינו בכל קראנו אליו שמקבל התשובה שלנו בראצון לאפוקי אמות העולם, ומאי שנא לזה אמר כי מי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים וגו' ככל התורה הזאת תרנג'ג מצות, ומשום הכי אינו מקבל תשובת הגוים.

רק השמר לך ושמר נפשך מאד וגו' והודעתם לבניך (ד ט)

חמדת ישראל

רבי ישראל יהודה סארפונקעל זצ"ל

כשהאב ירא שמים הוא משפיע על בניו שיצונו לו

ואפשר לפרש הסמיכות על פי מה שפרש בספר הקדוש תולדות יעקב יוסף (כתונת פסים פר' קדושים ד"ה עוד י"ל פו), אל תקרי 'בניך' אלא 'בונך' בענין חנוף בניים להגיע לתכלית הנרצה, העקר הדבר שהאב צריך להיות ירא שמים באמת ואז יכול להשפיע גם על בניו, ואם לאו אז גם הבנים לא יציתו לו פמבון, וזהו אל תקרי 'בניך' שהם בניי שלך כמו שתמצה, רק מקדם 'בניך', שצריך לבנות עצמך, ודברי פי חכם חזן. וגם הגאון הקדוש מצאנו זי"ע פרש שמקדם יהיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך' (להלן ו, ה), ואחר כך 'ושננתם לבניך' (שם פסוק ז).

וזהו יש לומר פונת הפסוק, שמקדם 'השמר לך ושמר נפשך מאד', ואחר כך 'הודעתם לבניך', שרק על ידי זה תוכל להשפיע עליהם שילכו בדרך אבותם.

תרי"ג, כלומר עם לכן הרשע גרתי ותרי"ג מצות שמרתי. וכתב בילקוט דוד, ואם תאמר איך אפשר, והלא כמה מצות אי אפשר לקיים, ועוד שהוא בחוץ לארץ, ויש לומר שקיים מעשר שהוא צדקה, ושקולה ככל המצות (כ"ב ט), עכ"ד.

וזה אמרו וצדקה תהיה לנו, כלומר הצדקה תהיה לנו חשובה, כאלו נשמר לעשות את כל המצוה, והינו משום פי המצוה הזאת של צדקה היא לפני ה' אלהינו, פי זוכה לקבל פני שכינה, כדאמרין בבבא בתרא (י.) אדם נותן פרוטה לעני זוכה ומקבל פני שכינה, שנאמר (תהלים יז טו) 'אני בצדק אהוה פניך'. וכן איתא במדרש רבה סדר בהר (ויק"ר לד ט), אמר רבי אבין העני עומד על פתחו והקב"ה עומד על מינו, דכתיב (תהלים קט לא) 'פי נעמד לימין אביון', הנה מבאר פי הנותן צדקה הרי הוא לפני ה' אלהינו.

וזה שאמר וצדקה תהיה לנו חשובה, או כי נשמר לעשות את כל המצוה ששקולה ככל המצות, וזהו כלי. וגם פי המצוה הזאת של צדקה היא לפני ה' אלהינו, שמקבל פני שכינה על ידי שהקב"ה עומד לימין העני וכמו שכתבתי. [מערכי לב ח"א דרוש לא]

הקדושה הנתונה בידינו אין לה קץ וארפה מארץ מדה, ומה האדם ומה חיי, אף אם אלה שנים יחיה אף יוכל לגמר את מצות התורה בכללם ובפרטיו.

אכן כבר אמר התנא (אבות פ"ב מט"ז) 'לא עליך המלאכה לגמר', רק האדם יחשב ויגמר בדעתו לעשות מצוה הבא לידו, ואף שאינו יכול לעשותו אחר כך מעלה עליו הכתוב כאלו עשהו, כמו שאמר הכתוב (עמוס ד יב) 'הפון לקראת אלךך ישראל', שאין לו לאדם לעשות רק הכנה לקראת ה', והוא שלימנו לך.

ודבר זה אנו למדים ממשוה רבנו ע"ה, אז כדיל משה שלש ערים בעבר הירדן, וכתב רש"י ז"ל אף על פי שהיה משה רבנו יודע שאין שלש הערים אשר בעבר הירדן קולטות עד שיבדילו שלש ערים בארץ ישראל, אמר משה מה שאני אוכל לעשות אני עושה. ועל זה אמר הכתוב, כי על הכונה הזאת אשר הבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן, באותו בחינה עצמה וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל, על אותו אפן יכול כל אחד מישראל לקיים כל התורה כלה.

וצדקה תהיה לנו כי נשמר לעשות את כל המצוה הזאת לפני ה' אלהינו כאשר צונו (ו) (כה)

חלק יפה

רבי נתנים נסים יצחק פאלאני זצ"ל

שקולה מצות הצדקה כמו כל המצות

יובן עם מה שאמרו רז"ל ורש"י, 'עם לכן גרתי' (בראשית לב ה) 'גרתי' בגימטריא

ושמרת את המצוה ואת החקים ואת המשפטים אשר אנכי מצוה היום לעשותם (ו יא)

שמון למאור

רבי נסים מויאל זצ"ל

מצוה גוררת מצוה

מוכא בגמרא ערוכין (כב.), 'היום לעשותם', ולמחר, בעולם הבא, לקבל שכרם. וכן

מנושאי הפרשה

ביצד נברא האדם והרי מצות לא תעשה מרבין ממצות עשה

זכרון יצחק

רבי יצחק הובגלונטר זצ"ל

מנין מצות עשה עם המחשבות מרבה ממנין הלאוין

לא תספו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם ולא תגרעו ממנו וגו' ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום (ד ב-ד). ראוי להבין מאיזו טעם יעלה על לב ישראל להוסיף על המצות, האין די להם במצות אשר נצטוו מפי משה. גם מאמר 'אתם הדבקים בה' וגו' אין לו המשך להנאמר מקדם.

ונראה על פי מה שאמרו חז"ל ב"ש"ס דערובין (טז), נמנו ונמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא כו', וכתב המהרש"א בחדושי אגדות (בסוף מסכת מכות) הטעם לזה, וזה לשונו: ונמנו ונמרו רצה לומר שבאו בזה למנין המצות, שהלאוין הם יותר ממנין העשין, ועל כן גמרו שטוב לו שלא נברא, כי הוא קרוב להפסד מחמת הלאוין שהם רבים, ורחוק לשכר מצד העשין שהם מועטים, עד כאן דברי המהרש"א, עין שם.

והנה הערו המפרשים, אחרי כי הצור תמים פעלו, אם כן איך ברא את האדם ונתן לנו התורה במנין הלאוין מרבים על העשין, והרי על ידי זה האדם עלול להפסד יותר מן השכר, ונוח לו שלא נברא וכנ"ל.

וראיתי להגאון בעל בנין אריאל (בהשמט סוף ספר בראשית) שכתב שם בשם אביו

מוכא בגמרא קדושין (טז), שאין שָׁכר בעד המצות בעולם הזה.

וקשה, ביצד אם כן נתן ה' שָׁכר לפינתס עבור מה שקנא את קנאת ה', כמו שנגמר "לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום: והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם תחת אשר קנא לאלהיו ויכפר על בני ישראל" (במדבר כה, יב-ג), ומוכא במדרש (במ"ד כא, א) שזה היה שָׁכרו.

ונראה לכאר, בהקדים מה שפרש רבנו עובדיה מברטנורא את המשנה באבות (פ"ד מ"ב), 'ששכר מצוה מצוה', הינו, שמן השמים מסייעים ומזמינים ביד מי שעשה מצוה אחת, שיעשה אחרת, כדי לתת לו שָׁכר על שתיהן.

ולפי זה, מה שנתן ה' לפינתס "ברית כהנת עולם", אינו תשלום ושָׁכר בעבור המצוה שקנא קנאת ה' צבאות, שאת זה, ללא ספק, יקבל לעתיד לבוא. ומה שקבל בעולם הזה, הוא המצוה הנוספת שנתן ה' לפינתס, כתמורה בעבור המצוה שעשה. זאת, כדי שלעתיד לבוא, יקבל שָׁכר על שתיהן, וכדברי רבי עובדיה מברטנורא.

והראיה שאין זה שָׁכר עבור המצוה, שהרי הנהנה כרוכה במטלות רבות, ובאסורים מיוחדים שאינם קיימים אצל כל ישראל, ויכול הכהן להכשל בהם ולהעגוש. ואם כן ביצד אפשר לומר, שהנהנה היא שָׁכר עבור קנאתו של פינתס, אולם לפי מה שבארנו, מתבארים הדברים על נכון, ששָׁכרו היה לקבל עוד מצוה נוספת, שבאשר יקיימה יקבל שָׁכר על שתיהן. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

בף הפהן

רבי אברהם יצחקי זצ"ל

על ידי קיום המצות מתוך יראת שמים קרוב לשכר יותר מן ההפסד

וַיִּצְוֵנוּ ה' לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֹהִים לִירְאָה אֵת ה' אֱלֹהֵינוּ לְטוֹב לָנוּ כָּל הַיָּמִים לְחֵיתָנוּ כַּהַיּוֹם הַזֶּה (ו' כד). נִרְאָה לְפָרֵשׁ בְּמַה שֶּׁפָּרָשְׁתִּי דְאִיכָּא מֵאֵן דְּאָמַר (עירובין ג:) נוֹחַ לוֹ לְאָדָם שֶׁנִּבְרָא, וְלִכְאוּרָה הוּא קְרוֹב לְהִפְסֵד מִן הַשֶּׁכֶר, דְּהַמְצוֹת לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁהֵיוּ מִתְקַיְמִים אִם לֹא נִבְרָא הֵם שֶׁס"ה, וְהַמְצוֹת עֲשֶׂה הֵם רַמ"ח.

וּכְכֹר מִקְדָּם לְשִׁבְתִּי זֶה בְּמַה שֶּׁפָּתַח הַזֵּהָר, דְּכָל מְצוּהָ צְרִיף לְעֲשׂוֹתָהּ בִּירְאָה, וְאִי אִיכָּא יִרְאָת ה' אִין, אִי לֹא לֹא. וְאִם בֵּין כָּל מְצוּהָ מְקִיָּם עִמָּה מְצוֹת עֲשֶׂה דִּירְאָת ה', וְנִחְשְׁבוּ מְרַבִּים מִן מְצוֹת לֹא תַעֲשֶׂה. וְזֶה אָמְרוּ וַיִּצְוֵנוּ ה' לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל הַחֻקִּים לִירְאָה, דְּהֵינּוּ לְעֲשׂוֹתָם בִּירְאָה, וְאִזּוֹ לְטוֹב לָנוּ כָּל הַיָּמִים לְחֵיתָנוּ, דְּהֵינּוּ שֶׁנִּחַ לוֹ שֶׁנִּבְרָא.

ויחי יוסף

רבי יוסף גרינוולד זצ"ל

על ידי למוד התורה יכול לקום יותר מרמ"ח מצוות עשה

וּשְׁמַרְתֶּם וְעֲשִׂיתֶם כִּי הוּא חֻכְמַתְכֶם וּבִינְתְּכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן אֵת כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֹהִים וְאָמְרוּ רַק עִם חֻכְם וְנִבְנוּ הַגּוֹי הַגָּדוֹל הַזֶּה (ד' ט). וְצְרִיף בְּאוּר וְכִי עַל יְדֵי קִיּוּם הַמְצוֹת וְחֻשְׁבוּ חֻכְמִים בְּעֵינֵי הָעַמִּים, וְכִכֹּר עֲמָדוֹ עַל זֶה תַּזְוִל (שבת עה.) אִיזְהָ חֻכְמָה וּבִינָה שֶׁהִיא לְעֵינֵי הָעַמִּים, הֵוִי אוֹמֵר זֶה חֻשְׁבוֹן תְּקוּפוֹת וּמְזוּלוֹת. אָמְנָם עַל פִּי פְּשׁוּטוֹ מִשְׁמַע הַכֹּנְנָה עַל יְדֵי קִיּוּם הַמְצוֹת, וְעַיִן מַה שֶּׁפָּתַח עַל זֶה אֲמוּר"ר זצ"ל בְּסִפְרֵי זִיגָד יַעֲקֹב.

הַגָּאוֹן, דְּלִפִּי מַה שֶּׁאָמְרוּ תַּזְוִל בְּש"ס דְּקִדּוּשֵׁין (ט:) דְּמִחְשְׁבָה טוֹבָה הַקְּב"ה מְצַרְפָּה לְמַעֲשֶׂה, לֹא בֵּין מִחְשְׁבָה רְעָה, עַיִן שָׁם. אִם בֵּין הַרַמ"ח מְצוֹת עֲשִׂין עִם הַמִּחְשְׁבוֹת עוֹלִים בְּמִסְפַּר תַּצ"ו, לֹא בֵּין הֵלֵא תַעֲשֶׂה אִין עוֹלִים כִּי אִם שֶׁס"ה, וְשִׁפִּיר טוֹב לוֹ לְאָדָם שֶׁנִּבְרָא, כִּי אִין קְרוֹב לְהִפְסֵד, עַכ"ר הַגָּאוֹן הַנ"ל.

וְהִנֵּה כָּל זֶה אִם אָנוּ תַּחַת מְשַׁלְתּוֹ יִתְבַּרֵּךְ וְהוּא הַבּוֹחֵן תַּעֲלוּמוֹת, לֹא בֵּין אִם אֲנַחְנוּ תַּחַת צַל מְשַׁלַּת הַמַּלְאָכִים, וְיָדוּעַ דַּעַת הַמְקַבְּלִים דְּאִין הַמַּלְאָכִים יוֹדְעִים מִחְשְׁבוֹת בְּנֵי אָדָם [וְאִינוּ כֵּן דַּעַת הַתּוֹסְפוֹת בְּשִׁבְתָּ (יב: ד"ה שא"ו)], אִם בֵּין אִזּוֹ הֵיזָה טוֹב לְאָדָם שֶׁלֹּא נִבְרָא, דְּהָרִי אִין הַמַּלְאָכִים יוֹדְעִים לְצַרְף הַמִּחְשְׁבוֹת, וְאִין יוֹדְעִין כִּי אִם מַעֲשֶׂה בְּנֵי אָדָם, וְאִם בֵּין הָרִי הַלְאוּין מְרַבִּין עַל הָעֲשִׂין וְכַנ"ל.

אֵלֹהִים הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דְּבַר מִשֶּׁה לִישְׁרָאֵל, לֹא תַסְפּוּ עַל הַדְּבָר אֲשֶׁר אֲנִי מַצוּה אֲחֻכֶּם וְלֹא תַגְרַעוּ מִמֶּנּוּ וְגו', הַרְצוֹן, אֵל יַעֲלֶה עַל דַּעַתְכֶם לומר כִּי אִין מְקוֹם לְהִיּוֹת מִגֵּן הַלְאוּין שֶׁס"ה וְהַעֲשִׂין רַמ"ח, דָּאִם בֵּין הֵלֵא יֵשׁ חֶסְרוֹן בְּבְרִיאַת הָאָדָם מִצַּד שֶׁהוּא קְרוֹב לְהִפְסֵד וְכַנ"ל, וְעַל בֵּין תֵּאמְרוּ כִּי מְהֵרָאִי לְהוֹסִיף עַל מִגֵּן הָעֲשִׂין אוֹ לְגַרַע מִגֵּן הַלְאוּין, בְּכַדִּי שֶׁיֵּהָא נוֹחַ לְאָדָם שֶׁנִּבְרָא, לְכַף אָמַר מִשֶּׁה לֹא תַסְפּוּ עַל הַדְּבָר וְגו', וְהֵינּוּ שֶׁלֹּא לְהוֹסִיף עַל הָעֲשִׂין, וְלֹא תַגְרַעוּ מִמֶּנּוּ וְהֵינּוּ שֶׁלֹּא לְפַחוֹת מִמִּגֵּן הֵלֵא תַעֲשֶׂה.

וְכִי תֵאמְרוּ אִם בֵּין הֵלֵא יֵשׁ חֶסְרוֹן בְּבְרִיאַת הָאָדָם מִשְׁעַם הַנ"ל, לְזֶה אָמַר וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בְּה' אֱלֹהֵיכֶם וְגו', הַרְצוֹן, הֵלֵא נְתוּנִים וְדְבוּקִים אֲתֶם בְּה' לְבַדּוֹ, וְהוּא הַבּוֹחֵן תַּעֲלוּמוֹת, וְאִם בֵּין מִגֵּן הָעֲשִׂין עִם הַמִּחְשְׁבוֹת מְרַבִּין מִמִּגֵּן הַלְאוּין, וְכַדְאֲמַרְן.

במתן תורה ולא כן לאמות העולם, כי אצלם לא שיף דהלמוד יהא נחשב כמעשה, דדכר זה הוא רק בישראל, דקימא לן (קידושין מ:): מחשבה טובה נחשב כמעשה, וכמו כן על ידי הלמוד נתעורר במחשבתו לקיים המצוה ונחשב כמעשה, מה שאין כן באמות העולם. דלא מהני להו מחשבה כמעשה.

ומטעם זה לא רצו אמות העולם לקבל התורה, דאצלם הוי רחוק משכר וקרוב להפסד, ועל כן כששמעו אמות העולם שישראל קבלו את התורה, לא היו בני ישראל נחשבים בעיניהם לחכמים במה שקבלו התורה, כי הרי קרובה להפסד מלשכר, אבל באמת לישראל יש עצה על ידי למוד התורה.

והיגו דאמר הכתוב ושמרתם ועשיתם, ופרש רש"י ושמרתם' זו משנה, דהיגו למוד התורה, ועל ידי זה יש הרבה יותר מצות מרמ"ח מצות עשה, ועל ידי זה תהיו נחשבים לחכמים אף בעיני העמים.

ועל פי דרכו יש לפרש, בהקדם מה דפרש רש"י 'ושמרתם' זו משנה ו'עשיתם' כמשמעו, ויש לפרש על פי מאמרם ו"ל (עירובין יג:), שני שנים ומחצה נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אמרו נוח לו לאדם שלא נברא משנברא, והללו אמרו נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא, נמנו ונגמרו נוח לו לאדם שלא נברא, ועכשו שנברא יפשפש במעשיו. וידוע פרוש המהרש"א דנמנו המצות עשין ולא תעשין, וכינן שמצות לא תעשה הם שס"ה, ומרבים במנין מהמצות עשין שהם רמ"ח, אם כן התורה יותר קרובה להפסד מלשכר, על כן נוח שלא נברא.

אמנם יש עצה שיהא קרוב לשכר, על דרך שאמרו (מנחות ק"ג): כל העוסק בתורת עולה כאלו הקריב עולה, נמצא דעל ידי למוד התורה אפשר לקיים הרבה יותר מרמ"ח מצות עשה, והוי שפיר קרוב לשכר יותר מהפסד, ועצה זו גלה הקב"ה רק לישראל עם קרובו

מעשי צדיקים

לתורה, ממילא לא יהיה גדלותו בתורה במדה גדושה כל כך, וינצל מהגאוה המסכנת.

בק"ש הישמח משה מעות מחותנו, והתחיל לעסק במסחר. אחר יום או יומים, התחילה אהבת התורה הקדושה ליקד בקרבנו, הוא לא מצא מרגוע לנפשו על אשר בטל מלמודה יומים תמימים, עזב את עסקו, וחזר ללמודו ביתר שאת ועז.

לימים הסביר את אשר אמר לנפשו, "אמת כי אם אלמד בשקידה אוכל לפל ברשת הגאות, ואמרו חז"ל (וי"ד ז ו), 'כל

ועתה ישראל שמע אל החקים ואל המשפטים אשר אנכי מלמד אתכם לעשות למען תחיו ובאתם וירשתם את הארץ (ד א)

שמעתי מהרה"ק בעל ערוגת הבשם זיע"א, כי בהיות הרה"ק הישמח משה זיע"א סמוך על שלחן חותנו, לומד בשקידה נפלאה ולבו כלב הארי במלחמתה של תורה הקדושה, עלה בדעתו כי אפשר שאין דרך זה נכונה לפניו.

חשש עלה בלבו פן על ידי נפלאות תורתו, בקל יוכל לפל ברשת הגאוה, על כן טוב ונכון שיעסק במסחר ויקבע רק עתים

לא יעשה ה' אלקים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים, לקב"ה יש 'פרלמנט', הם הצדיקים, עמהם הוא נמלך, ואינו עושה ללא הסכמתם.

זה אשר נאמר לנו, 'אתה הראת לדעת כי ה' הוא אלקים', אם רוצה ה' יתברך להביא דינים, 'אין עוד מלבדו', הוא אינו יכול לעשות לבדו, רק בהסכמת הפרלמנט.

אבל 'לעשה נפלאות גדלות' (תהלים קלו ז), אם רוצה הקדוש ברוך להשפיע חסדים על ישראל, 'לבדו', לזאת כפיכול נותנים הצדיקים רשות לפעל גם בלא לשאל אותם תחלה. (שיח זכנים)

מן השמים השמיצף את כלו ליסרנך ועל הארץ הראף את אשו הגדולה ודבריו שמענת מתוך האש (ד לו)

תקופה קצרה התגורר הרה"ק רבי משה מרוזנודוב זיע"א בעיר בראנוב, עד שהגיע אליו מכתב מארץ ישראל, מאת אחינו הרה"ק רבי נפתלי חיים מדז'יקוב זיע"א, בו נכתב לאמר, "הראוני בכותבתך דרקיעא אש רבתי על רוזנודוב וגם דודי משה בכלל, והרמז, 'ודבריו שמענת מתוך האש', ראשי תבות "משה".

אחר תקופה קצרה בצום גדליה למחרת ראש השנה, פוצה שרפה ברוזנודוב ורבי משה נאלץ להמלט מביתו נאווה קדש.

ספר לימים בגו הרה"ק רבי יצחק מסטוטשיץ זיע"א, כי החסידים שהגיעו לראש השנה, הביאו עמהם המוני פתקאות שגשלוחו ממרוחקים אל הרבי, למען יעתייר עבורם לכתביה וחתומה טובה.

המתגאה נופל באש של גיהנום. אף על פי כן, מפני גדל חביבות התורה הקדושה אשר מהנמנע לי לפרש ממנה, אני מפקיר את נפשי לפל על ידה לגיהנום. (מבשר שלום)

ושמרתם ונשיתם כי הוא חכמתכם ובינתכם (ד ו)
לפני ראב"ד גרבא רבי סאסי הנהן זצ"ל, באו עדים והעידו שראו כיצד חיט יהודי שעבד בבתי גויים, אוכל מתבשילי הערלים. שלח רבי סאסי להזמינו לבית הדין, להלקותו מכת מרדות פנהוג, אף הלה הכחיש נמרצות, אמר "לא היו דברים מעולם".

טרחו רבי סאסי ובית דינו בשבע חקירות ושבע בדיקות, אף לא הצילו מפיו מאומה. אותה שעה חלף סמוך לבית הדין שעמד בעליה המכנה עד היום עלייתו של רבי סאסי, רבי יעקב הנהן מגרבא זצ"ל בעל מעיל יעקב, ושמע קול דבריו.

האזין רבי יעקב היטב, וברגעים תפס כל הענין. עלה לעליה ופנה לרבי סאסי בשאלה, "כבוד הרב, האם לא קראת בשלחן ערוך סימן פלוני שאינו חיב מכת מרדות עד שיאכל שלש חתיכות של בשר". מיד קפץ הלה ונשבע שבועה חמורה, שאכל רק חתיכה קטנה של בשר. (שו"ת איש מצליח)

אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו (ד לה)

שמעתי מרבי אליעזר דוד פרידמן ז"ל ששמע מהרה"ק האמרי חיים זיע"א בשם הרה"ק רבי יהושע מדז'יקוב זיע"א שפתח ואמר בימים הנוראים, "כתוב (עמוס ג ז) 'כי

בַּקְרָבו חֲזוּק בְּאֲמוּנוֹת אֱלֹקֵי עוֹלָם, צֵא וּלְמַד
מֵה כּוֹחוֹ שֶׁל דְּבוּר מִפִּי צְדִיק אָמֵת. (אבני
אפוד)

לֶךְ אָמַר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאֱהֲלֵיכֶם (ה כו)

בְּסוּךְ הַזָּמֹן, לִפְנֵי שִׁנְסֵעוּ בַחֲזוּרֵי יְשִׁיבַת טוֹשֵׁנְאֵד
לְבַתְיָהֶם, שֵׁם יִשְׁהוּ בַתְּקוּפַת בֵּין הַזָּמְנִים,
עֶמֶד רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה **רַבִּי מְרְדְכֵי בְרִיסק** זצ"ל
הי"ד בְּשִׁיחְתּוֹ, עַל הַפְּסוּק 'לֶךְ אָמַר לָהֶם
שׁוּבוּ לָכֶם לְאֱהֲלֵיכֶם'.

רַבִּי מְרְדְכֵי הַזְכִּיר אֶת אֲשֶׁר פָּרַשׁ הַרַה"ק **רַבִּי**
שִׁמְחָה בּוֹנֵם מַפְרָשִׁיטְסְחָא זיע"א, כִּי הֵיְהוּדִים
הַפְּגִינוּ הַרְבֵּה הַתְּלַהּבוֹת בְּמַעֲמַד הַר סִינִי,
לָכֵן אָמַר הַקַּב"ה לְמִשְׁה רַבְּנֵנוּ, אִין זֶה דְּבַר
גְּדוֹל לְהַתְּלַהֵב בְּמַתַּן תּוֹרָה בְּעוֹדֵם סְמוּךְ לָהַר
סִינִי, בּוּ הֵיוּ 'קוֹלוֹת וּבְרָקִים', יְעֻנְן כְּבֵד מְאֹד'.

לָכֵן עֵתָהּ, 'שׁוּבוּ לָכֶם לְאֱהֲלֵיכֶם', נִרְאֶה אִיךָ
יִתְנַהֲגוּ בְּבִיתֶם. לְפִיכֶךָ יוֹתֵר חָשׁוּב שׁוּבוּגְרִי
יְשִׁיבוֹת יִתְנַהֲגוּ כְּפִי רוּחַ הַתּוֹרָה בִּימֵי בֵּין
הַזָּמְנִים בְּהִיוֹתֶם בְּבִיתֶם, מֵאֲשֶׁר בֵּין פְּתָלֵי
הַיְשִׁיבָה. (אוצר מרגליות)

בְּכָל הַדְרָךְ אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹקֵיכֶם אַתְּכֶם תִּלְכוּ לְמַעַן
תַּחֲיִין וְטוֹבוּ לָכֶם (ה 5)

בְּפִי הַרַה"ק **רַבִּי יְהוֹסֵף רוֹטְנֵבְרַג מְקוּסוֹן** זיע"א
בְּעַל **בְּנֵי שְׁלִשִׁים**, שְׁגוּרָה הֵיטָה סְגֻלָּה
נֶגֶד מַכַּת הַעֶבְרָיִם שֶׁהֵיטָה נְפוּצָה בְּיַמֵּים
הָהֵם, הֵם הָיוּ בְּאִים בְּשִׁירוֹת, מְכַלִּים תְּבוּאָה
מִן הַשָּׂדֶה, מְזוֹן וּבְגָדִים מִן הַבַּיִת, וְעוֹד כְּכֹל
שֶׁמְזַדְּמֵן לִנְגֵד עֵינֵיהֶם, רַבִּים הַתְרוֹשְׁשׁוּ מִמֶּכָּה
זו.

בְּעֵרֵב רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַנִּיחֵם הַרְבֵּי בְּמַגְרָה מַחֲמַת
דַּחֵק הַשְּׁעָרָה, וְחָשַׁב לְקַרֵּא אוֹתָם בְּמַהֲלָךְ
עֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה.

כְּאֲשֶׁר פָּרְצָה הַשְּׂרָפָה, לֹא נָטַל עִמּוֹ בַּחֲפִזּוֹנוּ
דְּבַר, אִף לֹא אֶת תִּיק הַטְּלִית וְתַפְלִין
שֵׁלוֹ, וְקַל וְחֹמֶר שְׁלֹא כֶסֶף וְשׁוֹנֵה כֶסֶף, רַק
צָרַר אֶת כָּל הַפְּתָקָאוֹת בְּמַטְפַּחַת גְּדוֹלָה
וְהַנִּיחֵם בְּכִיסוֹ בְּאֶמְרוֹ, "אֲסוּר לַעֲשֹׂק יְהוּדִים,
טָרֵם קְרֵאתִי פְתָקָאוֹת אֵלוֹ".

בְּכִיסוֹ הַשָּׁנִי הַנִּיחֵם רַבִּי מִשֶּׁה אֶת הָאֶתְרוּג
שֶׁהָיוּ לְסַכּוֹת, וְנִסְעָה לְבִאֲרָנוֹב. הוּא
הִגִּיעַ לְבִאֲרָנוֹב בְּצוּם גְּדוֹלָה לְפָנוֹת עֶרֶב,
וְהַרַה"ק **רַבִּי אַבְרָהָם שִׁמְחָה מְבִאֲרָנוֹב** זיע"א,
נָתַן לוֹ אֶת הַטְּלִית וְתַפְלִין שֵׁלוֹ לְהַתְּפַלֵּל
בָּהֶם שַׁחְרִית. (הַחֲמָה מֵאִי"ן)

וַיִּדְעַת הַיּוֹם וְהִשְׁבִּית אֶל לְבַבְךָ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹקִים
בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת אִין עוֹד (ז לט)

שִׁמְעַתִּי מִפֶּה קִדְשׁוֹ שֶׁל הַרַה"ק **רַבִּי יְהוּדָה**
הוֹרְבִיץ מְדוּזִיקוֹב זיע"א, שֶׁשָּׁמַע מִפִּי
בְּעַל הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר זָכָה בְּהִגְיעוֹ לְעַל הַמִּצְוֹת,
לְהַנִּיחַ תַּפְלִין אֲצֵל הַרַה"ק **הַדְּבָרֵי חַיִּים מְצִאֵנוּ**
זיע"א.

אַחַר הַהֲנַחָה, לְמַד אוֹתוֹ הַדְּבָרֵי חַיִּים אֶת
הַפְּסוּקִים הַנְּהוּגִים לוֹמַר אַחַר הַנְּחַת
תַּפְלִין, 'וְאַרְשִׁיתִי לִי וְגו' (הוֹשֵׁעַ ב טא - טב), אִךְ
הַבְּחוּר טָעָה בְּנִקּוּד הַתְּבוּת 'וַיִּדְעַת אֶת ה',
וְהַדְּבָרֵי חַיִּים תִּקְּנוּ אוֹתוֹ בְּזַעֲקָה, 'וַיִּדְעַת אֶת
ה'".

הַעֲרַת הַדְּבָרֵי חַיִּים פְּלַחָה בְּעֲצֻמוֹתָיו לְמִשְׁךְ
שָׁנִים אַרְכוֹת, נְסִיווֹנוֹת רַבִּים עֶבֶר בִּימֵי
חַיָּו, בְּכָל פַּעַם הָיוּ תְּבוּת הַרְבֵּי מְצִאֵנוּ נוֹסְכוֹת

את עגלתו העמיד בחוץ, והעמיס עליה את אריזות הסחורה שקנה, בסוף היום פאשר כלה להעמיס את סחורתו על העגלה, בדק טרם צאתו לדרך, ומצא כי אופני העגלה אינם משוחים בשמן כראוי.

השינה היתה מאחרת והחניית געולות, אף אין באפשרותו לנסע בלא שימשח את הגלגלים, שב אפוא ונכנס לחנות הגדולה, שאל את בעליה אולי נמצא אצלו מעט שמן, עבור העגלה.

אל דאגה, השיב הסוחר הגדול, במחסן שמור שמן גלגלים, בחפץ לב תוכל לקחת כל צרכך, וקר עשה. בתוך כך נזדמן ברחוב בעל עגלה שהיה זקוק אף הוא לשמן עבור עגלתו, אבל אין בנמצא להשיג פעת.

משראה את הסוחר המושח את אופניו, שאל היכן השיג את השמן, והוא ספר לו, "כאן, אצל עמיתי הסוחר קבלתי". מיד נכנס לחנות, ובקש לקנות שמן גלגלים, הסוחר דחהו ואמר, "אין לי".

התרעם בעל העגלה ושאל, "מדוע לזה האיש ניתב בשפתי", התנצל הסוחר והשיב, "הלא תבין, זה האיש הגו אחד מלקוחותי הרוכש אצלי תמיד סחורה בשווי רב, מסחר זה הוא עקר עסקי ופרנסתי.

מאתר ובאים לכאן סוחרים רבים עם עגלות, חיב אנכי להחזיק כאן במחסן שמן גלגלים, לסייע ללקוחות שנתקעו למשח את אופני העגלה בעת הצורך, כדי שיוכלו לשוב לעירם, אבל אין מסחרי בשמן גלגלים, על כן איני יכול למכר לך".

כן הדבר הזה, סיים הרבי משלו ואמר, "ר' גרשון קרובך בא הנה בכל עת ללמד

למי מחסידיו שהיה מתאונן לפניו כי הוא סובל בביתו או בשדהו מהמכה, היה מצוה, "לך לביתך, עמד סמוך למקום העכברים, ואמר בזה הלשון, "יוסף בן חיה דרעזאי נכד הרב מקאזאווה, פוקד על כל העכברים ללכת לבית תפלתם". היתה זו סגלה בדוקה ומנסה, העכברים היו נסים לפקדתו.

פאשר התאונן לפניו ר' גרשון עלפאנט מקאראס שהיה אחד מגדולי חסידיו, כי הוא ומשפחתו סובלים מהעכברים המתרוצצים בבית, הורה הרבי לומר דבר הסגלה ההיא, כך עשה, העכברים הלכו למקום אליו נשלחו, והוא נפטר מהמכה.

להסיד ר' גרשון, היה קרוב ומודע שנקרא אף הוא גרשון, אף הוא לא נמנה על עדת חסידי קאסאן, גם בביתו התהלכו עכברים לרב, על אף כל ניסיונותיו להדבירם, לא יכול היה להם.

בשמנו כי ר' גרשון קרובו נגמל מסבלו והעכברים הסתלקו מביתו, מהר לברר מה עשה, החסיד ספר כי קבל סגלה מרבו ומיד ברחו כל העכברים, והוא החליט לנסע אף הוא לרבי, לבקש את הסגלה מפיו.

נכנס אל הקדש פנימה, שטח בקשתו, הבגין שלשים ברכו בקצרה, "ה' יעזר לך", ותו לא. גרשון נשאר עומד על מקומו והמתין, לשאלת הרבי מדוע נשאר לעמד, השיב כי קרובו ר' גרשון ספר שבידי הרבי סגלה נגד העכברים.

תמה הרבי ושאל, "הכי מגרש עכברים אנכי, שמע ואמשל לך משל. סוחר בעל חנות בעירה קטנה, נסע בעגלתו אל העיר הסמוכה, ונכנס לקנות סחורה באחת החניות הגדולות בעיר.

וְאֶהְבֶּתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מַאֲדְךָ (ו' ה')

ספר החסיד המפרסם רבי נטע ציינווירט זצ"ל. אל הרה"ק **משורטקוב** זיע"א הגיעה בקשה מקהלה, שבעירם מכהן פראש הקהל אחד אשר לצבור יש תרעומות קשים עליו ולא תפצו בו, אף הוא אינו נענה לפניות לוותר על כהנתו.

אש המחלקת משתוללת בעיר, ולא מצליחים להגיע עם ראש הקהל השנוא על הצבור לעמק השוה, מאחר ובעיר התגוררו מחסידי טשורטקוב, שלחו את הענין אל רבם, שיעייע בעדם לישוב את ההדורים.

בטשורטקוב שקה אותה עת הרה"ק רבי **שמואל מסלונים** זיע"א, אמר להם הרבי, אשלח לכם את רבי שמואל, הוא איש חכם, ובחכמתו יסדר את הדבר לשביעות רצון כלם.

בהגיע רבי שמואל לקהלתם, שם פגעו לבית ראש הקהל ושוחח עמו על הדבר, שאל מדוע אינו עוזב את כהנתו, "הלא רואה הנך שאין תפצים גר, אין הם סובלים אותך ויש צרות ממך, למה לא תעזבם לנפשם, מדוע עליך להתקוטט ולגרם מחלקת".

השיב הלה שהוא חש כי אם יותר על תפקיד ראש הקהל, ימות מיד, הוא לא יהיה מסגל לסבל זאת.

שאלו הרבי מסלונים, "האם קורא אתה קריאת שמע פעמים בכל יום, האם אתה אומר בכל יום 'ובכל נפשך', ומקבל על עצמך מסירות נפש למען השי"ת, האם מוכן אתה למסר חיך למען השי"ת.

תורה ועבודת ה', לקבל עצות לאהבה וליראה אותו, שזה עקר עסקי ועבודתי, לפיכך אני טורח בעת הצורך לסיעו גם בדברים המצייקים לו מעניגי עולם הזה. בסלוק עכברים גרידא, אין אני מתעסק ואין זו מלאכתי". (הנבי הצדק)

וזאת המצנה החקים והמשפטים אשר צנה ה' אלסיכם ללמד אתכם לעשות בארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה (ו' א)

רב חשוב שהזדמן לאחד הקבוצים החדשים שהוקמו בארץ ישראל, כאב לראות כי הגם שהמתישבים מדקדקים בעבודת הארץ, הם אינם מדקדקים כראוי בתורה ובמצוות.

אמר להם, "בני, אספר לכם מעשה שהיה. חכם וזקן חלה, ושכח את תלמודו, אפלו צורת האותיות של א' ב' נשתכחה ממנו. שאל ברופאים, ואמרו שאין לו תקנה, מלבד להכנס לבית ספר של תינוקות ולהתחיל ללמד הכל מתחלה, מאותיות א' ב'.

לימים הרגיש בו המלמד שהוא מתנהג כתינוק בין התינוקות, חובל באחרים, ועושה מעשה ילדות. אמר לו המלמד, "באמת אמרו לך שתלמד עם תינוקות, אף אף על פי כן, אל תסיח דעתך שזקן וחסך אתה".

הנמשל מובן, אף אנו כפי, אמנם מיום שגלינו מארצנו, נשתכחה מאתנו מלאכה ועבודה והרי אנו חוזרים לתחלתנו, מכל מקום לא נסיח דעתנו שבני עם זקן וחסך אנחנו, חייבים לקיים את כל המצוות בשלמות. (סו"ת עשרת פו ח"א)

בין איש לאשתו שחפצו להפרד בסדרי גטיו, מאמציו נשאו פרי והוא מנע בחקמתו את הגט עליו אמרו בגמרא (גיטין צ:), 'אפלו מזבח מזריד עליו דמעות'. (הגאון הקדוש מוישווא)

ושננתם לבניד ודברת בם, וקשרתם לאות על ידך והיו לטטפת בין עיניך (ו ז-ח)

מגואוניה המפרסמים של יהדות הונגריה היא רבי חיים סופר זוסמן זצ"ל, בעל מחנה חיים, מפרסם לבעל חסד גדול הנוהג באפן קבע לקרב יהודים אמללים שפגעה בהם מדת הדין, מכניסם לביתו, ומארח אותם במאור פנים מיחד.

בעת דרשה שנשא בפני קהל גדול, הושיב לצדו את אחד מהעניים המרודים שהסתובבו בבית הכנסת, והאיר אליו פניו באפן מיחד. הדבר היה לפלא, ככל שהיה רבי חיים מקרב אמללים, מעולם לא הושיב עני סמוך לכסאו בעת הדרשה.

לאחר שסיים את דרשתו נגשו אליו חשובי הקהל, והתענינו מיהו עני זה, מדוע זכה למדה כה מרבה של קרבה, והוא ספר להם.

בנודפסט היה רופא יהודי מפרסם, שרבים מתושבי העיר נזקקו לשרותיו, כאשר הגיע הרופא לבית הוריו של המחנה חיים, שאל אותם מה יצא מילדיהם, כלם לומדים תורה יומם ולילה, וכיצד יהיה בידם לפרנס את בני משפחותיהם.

השיבו לו ההורים, "בתורתנו הקדושה כתוב, 'ושננתם לבניד ודברת בם' וגו' וקשרתם לאות על ידך, כשם שאף אחד לא ישאל מה יצא מ'וקשרתם', הכל יודעים שזו מצוה

הרי יודע אתה שהקב"ה שונא מחלקת, עזב נא את הדבר, ומה יהיה לכל היותר, תמות, ומה בכך, הרי בזה אתה מוסר נפשך לכבוד השי"ת". שמע האיש לדבריו ותר על התפקיד, הוא נשאר בחיים, והשקט שב לשרר בעיר. (מילין קדישין - רחמסטריווקא, תסס"ד - תסס"ה)

ושננתם לבניד ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכרך ובמומך (ו ז)

לעתיים כאשר חש הרה"ק רבי מנחם מנדל מוישווא זיע"א בעל שארית מנחם, כי דבריו לא ישפיעו כהגן על בעלי המחלקת, נמנע מכל וכל להתערב ולבחש בחלוקי הדעות, על אף שהתבקש לעשות כן.

באחת הערים פוצה מחלקת קשה בין ראשי הקהל בעיר, כשנקרא רבי מנחם מנדל להגיע לעיר במטרה לנסות להשכין שלום בין המחנות, מאן לקבל עליו את המשימה באמרו, "בתורה הקדושה כתוב, 'ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך'.

שתי דרכים קימות כדי לקיים 'ודברת בם', האחת 'בשבתך בביתך', והאחרת 'בלכתך בדרך', לנסע למרחקים, הפעם ברוזני לקיים 'ודברת בם', על ידי 'בשבתך בביתך'.

אמנם הוא צדד באחת מהמחנות וסבר כי הצדק עמהם, אף סרב להתערב בענין, כשבקר אצלו אחד הרבנים מהצד שכנגד, קבלו בכבוד רב ובמהלך שיחתם העיר בקצרה כי ראוי לכבות את אש המחלקת, אף לא סף להרחיב בענין.

בד כבד התאמץ תדיר בהשכנת שלום בין איש לאשתו, פעמים רבות שדל ופיס

הגבול מרוסקיה לפולין כשהוא מציד בדרךכוון מזיף, עם תצלום שונה לגמרי ממראהו.

בעת שבדקו השוטרים את דרכונו והיה שרוי בסכנת מות אם יתפס, לא ראו עליו אפילו שמץ של מורא.

ואלו בפעם אחרת, בעת שהגיעה אליו אגרת שלוחה **מרבי אהרן קוטלר** זצ"ל, ראה בעליל כי אחזוהו לרבי מרדכי חיל ורעדה בעת שעמד לקרא מה שכתב רבי אהרן באגרתו, כי קיים בנפשו "את ד' אלוקיך תירא", לרבות תלמידי חכמים (פסחים נב:), ו'מורא רבך כמורא שמים' (אבות ד רב). (אש התורה)

אצל הגאון מטשעבין זצ"ל בעל **דובב מיתרים**, ישב רב אורח מחוץ לארץ ושוחח עמו בלמוד, בתוך השיחה הזכיר הרב מטשעבין את הרבי מטשורטקוב, והאורח שאל "איזה רבי", ענה לו, "הרבי הראשון מטשורטקוב". אף הלה שלא התמצא, התענגן מה היה שמו.

פני הגאון חרוו והפכו לגונים שונים, ברתת וזיע אמר "רבי דוד משה". והעומדים נצבים השתוממו לראות מה גדול 'מורא רבך כמורא שמים'. (בצלו חמדתי)

ובצדקה תהיה לנו כי נשמר לעשות את כל המצוה הזאת (ו כה)

בעת שהזדמן הרה"ק רבי מנחם מנדל מקאסוב זיע"א לקאלימייא, התארח בבית דודו שהיה אדם גדול ובעל אמצעים כספיים, אף במדת הצדקה היה מקומץ ולא נתן כראוי לו, הגם שבלמוד היה מתמיד גדול.

ויש לעשותה גם ללא שתצא מקר הנאה גשמית, כך גם במצות 'ושננתם'.

אכן זכו הוריו, כל ארבעת בניהם שמשו כאבות בתי דין ומרביצי תורה מפרסמים, המחנה חיים היה הידוע מכלם, ולדרשותיו הגיעו אלפים, "אותו עני שהושבתי לצדי בעת הדרשה", סיים המחנה חיים, "הוא בנו של הרופא הידוע, שהגיע אל הורי עם אותה שאלה.

הקדוש ברוך הוא הוכיח לו באפן ברור ומחלט, שהצדיק אינו נעזב, מזונותיהם של לומדי התורה מבטחים להם. דוקא אותו רופא, שהיתה פרנסתו ברוח מפלג, לא עלה בידו להוריש ירשה גדולה לבניו, על אף שעשה כל שביכלתו להקנות להם מקצוע 'חשוב', היה בנו עני מרוד, וחדר על הפתחים". (הנני בידך)

ובכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך (ו ט)

מדי לילה בשעת קריאת שמע שעל המטה, נהגה הרבנית הצדקת אשת חבר של הרה"ק **האמרי חיים** זיע"א לנשק את כל מזוזות הבית.

בהזדמנותה, כאשר הבחין האמרי חיים במנהג זה, העיר כי גם זקנו הרה"ק **הצמח צדיק** זיע"א נהג מדי לילה לנשק את כל מזוזות הבית. (שרפי קודש)

את ה' אלוקיך תירא ואתו תעבד ובטמו תשבע (ו יג)
ספר עד ראה שנקלע בצותא עם **רבי מרדכי פוגרמנסקי** זצ"ל, בשעה שעבר בתחנת

וְלֹא תִתְחַנֵּן בָּם בַּתָּדָר לֹא תִתֵּן לִבְנוֹ וּבִתּוֹ לֹא תִסַּח לִבְנֵךָ (ו יג)

ספר הרה"ק **"השפע חיים** זיע"א, בהיותי בגאץ ישראל בא אלי יהודי השכם בבקר, וספר כי שדך את בתו עם בחור מישיבה מסומת, בליל אמש ראה לפניו את אביו שבא אליו בחלומו מעולם האמת וגוער בו במלים קשות, ויכי איזה סוג אדם הכנסת למשפחתנו".

המיוז הלה משנתו בבהלה, אוילם הסיח את הדברים מלבו. למחרת נתגלה אליו אביו שוב, ונער בו בסבר פנים חמורות, "שוטה שכמותך, כבר אמרתי לך פעם אחת, מה אתה עושה עמי", הוא גער בו כל כך, עד שהתעורר משנתו והפעם רוחו עד מאד.

בבקר בא אלי לשאל לפשר הדבר, שאלתי האם התענין מהו מקור מחצבתו של הבחור המיעד להיות חתנו, והשיב כי סמך שבחור מפלג כזה בודאי אין טעון בדיקה אחריו. ורזתי אותו לברר מי הם הוריו.

לפנות ערב שב אלי, וספר כי הבחור אומר שהוא משוודיה, אמרתי לו להוסיף ולהתענין, לאחר מכן נודע לו כי אמו של הבחור היא נכריה כדת וכדיו, גם לאביו היתה אם גויה.

אני מספר ספור זה, סים הרבי, "רק כדי להמחיש כי האבא והסבא בעולם האמת יודעים עם מי צאצאיהם משתדכים.

נשים שהאבות בעולם האמת יודעים משדוכים, כך יודעים הם כיצד מתנהגים צאצאיהם ביום ובלילה. זו התחייבות גדולה, שיש עין רואה ואין שומעת, האבות והזקנים משגיחים על צאצאיהם". (צאנו מנחם אב תשי"ג)

אמר לו רבי מנחם מנדל, בגמרא איתא (תגיגה ה:), 'שלשה הקדוש ברוך הוא בוכה עליהם בכל יום, על מי שאפשר לו לעסק בתורה ואינו עוסק, ומי שאי אפשר לו לעסק בתורה ועוסק' וכו'.

הקושיא ידועה, מדוע לבכות על מי שאי אפשר לו לעסק בתורה ועוסק, אדרבה, הוא עושה לפנים משורת הדין. אלא, כיודע העולם הזה הוא עולם התקון, על כל אחד מטל לתקן את אשר פגם בגלגול הקודם.

לדעת דבר זה, הוא מובן מאליו, מי שהוא עני ויודע ספר, עליו לתקן למוד התורה ללמד וללמד, מי שחננו ה' בעשר רב וגם יודע ספר, בודאי מטל עליו לתקן הכל, גם מדת הנדיבות, לתת בידיים, וגם ללמד.

זה פרוש הגמרא, 'על מי שאי אפשר לו ללמד', שלא בא לעולם הזה לתקן רק הלמוד, דאם כן לא היה הקב"ה משפיע לו שפע ועשר, ולומד, הוא עוסק רק בלמוד התורה הקדושה, על זה בודאי הקב"ה בוכה.

כי באמת צריך לפזר מעותיו, על דרך שאמר דניאל לנבוכדנצר (דניאל ד טז) 'וחטיף בצדקה פרק', כי 'כל אשר לאיש יתן בעד נפשו' (איוב ב ד), לכפר על כל עונותיו, ומי לנו גדול מרבי טרפון, שכפאו רבי עקיבא לתן צדקה כפי כחו כמבאר במסכת כלה (פסח ה:).

וכן בספרו הקדוש אהבת שלום פרשת ואתחנן ד"ה או יאמר וצדקה, שפרש על פסוק זה דכל עוד שלא קים התרי"ג מצות, לא תשיב צדקה. צריך לתקן תחלה על ידי הצדקה מה שעוות, על דרך 'וחטיף בצדקה פרק'. (אבן שתיה החדש)

מלוה מלכה

ספורים מהבעל שם טוב ורמלמידיו

לשבת נחמו

שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד (ו ד)

במגיד מישראלים בעיר שקלאב, שמש רבי פנחס שפירא זצ"ל, סבו של הרה"ק רבי פנחס מקוריץ זיע"א, הולך הנה מעיר לעיר, דורש ומוכיח את ישראל.

מדה יתרה היתה בו, כֹּאֲשֶׁר הָיוּ נוֹתְנִים לוֹ כְּמֵה זְהוּבִים כְּדָרְךְ הַמוֹכִיחִים. הָיָה נוֹטֵל לְעַצְמוֹ רַק מְעַט כְּדֵי חַיּוֹ, אֶת הַמוֹתֵר נוֹתֵן הָיָה לְצָרְכֵי בֵּית הַכְּנֶסֶת.

גישה מיחדת היתה לרבי פנחס המגיד ביחסו לרשעים, דרכו היתה לנסע אל משמדים ולהבטיח להם את חלקו בעולם הבא, בלבד שיאמרו בכל יום 'שמע ישראל'. הנה אומר להם, "אף אם תרשיעו ככל שעולה על דעתכם, מה אכפת לכם לומר קריאת שמע".

קר הנה מפציר עד ששמעו לדבריו, רבים לבסוף חזרו בתשובה בזכותו. שאלוהו, "איך אתם נותנים את כל העולם הבא שלכם, הרי לא ישאר לכם מאומה", השיב, "די לי בארבע אמות ללמד בהם".

מעשה במשמדת עשירה גדולה, שמרב רשעות לא הסכימה לדבר עם איש יהודי, נסה רבי פנחס כמה תחבולות עד שדברה עמו, והפציר בה שתקרא קריאת שמע, לבסוף חזרה בתשובה. הנהגה כזאת לפני התגלות הרה"ק הבעל שם טוב זיע"א, היתה חדוש גדול. (אמרי פנחס)

בשבת נחמו פנה הרה"ק היסוד העבודה זיע"א לחסיד ר' יוסף ברעזער, חמיו החורג של החסיד ר' מגדיל וועג ואמר לו, "יוסל, רוצה אתה להיות גביר", ענהו, "לא", במקום נכח חסיד בשם אייזיק בן אייזיק שקפץ לשמע ההצעה ואמר, "אני רוצה".

שאלו היסוד העבודה, "כמה כסף אתה רוצה", ענהו, "ארבעים אלף רובל", אמר לו היסוד העבודה, "הרי היום שבת נחמו, ונאמר (אי"ד א נו) 'מתנחמין בכפלים', יהיה לך כפלים, שמונים אלף רובל", מאז כף הנה, בכל עת עמד הונו העצמי על סף שמונים אלף רובל.

יום אחד נכנס אייזיק הגביר ליסוד העבודה בבקשה כלשהיא, והניח על השלחן פדיון מכבד בסך עשרים וחמש רובל, זאת מלבד נתינותיו עבור מעות ארץ ישראל מספר פעמים בשנה, שהסתכמו בסכומים גדולים.

בקט היסוד העבודה שיוסיף עוד לפדיונו, אף מכיון שזה היה מלבד נתינותיו הקבועות, עמד על המקח ואמר, "יש לי את נתינותי הקבועות במשך השנה".

רמוז לו היסוד העבודה, "אייזיק, אתה יודע שהמפתח של קפתך נמצא אצלי", מיד מלא אייזיק את המבקש, ושלשל לידי הרבי את כל אשר באמתחתו. (זכרון עז)

מילין קורין והיודשים נפלאים מהוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצדא שליט"א

מִי־הִתָּא

חִזְרָתָא

חִזְרָתָא דְאִוְרֵייתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

לימוד התורה ללא הפסק בכל גיל

תורה כמו בנערותו, שיתייגע בש"ס ובפוסקים ולא יסתפק בדברים קלים.

צמאון תמידי ללימוד התורה

כך היא דרכה של תורתנו הקדושה שיש בה הכל, וכמה שיש בה שובע ותענוג מכל דבר תורה, עדיין יש בה גם תאוה ללמוד עוד במשך כל החיים, כאשר האריך לבאר **בעל ההפלאה ע"ה** (פתיחה למסכת כתובות אות יב) שבתורה יש הרגשת שובע כמו שאמר הנביא (ישעיה נה ב-ג) 'למה תשקלו כסף בלוא לחם ויגיעכם בלוא לשבעה, שמעו שמוע אלי ואכלו טוב ותתענג בדשן נפשכם. הטו אזנכם ולכו אלי שמעו ותחי נפשכם', הכתוב ממדבר בדברי תורה וכפי שפירושהו במדרש (ויק"ר ל א) למה אתם שוקלים כסף לבני עשו בלא לחם, על שלא שבעתם מלחמה של תורה, 'ויגיעכם בלא לשבעה' למה אתם יגיעים ואומות העולם שבעים, 'בלא לשבעה', על שלא שבעתם מיינה של תורה דכתבי (משלי ט ה) 'ושתו בין מסכת'. עוד אמרו חז"ל (ברכות ד.ד.) כל המשביע עצמו מדברי תורה ולן, אין מבשרין אותו בשורות רעות, שנאמר (משלי יט כג) 'ושבע ילין בל יפקד רע'. מכל אלו מוכח שבתורה יש בה שובע.

התורה היא הדבר היחיד שיש בו הרגשת שובע והרגשת תענוג כאחד

והנה, במידת בשר ודם יתהפכו העניינים ויתנגדו זה לזה, יש שביעה אך בלא עונג, ויש עונג בלא שובע,

המשך בעמוד הבא

וְפִן יְסוּרוּ מִלְבָבָךְ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְהוֹדַעְתָּם לְבַנְיָהּ וְלְבַנְיָהּ בְּנֵיךָ (ד ט). כתב הרמב"ם (ת"ת פ"א ה"י): עד אימתי חייב ללמוד תורה, עד יום מותו שנאמר **וּפִן יְסוּרוּ מִלְבָבְךָ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ**, וכל זמן שלא יעסוק בלימוד הוא שוכח. הקשה **הרב יהודה צדקה ע"ה** בספרו **קול יהודה** (יבמות סב): על דברי הגמרא שם, 'רבי עקיבא אומר למד תורה בילדותו ילמד תורה בזקנותו, היו לו תלמידים בילדותו יהיו לו תלמידים בזקנותו, שנאמר (קהלת יא ו) 'בבוקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך'. וכמו כן קשה על דברי הרמב"ם, בשלמא תלמידים היו חידוש, אף על פי שהוא זקן ואין לו כח, ישתדל שיהיו לו תלמידים גם בזקנותו. אבל 'למד תורה בילדותו ילמד תורה בזקנותו', מה חידוש יש בכך, הלא מצות תלמוד תורה כל ימי חייו ומה קא משמע לן רבי עקיבא והביא לנו ראייה מהמקרא. וכדבר הזה קשה בדברי הרמב"ם, לשם מה חידש לו שחיוב עסק התורה הוא עד יום מותו, מה שונה מכל מצוות התורה, שחייב בהם כל ימי חייו.

גם בזקנותו יתייגע בש"ס ופוסקים ולא יסתפק בדברים קלים

אלא חידוש גדול בא ללמדנו רבי עקיבא, 'למד תורה בילדותו' אותה תורה שלמד בילדותו ש"ס ופוסקים, ילמד גם בזקנותו, ולא יסתפק בסתם לימוד של זקנים דברים קלים וכיוצא. וכן יש לפרש ברמב"ם שבא לחדש לנו כי עד יום מותו יש לו אותו חיוב ללמוד

השובע בתורה שבשעת עבודתו הגשמית גם עובד בה את ה'

יש לפרש עוד בעניין השובע, שאינו רק עניין של הרגשה, שמרגיש בה שובע, רק על דרך אמרתו של הרה"ק המגיד מקוֹזְנִיץ ע"ה בדברי הגמרא (יומא כד.) שכל עבודה שיש אחריה עבודה אינה עבודה תמה, שבעבודת האכילה יש שאוכל כדי שיהיה לו כח אחר כך לעשות מצוות וללמוד תורה, אך זה אינה עבודה תמה, שהרי בשעה שאוכל אינו לומד או מתפלל. מהי אם כן 'עבודה תמה', שבאכילה עצמה עובד בה את הבורא, ע"י שמעלה ניצוצות קדושים בעת אכילתו, וכן בכל עניני משא ומתן, כשעושה זאת בכוונה לברר ניצוצין קדישין, היא העבודה התמה. וזהו גם השובע שיש בה בתורתנו הקדושה, שגם בשעה שמתעסק בדברים גשמיים מלבד זה שעושה אותם לצורך תורה ועבודה, יש בעבודה זו עצמה עבודתו של מקום להעלות ניצוצות הקדושים.

כגון אם הגיע באכילתו לשובע, קץ מלאכול עוד דכתיב (שם כז ז) 'נופת ונפש שבעה תבוס', ומאידיך בממון נאמרו (קהלת ה ט) 'אוהב כסף לא ישבע כסף', ואמרו (קה"ר א יג) 'יש לו מנה רוצה מאתיים', שכמה שיהיה לו, ירצה וישתוקק ליותר, ואין בו שובע לעולם.

אבל התורה היא הדבר היחיד שיש בו גם הרגשת שובע, אך יחד עם זאת יש בה תשוקה לעוד, בבחינת 'יש לו מנה רוצה מאתיים'. שבמידת הקב"ה אמרו 'כלי מלא מחזיק', ועל כך אמרו חז"ל (אבות פ"ה מכ"ב) 'מינה לא תזוע שאין לך מידה טובה הימנה', שיותר שירבה לימודו וישבע מאוד, יותר יערב ויתענג בה תענוג נפלא. וזהו 'כולם ישבעו ויתענגו', שלאחר השביעה יתענג בה ולא יזוע ממנו ואין מידה טובה מזה. ועל כך אמר דוד המלך (תהלים קיט צו) 'לכל תכלה ראיתי קץ', לכל דבר שבעולם יש לו קץ ושובע, אך 'רחבה מצוותיך מאד', רחבה ללא קץ וגבול שרוצה עוד ועוד אף שמרגיש בה שובע.

מִלְתָּא דְפִלְיָאָה

הקירבה העצומה שבתפילה

פִּי מִי גוֹי גְדוֹל אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹקִים קְרִבִים אֵלָיו פֹּה' אֱלֹקֵינוּ בְּכָל קְרָאנוּ אֵלָיו (ז. ד). דברים מאירים כספירים חוזים אנחנו בפסוק זה, שבירושלמי (ברכות פ"ט ה"א) אמרו ששאלו תלמידיו של ר' שמלאי את רבם בטעם הנאמר בפסוק זה **אלקים קרובים** בלשון רבים הנראה חלילה כשתי רשויות, וביאר להם כי קרובים האמור כאן בלשון רבים שהקב"ה קרוב בכל מיני התקרבות. שכן עבודה זרה נראית קרובה אך רחוקה היא כי סוף דבר אלוהו עמו והוא צועק עד שימות ולא ישמע ולא יושיע מצרתו. אבל הקב"ה נראה רחוק ואין קרוב ממנו, דאמר לוי, מהארץ עד לרקיע מהלך חמש מאות שנה ומרקיע לרקיע מהלך ת"ק שנה ועביו של רקיע ת"ק שנה, וכן לכל רקיע ורקיע. ראה כמה הוא גבוה מעולמו ואדם נכנס לבית הכנסת ועומד אחורי העמוד ומתפלל בלחישה והקב"ה מאזין את תפילתו, שנאמר (שמואל א' יג) 'והנה היא מדברת על ליבה רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע' והאזין הקדוש ברוך הוא את תפילתה. וכן כל בריותיו שנאמר (תהלים קב א) 'תפילה לעני כי יעטוף' **כאדם המשיח באוזן חבירו והוא שומע. וכי יש לך אלוה קרוב מזה שהוא קרוב לבריותיו כפה לאוזן.**

הקירבה תלויה במידת ההתקרבות בתפילה

בעומק דברי חכמים ביאר **התורת חיים** (סנהדרין לח:), שלפי שיש כמה מיני קירבה, יש מצד התולדה כאב ואם, יש מצד החתנות, ויש מצד החיוב כמלך על עבדיו וכרועה על הצאן. והוא יתברך קרוב לנו בכל מיני קרובה. אך יסוד מוסד הוא המוטל על האדם, שכל הקירבה הגדולה תלויה באדם עצמו, כפי שקורא האדם אליו כך יענה אותו הבורא. ועל זה אמר הכתוב **בכל קראנו אליו** שהכל תלוי בקריאתנו אליו, וכפי קירבתנו אליו כך יתקרב אלינו הבורא יתברך כביכול.

ברזא דאז"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

ואתחנן - לשונות תפילה

(ראה באר משה ויחי ד"ה נפתלי) לבאר הפסוק (קהלת יא ד) 'שומר רוח לא יזרע, ורואה בעבים לא יקצור', כלומר השומר ומחכה עד שיערה עליו רוח ממרום והתעוררות העליון להתפלל ולעבדו יתברך שמו, איש כזה לא יזרע זריעה בעבודת השם לעולם, ואילו 'רואה בעבים' היינו מי שרואה להתפלל ולעבוד את השם אף כשהוא נמצא בעביות וכאילו עב הענן סך בעדו שאין מוחו בהיר כל כך, ואף על פי כן מתחזק ועובד עבודתו, 'לא יקצור', זה האיש לא יקצר לעולם בעבודת הבורא ברוך הוא.

ה' יתברך שומע תפילת כל פה - אף מיהודי הפשוט ביותר

כדבר הזה ממש נמצא גם בבחינת נפש, שאין איש מבני ישראל שאינו מסוגל להתפלל ולעבוד את השם יתברך, ובכל מדרגה שהוא - הקב"ה שומע בקשותיו, כמו שאומרים בתפילת שמונה עשרה 'כי אתה שומע תפילת כל פה עמך ישראל ברחמים', שאף אם התפילה היתה בבחינת 'פה', דהיינו מן השפה ולחוץ ובלי כוונה, אף על פי כן הוא יתברך שומע ומקבל צעקתו. וכך מפורש בתורה הקדושה אצל ישמעאל (בראשית כא יז) 'כי שמע אלקים אל קול הנער באשר הוא שם', ובגמרא (ר"ה טז): פירשו שהאדם נידון לפי מעשיו באותה שעה ולא לפי מה שהוא עתיד לעשות. וממילא ידע כל אדם ויחזק בליבו אמונה זאת, וכפי שאמר הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב ע"ה בקדושת לוי (ויחי ד"ה יהודה אתה) שיש לו לאדם להתחזק באמונה זו, שעל אף שהקדוש ברוך הוא נקרא 'הגדול, הגבור,

וּאֶתְחַנֵּן אֶל ה' בַּעַת הַהוּא לֵאמֹר... אַתָּה הַחֲלוּת לְהִרְאוֹת אֶת עַבְדְּךָ אֶת נְדָלְךָ וְאֵת יָדְךָ הַחֲזֹקָה אֲשֶׁר מִי אֵל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה כַּמַּעֲשִׂיךָ וְכַגְבוּרְתְּךָ אֲעִבְרָה נָא וְאֶרְאֶה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן הִהָר הַטּוֹב הַזֶּה וְהִלְבֵּנְךָ. וַיִּתְעַבֵּר ה' בִּי לְמַעַנְכֶם וְלֹא שָׁמַע אֵלַי וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי רַב לָךְ אֵל תּוֹסֵף דְּבַר אֵלַי עוֹד בְּדַבְּרֵי הַזֶּה (ג כג-כו). בגמרא (ע"ז ז: מובא דרשתו של ר' שמלאי: לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואחר כך יתפלל, מנלן, ממשה רבינו, דכתיב ה' אלקים אתה החילות להראות את עבדך וגו', וכתיב בתריה אעברה נא ואראה את הארץ הטובה. כן במדרש (דב"ר ב א) מבאר תחילת הפרשה בעניין הלכות תפילה ועשרה לשונות של תפילה, כיון שכך בספרי צדיקים התבארו כמה מדרכי התפילה לפני הבורא שיש לנו ללמוד מתפילה זו של משה רבינו ע"ה.

התפילה לבורא עולם מכל יהודי בכל מצב ובכל זמן

הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ ע"ה בספרו זרע קודש (ד"ה ואתחנן הב'): ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר, שלא אמר באיזה עת דיבר שעליה אמר בעת ההיא, ללמדנו שבכל עת ועת יתפלל האדם לפי העת ההיא שנמצא עומד בה, יהיה העת איזה עת שרק יהיה, עכ"ל. ותמיד בכל עת ובכל שעה יכול כל יהודי להתפלל לבורא גם אם אין זה הזמן שמרגיש קרבה והתעוררות בעבודתו, וגם אם אין מוחו פנוי מכל וכל.

עובד ה' אין לו להמתין להתעוררות עליונה ורוח ממרום

כענין זה מובא בשם המגיד מקוניץ ע"ה

'מעות', פן יתגרה בו יצר הרע שלא תהיה תפילתו לשם שמים בתכלית, ועל כן אמר לו שלא יוסיף פן תהיה תפילתו על ממון ומעות גשמיים, אלא יוסיף לבקש תמיד על תיקון השכינה כי זהו עיקר התפילה הרצויה במרום.

בקשתנו שנראה את החסדים מגולים לעינינו

עוד זאת דרש הרה"ק בעל הדברי חיים ע"ה מהפסוקים שלפנינו, שמה רבינו ביקש מהקב"ה ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר וגו' אעברה נא ואראה את הארץ הטובה, ואמר לבאר, שבקשת משה רבינו הייתה שאף שבוודאי גם הגזירה שלא ייכנס לארץ ישראל היא לטובתו ולטובת ישראל, ומשה האמין בכך ללא שום ספק. אך אף על פי כן התחנן להקב"ה 'אעברה נא ואראה את הארץ הטובה' שיהיו החסדים מגולים ונראים לעין כל.

בדרך זו כתב האמרי נועם (בא ד"ה א"י בא): פירשתי בתפלת ר' נחוניא, 'אנא בכח גדולת ימינך תתיר צרורה', היינו, כי כתיב (איכה ג לח) 'מפי עליון לא תצא הרעות', וכל הדינים הם מלאים חסדים במקורם ובפנימיותם, רק בהתגלות לעיני בשר נראה כאילו הם דינים ח"ו. אך אנו מבקשים כי אין בנו כח לסבול הדינים, ועל כן 'הראנו ה' חסדך' (תהלים פה ח), שגם לעינינו יהיה מלא חסדים בלי שום תערובת דין כלל'. וזהו 'אנא בכח גדולת ימינך', היינו, שכל הענינים שהם בכח וגבורה, ובפנימיות שלהם הם בבחינת ימין שהוא חסד, ואף שלעינינו יתראה שהם קצת בחינת דין, עם כל זה צרור וצפון בתוכו כח החסד שהוא כולו טוב. ואך אנו מבקשים 'תתיר צרורה', שתפתח הצרור בתוכו שהם החסדים, שגם לעיני בשר יראה שהוא הכל בחסד.

והנורא, ולו דומיה תהילה' (עפ"י תהלים סה ב), אף על פי כן יקר בעיניו דבריהם של עמו ישראל ומגיע מהם תענוג לבורא יתברך, אפילו ממי שהוא חס ושלום בדיוטא תחתונה, ובוודאי אין הקדוש ברוך הוא מואס חס ושלום בשום תפילת עמו ישראל.

תפילה לישועת השכינה

עוד למדו מכאן צדיקים כי עיקר תפילת האדם תהיה לבקש רחמים על השכינה הקדושה שתתעלה ממקום גלותה בתחתונים, וכמו שנרמז בדבר המשנה (אבות פ"ב מ"ג) 'וכשאתה מתפלל אל תעש תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום ברוך הוא', ופירש המגיד ממעזריטש ע"ה, שכאשר נכון ליבך להתפלל, 'אל תעש תפלתך קבע' לשאול עבור צרכיך הגשמיים, כי זהו כלל גדול אשר עיקר עבודת האדם היא התפילה שבלב, ולא תקנוה אנשי כנסת הגדולה לצורך רפואה ופרנסה ומפלת שונאים בלבד, כי אם הכל לצורך גבוה תיקוני עולמות כידוע למביני מדע, ותהיה עיקר תפילתו 'רחמים ותחנונים לפני המקום', עבור השכינה שהיא מקומו של עולם, לאוקמא שכינתא מעפרא, וזהו עיקר עבודה שבלב להרבות תפילה ותחנונים לצורך גבוה.

ויש לרמוז הדבר במה שנאמר למשה רבינו ע"ה אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה, כי משה רבינו ע"ה התפלל תקט"ו תפלות כמו שאמרו במדרש (דב"ר יא י): ומנין שהתפלל משה באותו הפרק חמש מאות וחמשה עשר פעמים, שנאמר 'ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר, 'ואתחנן' בגימטריא הכי הוי'. ונאמר לו לבל יוסף להתפלל תפלה אחת נוספת, ורמז יש בדבר לבל יתפלל תקט"ז תפילות כמנין

א. וראה דברים מאירים שכתב הישמוש משה (כ"ש ד"ה ויאמר אני): והנה הגם כי בודאי הקב"ה עושה טובות בכל עת, כאמרנו 'ועל ניסין שבכל יום עיני ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת והבן, רק שאין אנו מרגישים בהם כמבואר במסכת שבת (יג), ואם כן אף בהטובות שאנו מקבלין, מכל מקום הלא סומא אין לו שובע משום שאין רואה (יומא ע"ד), וכמו ששמעת לפרש בפסוק (במדבר י"א) 'בלתי אל המן עינינו; לכן אין לנו שביעה מהטובות. וזה בקשתנו 'שבעינו מסובך', היינו שיהיה לנו ניסים גלויים, והיינו 'ושמחנו בישועתך', כי מי שאינו רואה אינו יודע לשמחו, והבן.

מילין יקירין

פרקי הדרכה ועבודת ה' על סדר הפרשה

מאמר ואתם הדבקים - משנת הדביקות

שיש לעמוד על כך שנכתב כאן 'אלקיכם', הלא די היה באמרו 'אתם הדבקים בה'. וביאר האור החיים הקדוש ע"ה על פי דברי הרמב"ם ז"ל (יסודי התורה פ"ו ה"ג), שכל האותיות הנטפלות לשם מלפניו אינן כקדושת השם ומותר למוחקם, וכל הנטפל לשם מלאחריו הרי הם כשאר אותיות של שם אינם נמחקים, מפני שהשם מקדשם. וזהו הכוונה 'אתם הדבקים בה', שתהיו דבוקים בה' יתברך כמו האותיות הסמוכות לשם מלאחריו שהם מתקדשות כמוהו, ולפיכך כתוב בה' אלקיכם' כי רק בשם אלקים יש אותיות הדביקות בו לאחריו, אבל בשם ה' אין אותיות הדבוקות לאחריו, ועל ידי דביקות זו תהיו חיים וקיימים לעולם, ולא תוכל שום אומה ולשון להרע לכם, ע"כ תורף דבריו הקדושים. ואפשר לומר כי על כך נאמר (ויקרא יט ב) 'קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם' ואמרו חז"ל 'קדושתי למעלה מקדושתם', שכך אומר הקב"ה לישראל, היו קדושים, שבתוכם קיימת קדושה נעלה כל כך שהרי אתם העם הנבחר דבקים בי, וכיון שאתם דבקים בי יש בכם נגיעה בקדושתי הנשגבה למאוד שהיא 'קדושתי למעלה מקדושתכם', שאמנם אין לנו כל השגה בקדושה נוראה ועצומה זו, אך עם זאת כיון שאתם דבקים בי זוכים אתם להידבק בקדושה זו.

מהות הדביקות - שכל מעשיו יהיו רק עלו שיביאוהו לחיבור בה'

הדביקות הינה הדרגה הנכספת ותשוקת התשוקות של כל יהודי, עד שבמדרש דרשוהו (במדב"ר יז ו): משל לאחד מושלך לתוך המים הושיט הקברניט את החבל ואמר לו תפוש חבל זה בידך ואל תניחהו, שאם תניחהו אין לך חיים. אף כך אמר לו הקדוש ברוך הוא לישראל, כל זמן שאתם מדובקין במצות - 'אתם הדבקים בה'

המשך בעמוד הבא

וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בְּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כְּלִכֶּם הַיּוֹם (ד). כתב רבינו משה לוצאטו ע"ה בספרו הקדוש **מסילת ישרים** (פ"א): יסוד החסידות ושורש העבודה התמימה הוא, שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו, ולמה צריך שישים מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו. והנה מה שהורונו חכמינו זכרונום לברכה הוא, שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו שזהו התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להמצא וכו'. וכשתסתכל בדבר תראה כי השלימות האמיתי הוא רק הדביקות בו יתברך, והוא מה שהיה דוד המלך אומר (תהלים עג כח) 'אני קרבת אלקים לי טוב'. ואומר (שם כז ד) 'אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי וגו', כי רק זה הוא הטוב. וכל זולת זה שיחשבוהו בני האדם לטוב, אינו אלא הבל ושוא נתעה. אמנם לכשיזכה האדם לטובה הזאת, ראוי שיעמול ראשונה וישתדל ביגיעו לקנותה, והיינו שישתדל לידבק בו יתברך בכח מעשים שתולדתם זה הענין והם הם המצות.

הנה לנו כי יסוד ותכלית העבודה של כל איש מישראל היא להידבק באמצעות מעשיו לבורא יתברך שמו ויתעלה, וכל מגמת רצונותיו ומאווייו היא להגיע לדביקות זו. אשר על כן שומה עלינו לברר וללבן מהי דביקות זו, איה מקום עבודתה, וכיצד נוכל להגיע עדיה ולקנותה.

דביקות ישראל בקב"ה - דביקות שאינה נמחקת לעולם

לביאור הדבר עומדת תורתנו הקדושה ואומרת ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום. ובראשונה יש לדעת כי דביקות בה' יתברך היא דביקות וקירבה שאין למעלה ממנה ואינה נמחקת לעולם. וזהו שאמר ואתם הדבקים בה' אלקיכם,

השגת הדביקות - בעולם הזה, בכל גיל ולכל אדם

דביקות עצומה זאת שייכת ומדברת לכל יהודי באשר הוא. ונבאר, כתב הרב בעל הרי בשמים ע"ה בסידורו, ישנם כאלו החושבים שהדביקות העליונה שייכת רק לצדיקים גדולים שזיכנו עצמם בעבודה אחר עבודה, להם יאה לזכות לדביקות בצורה קרובה כל כך שאינה מיטשטשת בשום מצב, כפי שהבאנו את דברי האור החיים הקדוש. לעומתם יש שיאמרו, כי דביקות אינה עניין שניתן להשיגו בעודו בחיים בעולם הזה, ורק אחר שתצא נפשו בקדושה וטהרה אז יזכה לדביקות. וישנה קבוצה שלישית, הסוברת שאולי כן ניתן להשגה בעולם הזה אבל לאחר שמילא ימיו ושנותיו והגיע לשיבה אז יוכל לזכות לדביקות בה' יתברך.

על כל אלו הקבוצות והשיטות, באה תורה בנועם אמריה, בהדגשה הנותנת יישוב והסבר לכל אחת מהסברות. לסוברים כי רק בעולם העליון ניתן להשיגה, אומרת התורה ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים' בעודכם חיים בעולם הזה. ליישוב השיטה הסוברת כי המדובר הוא רק לאנשים גדולים וצדיקים אומרת התורה כולכם. ולהוציא מידי הסוברים כי רק בימי הזקנה וכו', אומרת התורה היום, במצב בו הינך ניצב בזה הרגע, בו תוכל להגיע למעלה הנשגבה של תשוקת הנשמות היא הדביקות בה' יתברך.

וכך נחזה בדברי המדרש שהמשילו זאת לאדם הנוטה לטבוע במים סוערים, והקברניט משליך לעברו חבל וזועק לו 'תפוס חבל זה בידך ואל תניחהו, שאם תניחהו אין לך חיים', הרי לנו שאף אם נמצא האדם ומגיע לדרגה נמוכה מאוד, כאותו אדם המושלך לתוך ים סוער וכמעט ונופח את נשמתו, ואף חווה הוא קשיים גדולים המאיימים להטביעו, אם יאחז בחבל וידבק עצמו בה' יתברך יש לו תקוה, והמאור שבתורה יחזירנו למוטב לזכות לחיים באור פני מלך.

אלקיכם חיים כולכם היום' וכו', אתם מקודשים ואימתכם מוטלת על העובדי כוכבים, פרשתם מן המצות נעשיתם מחוללים. כלומר, זהו דבר המקיף את חיינו עד שמבלעדי הדביקות אין לנו חיים. אם כן אחר שהתברר שאין זה מעלה ככל המידות אלא שורש החיים, צריך להבין מה היא אכן הדביקות.

מתורתנו נלמדנו בדברי הגמרא במסכת שבת (לא): שוב מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי, אמר לו, גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת. דחפו באמת הבנין שבידו. בא לפני הלל, גייריה. אמר לו, דעלך סני לחברך לא תעביד, זו היא כל התורה כולה, ואידך פירושה הוא זיל גמור, ע"כ. בפשטות פירש רש"י בשני אופנים, האחד, כי הלכות בין אדם לחברו הינם רוב מצוות התורה. באופן נוסף מבאר, כי 'חברך' האמור כאן היינו הקב"ה הנקרא רע כנאמר (משלי כז י) 'רעך ורע אביך אל תעזוב', ומה ששנוי עליו אל תעשה.

המגיד הגדול רבי דב בער ממעזריטש ע"ה הוסיף וביאר עומק נוסף בדברי הלל הזקן (הובא בעבודת ישראל אבות פ"ג מ"י), כי יסוד כל התורה כולה היא להתחבר ולהידבק באלקים חיים, וזו צריכה שתהיה המחשבה לפני האדם בטרם יפעל כל מעשה קטן כגדול, האם הדבר יביאו להתחבר לקדוש ברוך הוא או שחלילה יביאו להיפך להיפרד מדביקותו. ואלו הם דברי הלל הזקן 'דעלך סני לחברך' - כל דבר השנוא והמפריע לך בדרכך להתחבר לקדוש ברוך הוא, 'לא תעביד' - אל תעשנו, ומכלל לאו אתה שומע הן, כי זאת יעשה האדם ויחיה נפשו, יעשה מעשים המביאים אותו לדביקות והתחברות. וזו תכלית המצוות שנצטוונו בהם כי 'מצוה' מלשון 'צוותא', שכאשר עושה הטוב בעיני ה' וזכה להתחבר ולהידבק בו עד שחש ומרגיש כי כל הפורש - מן החיים הוא פורש.

י"א לאור ע"י מנחם אהרן לייזשין
 © כל הזכויות שמורות
 אין להעתיק או לנצח ללא אישור
 מפורש בכתב ממנחם אהרן לייזשין
 מיוצג ונעמוד: שוקי קנר

סמל של מסירות נפש

האווירה הטובה בסעודה המרוממת התערכה לחלוטין. האחראי על סעודת המצוה הגדולה לא ידע את נפשו. הוא נשען על הקיר כשהוא חסר מילים, חיזור כסיד ומבוהל עד עמקי נפשו. הנה, כך חשב לעצמו, איבדתי כעת את חזקת הכשרות והכל משיחים בי שביקשתי להכשילם בחמורה שבחמורות. הוא המשיך להלקות את עצמו במחשבתו: מה עשיתי? מדוע סמכתי על דברי מוכר היין כי מדובר ביין כשר למהדרין ולא בדקתי בעצמי את התווית?

הסערה המשיכה לגעוש ולרעוש, עד שאדם אחר מהמסובים קם ממקומו ואמר: כיצד מעזים אנו להורות הלכה בפני רבותינו הגדולים? הרי זה עתה יושבים ומסובים אנו בסעודת מצוה שקהילתנו המעטירה, קהילת יהודי ראצעפרט, עורכת לכבוד הכתרתו של רבינו הגאון רבי נפתלי הירצקא הלוי זילברמאן שעלה על כסא הרבנות להדריכנו בזה הדרך. נלך בה ולהודיענו את המעש אשר נעשה. היעלה על הדעת שעד שהמלך במסיבו נרדי נתן ריחו, ובתוך סעודת ההכתרה כל אחד ואחד יאמר את דעתו ולא נלך לבקש חוות דעת תורה מאת רבינו הגדול אשר בצילו אנו חוסים?

דבריו הנכונים של האיש השתיקו את כל המסובים והכל הביטו באחת אל עבר שולחן הכבוד שם ישבו בצוותא חדא רב העיר החדש רבי נפתלי הירצקא, יחד עימו היסב הרה"ק רבי יחזקאל שרגא משינאווא.

לא בבת אחת החלה המהומה בסעודת המצוה. מתחילה היו אלה לחישות מפה לאוזן, לאחר מכן התגברו הלחישות והפכו לדיבורים. בהמשך הקול הלך משולחן לשולחן, וכולם החלו לעסוק בעניין בהתרגשות רבה. עד שלפתע נשמעה צעקה: מורי ורבותי, מה לכם נרדמים ומדוע אתם מחשים? הרי יין נסך לפנינו! אחי ורעי! אל תטמאו את נפשכם בין פיגולים האסור בשתייה ואל תכניסו אל פיהם משקאות אשר לא כדת! הלא בסעודת מצוה אנחנו מצויים, והנה כמעט ונכשלנו בעבירה גמורה.

הכל הסתכלו אל עבר הצועק שהחזיק בידו בקבוק יין, בקבוק מהסוג שכמותו היו רבים מונחים על השולחנות, ואצבעו הייתה מצביעה על תווית הבקבוק, כשהוא ממשיך ואומר בקול רם: הנה תראו בעיניכם. הביטו וראו את בקבוק זה, שימו לב למצויר עליו. הלא יש עליו שתי וערב רח"ל. למותר לציין שאף יקב יהודי שומר כשרות לא יניח ציור של שתי וערב על גבי הבקבוק שלו. אין זאת אלא שמדובר ביין שיוצר ביקב של גויים, הוי אומר, מדובר ביין נסך לכל דבר.

גם אלו שעדיין לא הספיקו להתעדכן בלחישות, מיד כששמעו את ההכרזה נטלו לידיהם את הבקבוקים והסתכלו בהם בעיון רב. אכן, לא יאומן כי יסופר, על הבקבוקים הופיע ציור של שתי וערב, מה שלכאורה העיד כמאה עדים שמדובר בבקבוקי יין של גויים שהם יין נסך.

באחד מפרבריה של העיר וורשה, בירת פולין, התגוררה אשה גויה, והיא אלמנה עשירה ובעלת הון רב. בעלה שמת בפתע פתאום הניח אותה עם בן יחיד אך גם עם רכוש גדול, שבמרכזו היה יקב גדול לייצור יינות משובחים. היקב ייצר את היין מענבי איכות שגדלו בכרמים השייכים להם ושיווק את תוצרתו ברחבי פולין ואף במדינות הסמוכות, שכן טיב היין דיבר בעד עצמו ויצא לשם ולתהילה.

העסקים המסועפים שהניח לה בעלה טרדו את כל מנוחתה של האלמנה. היה עליה להכנס בנעליו הגדולות ולנהל את האימפריה הכלכלית על כל שלבי הייצור. כיון שכן, כמעט והאלמנה לא שמה לב לחינוכו של בנה היחיד. היא גם ניסתה תדיר לפצותו על כך שהוא יתום מאבא ועל כך שאמו עסוקה, ולא העציבה אותו מימיה. לא גערה בו ולא כיוונה אותו אל דרך הישר. והנער, עייר פרא, עשה ככל העולה על רוחו ואיש לא עצר בעדו.

ביום מהימים הגיע יהודי לביתה של האלמנה כדי לשוחח עימה בענייני עסקים. אותו יהודי היה בעל רשת חנויות גדולה והוא ביקש לדבר עם האלמנה בקשר לשיתוף פעולה עסקי חשוב שהיה עתיד להביא עמו רווח הגון לשני הצדדים. היהודי הנכבד עשה את דרכו במנוחת הנפש אל ביתה של האלמנה, מהלך היה עקב בצד אגודל, אלא שלפתע, פגעה בראשו אבן גדולה שהושלכה לעברו ופצעה אותו. נס היה לו ליהודי הסוחר שהיה חבוש כובע המבורג מהודר, כך שהכובע ספג

מכירים היו זה את זה עוד מהימים אשר שאבו בצוותא ממעיין המים החיים וחסו בצילא דמהימנותא אצל הרה"ק הדברי חיים מצאנז זיע"א, ועתה משעלה רבי נפתלי הירצקא ונתעלה לשבת על גפי מרומי קרת הגיע הרה"ק משינאווא ליתן כבוד לתורה ולהסב בסעודת ההכתרה.

שקט השתרר באחת בסעודת ההכתרה, וכמה מבקבוקי היין אשר עליהם יצא הסער הגדול נשלחו והובאו אל שולחן המזרח, כדי שהגאונים הצדיקים יראו בעיניהם את המכשלה הזאת אשר תחת ידי עושי המלאכה בהכנת הסעודה, שהחטיאו את הרבים והעלו על שולחן מלכים בקבוקי יין שהם כיון נסך ממש.

נטל הרה"ק רבי נפתלי הירצקא את אחד מהבקבוקים הללו שבגינם פרצה הסערה והושיטו ללא אומר ודברים אל הרה"ק משינאווא, כמי שמבקש ממנו שהוא זה שיכריע בענין זה ויקבע האם אכן יינות אלו אסורים בשתיה כדון יין נסך. הרה"ק משינאווא נטל את הבקבוק בידו האחת והביט היטב בתווית. לאחר שבחן את הבקבוק היטב, לפתע ריחף חיוך דק ומסתורי על שפתיו. משל הוא אומר: מכיר אנכי היטב את סיפורו של הבקבוק היין.

דממה מוחלטת שררה בחדר הגדול בו נערכה הסעודה, והאורח הנכבד, הרה"ק משינאווא פתח פיו בחכמה והחל לספר סיפור נפלא כיד ה' הטובה עליו. הכל הקשיבו בדומיה למעשיה הנפלאה שהדהימה את השומעים.

אחרי דקות ארוכות בהם הרגיעה האלמנה את הסוחר היהודי, הם ישבו לפגישת העסקים המדוברת וסגרו עסקה טובה. ואמנם, תיכף לאחר שהסוחר היהודי סיים את הפגישה והלך לדרכו, קרא האלמנה לבנה וייסרה אותו בדברי תוכחה קשים ביותר. היא הסבירה לו שמדובר במעשה אשר לא ייעשה וכי עליו לשנות את אורחותיו ולהתנהג כאדם מהישוב.

הנער הביט באימו בעיניים מתפלאות מאוד, ושאל אותה: אמי, מדוע את מזדעזעת כל כך ממעשיי?! הלא בסך הכול איש יהודי הוא, ומה קרה אם התקלסתי בו מעט?

נענתה האמא ואמרה בקול שקט: דע לך בני, כי היהודים שאתה כה בז להם, הם עמו הנבחר של בורא העולם. מאז ומעולם סבורה אנכי כי בהם בחר ה' מכל העמים והדת שלהם אמת וצודקת. אמנם קשה לי מאוד לשנות מדרכי אבותיי ולהמיר את מסורת האמונה שהניחו בידיי, אך האמת היא שזו האמונה הנכונה והפשוטה.

האמא שקעה בהרהורים עמוקים, ואף בנה הנער תלה בה עיניים משתאות. מעולם לא שמע כדברים האלו. אכן, נער חסר חינוך היה, אך בטבעו היה איש נבון ורגיש, ודבריה של אמו נגעו ללבו.

מני אותו יום חל שינוי משמעותי בהתנהגותו של הנער. הוא הפך לרציני יותר ולמופנם וחדל ממעשי הקונדס. אותה שיחה גלוית לב שניהל עם אמו הטרידה את מחשבותיו ולא הניחה לו. הוא לא הפסיק להפוך במחשבותיו אחר דברי אימו וחשב על ההגיון שיש מאחורי הדברים.

את מרבית הפגיעה וכך לא נגרמה לו פגיעת ראש חמורה, אלא שבכל אופן, האבן החדה פגעה בראשו ודם נזל מהפצע הפתוח.

הסתכל היהודי אנה ואנה, מבקש ללכוד במבטיו מי הוא זה אשר פגע בו, ולמרבה הפתעתו ראה כי הלה אינו מסתתר כלל. היה זה הנער, בנה היחיד של האלמנה העשירה שנשאר עומד על מקומו מאחורי אחד העצים בחצר הבית ועל פניו שפוך בז רב וחיוך ארסי. הנער הרגיש בטוח בעצמו ולא נע ולא זע. מראהו של היהודי עוסק בניקוי הדם שנזל על פניו ומלבושיו, דוקא מצא חן בעיניו והוא התגלגל בצחוק.

כשנכנס היהודי אל ביתה של האלמנה, היא נחרדה לראותו כך. היהודי הסוחר העשיר שתמיד היה מקפיד על לבושו היה נראה עלוב ופגוע, פצוע ומלוכלך. כתמי דם על חולצתו וכובעו שמוט. ניסתה האלמנה להתעניין בעדינות מה קרה לו לסוחר, והיא נענתה תיכף ומיד: בנך הוא זה שעשה לי זאת על לא עוול בכפי. כיון שראה אותי מגיע לבית, השליך בי אבן שפצעה אותי, ואלו התוצאות הלא נעימות.

האלמנה, שהייתה טובת לב והגונת נפש, הזדעזעה עד עמקי נפשה מן המעשה המכוער שעשה בנה יחידה. היא לא הפסיקה להשמיע באזני הסוחר היהודי דברי התנצלות ופיוס מקרב לב תוך התחייבות שהדבר לא יישנה עוד. לעצמה היא לחשה בקול שנשמע היטב באזני היהודי: אין זאת אלא שעסקיי הרבים לא השאירו לי זמן להשקיע בחינוך בני! מה אעשה ואנכי אלמנה טרודה ובני יתום? אכן עלי לראות לשפר את דרכיו, שלא יגדל כבן סורר ומורה.

וורשא ניסו לשכנע את הנער לחזור בו, ללא הסכמה מצידו, הוא הואשם בביזוי כבוד הדת הנוצרית ועונשו נגזר במיתה משונה: הוא הועלה על המוקד על קידוש השם וקריאת 'שמע ישראל' בפיו.

חלפו מספר חדשים וזעזוע עצום פקד את הכנסייה הנוצרית בוורשא: שניים מבין כמרי הכנסייה בוורשא נעלמו כאילו בלעה אותם האדמה. איש לא ידע מה עלה בגורלם. עד שלפתע הגיע מכתב אותו כתבו ושלחו שני הכמרים, ובו הם הודיעו כי עזבו את פולין לארץ אחרת, כיון שהם החליטו להתגייר! בעקבות השיחות הממושכות שניהלו במסגרת תפקידם עם גר הצדק בבית הכלא הם הבינו והשכילו כי האמת מצויה בדת היהודית ולכן גמלה בליבם ההחלטה להתגייר. הם ידעו כי אם יעשו כן בארצם, אף הם יענשו במיתה משונה, ולכן העדיפו להעלם ולנסוע לארץ אחרת, שם אין מכירים אותם ושם הפכו ליהודים לכל דבר.

המכה השנייה שניחתה על ראשה של הכנסייה הפולנית הייתה קשה וכואבת אף יותר מהמכה הראשונה. אם את סיפורו של הנער יכלו להשתיק ולומר כי מדובר בנער פזיז שאינו אחראי למעשיו, הרי שאת מעשיהם של שני הכמרים היושבים ראשונה בממלכת הכנסייה לא היו יכולים לתרץ בתירוץ כזה או אחר.

ואת תסכולם הנורא חיפשו ראשי הכנסייה להפיג ב'שעיר לעזאזל' כלשהוא. הם כינסו אסופה דחופה, ולאחר שעות רבות של דיונים רוויים ברוגז ובכעס החליטו הכמרים כי שורש

ביום בהיר אירע הדבר: הנער עזב את הבית ולא הותיר אחריו עקבות. אין אנו יודעים האם אמו הייתה בסוד הענינים, אולם היא מלאה פיה מים. לא דברה אודות כך, והכל נדו לה בראשם: תחילה איבדה את בעלה, ועתה גם בנה היחיד נעלם לה ואיננו.

ובאותו הזמן נדד הנער וביקש להגיע למקום בו לא יכירו אותו ולא יידעו ממנו. סופו של דבר שהוא הגיע אל כפר קטן ונידח סמוך ללובלין. שם התגוררו מספר קטן של משפחות יהודיות, ואף הגויים המקומיים לא ידעו מהנעשה והנשמע ברחבי המדינה. בכפר הזה איווה הנער למושב לו, שכן בטוח היה שאיש לא ישאל עליו שאלות מיותרות.

לאחר ששכר לעצמו דירה קטנה הוא פנה למלמד המקומי וביקש ללמדו את אותיות האלף בית ואת לשון הקודש. לא חלף זמן רב והנער התגייר. הוא הוכנס בבריתו של אברהם אבינו ע"ה והפך ליהודי לכל דבר. מאותו רגע עלה ונתעלה עוד ועוד במעלות התורה: הוא החל בלימוד חומש ומשנה והמשיך בלימוד גמרא והלכה. בכשרונותיו הברוכים קלט במהירות את כל אשר לימדו אותו והפך לתלמיד חכם ממש.

השנים חלפו, איש לא ידע את מוצאו מלבד המלמד והרב שגיירו, והם שמרו את הסוד מכל משמר. עד שביום אחד, בשעת בוקר מאוחרת, הופיעה פלוגת שוטרים בבית הכנסת הקטן של הכפר, ומול עיניהם הגדהמות של שאר היושבים קשרו את ידיו באזיקים ונטלו אותו יחד עמם מבלי להסביר כלום.

לאחר מספר שבועות בהם מיטב כמרי

על הפסוק (דברים ו ה): **"וְאֶהְבֶּתְּ אֶת ה'**
אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ"
שנינו במסכת ברכות (פ"ט מ"ה): **'בכל לבבך**
- בשני יצריך, ביצר טוב וביצר רע. ובכל
נפשך - אפילו הוא נוטל את נפשך. ובכל
מאדך - בכל ממונך. פירש הרה"ק האביר
יעקב זיע"א בספרו 'מעגלי צדק' על פי זה
את דברי הפסוק (תהלים קיט קמג): **'צַר וּמְצוֹק**
מְצַאוּנֵי מְצוֹתֶיךָ שְׁעֵשְׂעֵי.

כי הנה מחובת האדם למסור את נפשו
ומאודו למען השם יתברך, ומזה נמצא ומוכח
שאהבתנו אליו היא אהבה שאינה תלויה בדבר,
שם הייתה תלויה בדבר - כיון שבטל דבר
בטלה גם האהבה, ולכן יהיה האדם אוהב את
ה' בכל עת ובכל זמן, בין שיהיה בטובה
ובהרוחה ובין שיהיה בצרה ובצער, ויקבל
עליו את הכל באהבה, שהרי חובתו הוא למסור
למען השי"ת את נפשו ומאודו.

והנה האהבה השלמה להשי"ת עושה ייחוד
למעלה, וסימן לדבר כי 'אהבה' בגימטריא
'אחד', וכשיש ייחוד שלם הרי שמזה נמשכים
ש"ע נהורין בבחינת זעיר אנפין, וממנו מאירים
כל הש"ע בבחינת מלכות. ולך נא ראה כי
תיבות 'בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך'
(עם שלש כוללים, לב נפש ומאוד) עולה בגימטריא
שתי פעמים 'שע', לרמוז זאת שעל ידי
האהבה כראוי נמשים שני ש"ע, אחד בבחינת
זעיר אנפין ואחד בבחינת מלכות. וזהו שנאמר
'צַר וּמְצוֹק מְצַאוּנֵי, ועם זאת אני נותר
באהבתי הראשונה להשי"ת, ואהבה זו ממשיכה
את שני ש"ע, וזהו 'מצוותיך שעשעיי', שתי
פעמים 'שע'.

הבעיה מצוי בחינוך הכושל שהעניקה האלמנה
לבנה. כיון שכן נפלה ההחלטה כי יותר היא
לא תוכל להניח את סמל הנצרות, השתי
והערב, על בקבוקי היין שבתוצרתה.

האלמנה אפילו לא התווכחה עימם. היא
ידעה היטב את המשמעות החלולה והאפסית
שיש בסמל זה של השתי והערב. היא ביקשה
איפוא לאשר על היקב להחליף את התוויות
של היין בתוויות אחרות שעליהם הובע סמל
אחר, אמנם דומה לסמל המקורי כדי שלא
לאבד את הלקוחות הגויים, אך שונה ממנו.
חלפו שנים. האלמנה הזקינה והיא ביקשה
למכור את היקב הגדול. היא מצאה יהודי
ירא ושלם שקנה את היקב והפך אותו לכשר
למהדרין מן המהדרין. היהודי הקונה, בראותו
את הסמל הנוצרי שעל תווית בקבוקי היין,
הזדעזע מאוד וביקש לשנות את התוויות.
אמנם, המשיך הרה"ק משינאווא וסיפר
למקשיבים המרותקים, אנכי יעצתי לו שלא
יעשה כך. סיפרתי לו את כל הסיפור וביקשתי
להשאיר את התוויות ובכך להנציח את מעשה
תוקפו וגבורתו של הנער גר הצדק האמיץ.
הרה"ק משינאווא עשה אתנחתא קצרה,
ומדי המשיך: עתה התבוננו בעצמכם בתווית
שעל בקבוק היין ותגלו כי האירור כלל אינו
'שתי וערב', אלא רק איור דומה לו, שהרי
הכנסייה הנוצרית עצמה היא זו שאסרה על
האלמנה ועל היקב את השימוש בסמל דתה.
אדרבה, עלינו לחזק ולתמוך בבעלי היקב
היהודיים ובכך להעלות נר זכרון למעשה
קידוש ה' של אותו נער.

לזכות

עופר פנחס בן צילה שיחי' קרן בת רונית שתח'ל טל אדמונד שיחי' בן איזה < רונית בת ינינה יעל > בנימין בן אסתר וכל יוצאי חלציהם שיחי' להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת

לעילוי נשמת

צילה בת דורה ומאיר ע"ה

קרוב אליך הדבר מאד

מקום גנותו של הרה"ק רבי מנחם מענדל שניאורסון זיע"א

אוצר פניני החסידות

עולמות רוחניים מלאי אור וקדושה

גליון שבועי המלקט באומנות את עיקרי ויסודות אמרי תורתם של הצדיקים והיראים זיע"א אשר מתורתם אנו דולים ובזכותם אנו חיים וקיימים - מסודרים על פרשת השבוע ככתבם וכלשונם -

להצטרפות חייג עכשיו: 04-8628888 והגליון בדרך אליך